

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

109. LETO / NOVEMBER 2004 / 700 SIT

12

Mir v gorah

Mira Marko Debelakova

9 770350 434008

SKRČENA CENA!

DiGAfix®

~~64.990 SIT~~
44.990 SIT

MEINDL

Mt.CRACK PRO

Gorniški tehnični čevlji za zimsko osvajanje vrhov, hojo po ledenikih, in plezanje zaledenelih slapov.

- Podložena membrana gore-tex® duratherm dodatno ohranja toploto.
- Poseben sistem diagonalnega zategovanja vezalk DiGAfix® skrbi za dober oprijem stopala.
- Tog podplat z vdelanim blažilcem je ojačan s karbonskimi vlakni za natančno prileganje avtomatskih derez.

Čevlje Mt.Crack lahko v decembru po znižani ceni kupite le na sedežu podjetja Logos Trend, d. o. o.

Logos Trend, d. o. o., Ljubljanska 21 /k, Kamnik, vsak dan od 8^h do 17^h, tel.: 01/ 8311 615, e-pošta: logos.trend@k2.net

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke MEINDL v Sloveniji je podjetje Logos Trend, d. o. o. / www.logos-trend.si

Srček dela tika-taka, kerna na vrhu ljub'ca čaka!

RS109

Večfunkcijska športna ura z višinomerom, barometrom, termometrom in merilnikom srčnega utripa

- prikaz nadmorske višine v realnem času s kalibracijo
- prikaz trenutne temperature
- prikaz trenutnega zračnega tlaka z napovedjo trenda
- napoved vremena
- merilnik srčnega utripa + alarm
- osvetlitev zaslona Hi-Glo™
- merjenje in odštevanje časa
- ura, koledar in alarm
- vodoodporna do globine 50 m

~~43.990,-~~

Akcija!
28.990,-

z merilnikom srčnega utripa

- Okrepitev:** nepreklicno naročam ___ kosov ure Oregon Scientific RS109
- sem naročnik Planinskega vestnika - uveljavljam dodatni 3 % popust
  - sem član planinskega društva - uveljavljam dodatni 3 % popust
  - ob naročilu vsaj 10 kosov - 5 % dodatni popust

Ime in priimek: _____

Ime: _____

Podoba šolskega in učnega mesta: _____

Ime: _____

Kupon pošljite na naš naslov!

Zastopa in distribuira:

Trion

Trion d.o.o.

Pril. & omyiču 30, Ljubljana

www.trion.si, info@trion.si

1 01 563 40 43 / 01 563 40 20

Oregon
SCIENTIFIC

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,

julija kot dvojna številka.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvorčakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –

Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kocbek

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.

Tisk: DELO tiskarna, d. d.

Naklada: 5120 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:

Zima v Trnovskem gozdu

Vladimir Habjan

REKORDNA BERA

Pri koncu leta smo. Bilo je kar naporno, vendar eno najprijetnejših doslej. Izdali smo namreč rekordnih 840 strani. Ko sem pregledoval najobsežnejše letnike, tako visoke številke nisem našel. Mislim torej, da gre res za rekord. Med letom smo izračunali, da bi nam finančno stanje dovoljevalo povečanje števila strani, in smo to s pridom izkoristili. Od 64 smo »poskočili« na 72 in mesec zatem na 80 strani. Tako in s tremi prilogami po 96 strani smo dosegli najvišjo številko »vseh časov«. Ali si predstavljate, da je na 840 straneh več kot 2.500.000 znakov? To je rezultat 560 prispelih in »obdelanih« prispevkov, za katere se je potrudilo kar 225 avtorjev. Šele ob vseh teh podatkih se zavemo, koliko očem skritega dela je bilo opravljenega. Poleg uredniških del pa smo uredniki opravili še vrsto spremljajočih, ki so prav tako nujno potrebna za izid naše skupne revije. No, ne bom se samo pritoževal, saj sem napisal, da je bilo tudi prijetno. Za to pa je več razlogov.

»Prijava« se je nova oblika revije. V danih okoliščinah je to pač največ, kar se da doseči, čeprav se trudimo, da bi uvedli boljši papir in s tem predvsem boljšo kakovost slik. Uredniška ekipa je zdaj že izurjena, med uredniki pa se velikokrat krešejo različna mnenja. Priznam, da v takem »boju« uživamo. Vsekakor me veseli, da argumenti prevladujejo nad preglasovanjem. Vsak izmed urednikov ima svoje področje, načrtujemo pa še dopolnitev ekipe s članom, katerega naloga bo poročanje iz planinskih društev, MDO in PZS. S tem bomo poskušali spodbujati dopisništvo v okviru naše organizacije in se hkrati otresti nenehnih očitkov izdajatelja, da se mnogi v Vestniku »ne vidijo«. Ne morem mimo letošnjih dogajanj na vrhu organizacije, o katerih smo že poročali. Vsi si želimo, da bi se v prihodnjem letu zadeve uredile, in upamo, da gremo boljšim časom naproti.

V enem prejšnjih uvodnikov sem že povedal, da je za uredništvo »rdeča nit« letošnja anketa, zato jo bomo drugo leto ponovili. Rubrike, ki pri vas niso »visoko uvrščene«, imajo tudi najdaljši rok čakanja. Med temi je največ prispevkov iz neevropskih godi - zato se na tem mestu avtorjem znova opravičujem. Letos smo imeli nekaj dilem v zvezi z »zgodovino« Vestnika; to je bilo razvidno z naslovne strani. No, štejemo, da smo končali 104. letnik Planinskega vestnika, najstarejše revije, ki redno izhaja na Slovenskem. Naslednji letnik bo stopeti, februarja 2005 pa bo minilo 110 let, odkar je bila izdana prva številka revije. O jubileju se bomo še razpisali, saj načrtujemo posebno februararsko izdajo. O vsem vas bomo obveščali, saj je proslavljanje zastavil tudi izdajatelj. Na tem mestu pa moram povedati še svoje pomisleke v zvezi s tem. Rad bi namreč, da proslavljanje ne bi bilo »samo sebi namen«, pač pa da se predvsem pravi kulturni dogodek - to 110-letno izhajanje revije brez dvoma je - in po drugi strani, da bi bilo rezultat tudi morebitno večje število naročnikov, oglaševalcev in prodajnih mest ter pridobitev več sredstev z javnih razpisov oz. od sponzorjev in donatorjev. V času svojega urednikovanja in prek ljudi, ki imajo večje izkušnje na tem področju, sem namreč spoznal, da se število naročnikov samo po sebi, brez promocije, ne more povečati.

Nooletni čas je čas sprave, miru in prijateljstva, zato smo tej temi posvetili tudi začetni del revije. Že večkrat sem napisal, da ste vi, bralci, za uredništvo vedno prvi. Za vas smo se trudili vse leto. Če ste bili z nami zadovoljni, potem imamo mirno vest in bomo neizmerno zadovoljni tudi mi. Tako kot lani smo tudi letos pobarali nekaj posameznikov, ki so tako ali drugače povezani z gorami, o tem, kaj si želijo v prihajajočem letu. Preberite, kaj so nam povedali. Pa na hrube ne pozabite - ti so le vir vse naše dejavnosti. In spet kaj pišite!

Vesele božične praznike in srečno v novem letu 2005!

Vladimir Habjan

AKTUALNA TEMA 4-16

Mir v gorah 6
 Marjan Bradeško

Misli o miru 8
 Pripravila: Marjeta K. – Svetel

Naj v gorah vlada mir 10
 Erwan Fouéré

Gore in notranji mir 12
 Miha Lampreht

Mednarodni dan gora 2004 13
 Marjeta Keršič – Svetel

Oxus Mission 2003 15
 Irena Mrak

PLANINSTVO 17-31

**Šopek cvetja Miri Marko
 Debelak - Deržajevi** 17
 Tone Wraber

Veter v laseh in pasja dlaka 20
 Dušan Škodič

Jutranji odhodi 25
 Samo Jemec

Bolečina 27
 Vladimir Habjan

Vrhovi prijateljstva 28
 Marjeta Štrukelj

ŽIVLJENJE GORA 32-36

Kako ohraniti Smrekovec? 32
 Martina Pečnik

Kako poznamo naše gore 36

GORSKI VELIKANI 37-39

Ankogel (3250 m) 37
 Andrej Mašera

ŽELJE 40-42

IZLET 43-51

Pod visokimi vrhovi 43
 Irena Mušič

Veliki Babanjski Skedenj 46

Viš – severovzhodna deber 50
 Jana Remic

ALPINIZEM 53-62

Skrajšajmo meter 53
 Blaž Stres

Take so, da jih zlepa ne pozabiš 58
 Marta Krejan

NAŠA SMER 63-65

Direktna v Špiku 63
 Mitja Košir

NOVICE IZ VERTIKALE 66-67

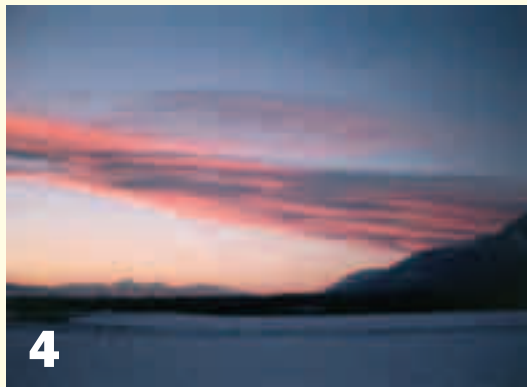
PISMA BRALCEV 68-69

LITERATURA 69-74

NOVICE IN OBVESTILA 74-78

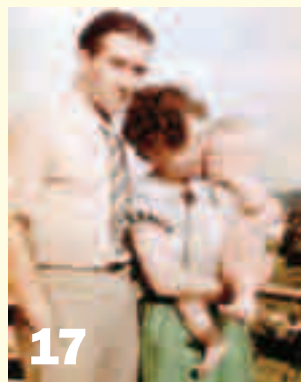
Mir v gorah

Mir. Le tri črke. Pomenijo pa veliko – veliko več kot le odsotnost vojne. Hočejo prinesiti mir v dušo – več ga bo namreč v dušah, manj ga bomo iskali tam zunaj, kjer res divjajo vojne. Kajti mir v duši človeka prinaša mir človeštvu. Mir iščejo celo tisti, ki tako vroče prisegajo, da ga ne potrebujejo – da so zanje zabava, hrup in množica tisto, kar jih napolni. Mar ni to le drugačen izraz nemira, ki išče potešitve, ki ne išče nič drugega kot – miru?

4

Edo Deržaj,
 Mira Marko Debelak
 in Matjaž Deržaj
 leta 1937
 dr. Paul
 Kaltenegger

17

Mira Marko Debelakova

Zbirka obsega 122 akvarelov 120 vrst rastlin. Na mapi je naslov »Gorske cvetice / Akvar. risbe / M. M. Debelakova / Narisano v času od 1933-1936«, ki ga je verjetno napisal njen sin. Obrisi rastlin so narejeni s srebrnim svinčnikom, ploskve pa obarvane z vodnimi barvicami. Večina rastlin je lahko prepoznavnih, kar govori o tem, da jih je risarka dobro zadela. To velja tudi za barve, ki se ujemajo z barvo rastlin v naravi. Največ rastlin je bilo narejenih po primerkih, opazovanih v gorskem svetu.

43

V. H.

Javorov vrh, Babanski Skedenj, Viš

Cvetje med skalovjem, širni planinski travniki, mogočne sive stene, ostri skalni grebeni, svizci in gamsi, šepet vetra, širo modro nebo ali pa sivina oblakov, doživetja z gora me spremljajo še nekaj dni, ko se vrnem s planinske ture. Včasih pa se zgodi, da mi je podarjen prav poseben dan, doživetje je tako lepo, da še dolgo ne zbledi, misel me znova in znova ponese med vrhove in spet si zaželim hoditi po stezah, čutiti tišino, gozdove, visoke trave, blazinice cvetja in hrapavo skalo ...

Mir v gorah

Mir v gorah

Dar, ki ga človeku daje stvarstvo

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Neslišno drobijo snežinke svojo nočno melodijo, gluha, zalita pokrajina je tam zunaj, globoko pod snežno odejo počiva ruševje, tudi skale je že povsem zamedlo. Tu, med smrekami, ki na videz dajejo prijetno zavetje, je čudovit mir. Kar sedel bi, kot za toplo lončeno peč zgoraj v koči, sedel in doživljal ta neskončni dar, toliko iskan in tako dragocen. Prav želja po miru me je gnala v to noč, v sneženje in strmino, v nevarni in oddaljeni svet, ki ga še luči na oknih lesene koče ne morejo narediti prijaznega.

Mir. Le tri črke. Pomenijo pa veliko - veliko več kot le odsotnost vojne. Hočejo prinesiti mir v dušo - več ga bo namreč v dušah, manj ga bomo iskali tam zunaj, kjer res divjajo vojne. Kajti mir v duši človeka prinaša mir človeštvu. Mir iščejo celo tisti, ki tako vroče prisegajo, da ga ne potrebujejo - da so zanje zabava, hrup in množica tisto, kar jih napolni. Mar ni to le drugačen izraz nemira, ki išče potešitve, ki ne išče nič drugega kot - miru?

Mir iz narave se seli v človeka

Večina ljudi, ki zahaja v gore, ne gre tja zato, da bo v planinski koči bučno plesala, pač pa bo sedla za mizo, v dobri družbi v miru pokramljala s prijatelji, morda le zrla skozi okno v spuščajoči se večer. Koliko takih tihih večerov sem presedel v polmraku koč, le tiho mrmranje je bilo slišati - včasih sploh nič, saj se je primerilo, da sem bil edini gost. Ali ko sem zrl s skupnih ležišč v okno, za katerim se je gostila nočna tema in so zvezde na nebesnem svodu vse izrazi-teje migotale. Še več je bilo neskončno mirnih večerov v bivakih, stanovih in na podstrešjih lovskih koč. Ko je bil za mano lep, naporen dan ali ko me je tak šele čakal. Gotovo sem si od vseh planinskih pohajanj, gorolazenj, vzponov in spustov najbolj zapomnil mirne trenutke - ko je oko uzrlo toliko iskano markacijo, ko se je te-

lo končno lahko spočilo, ko je bila pot srečno opravljena. Takrat se je v dušo vedno naselil mir, mir, ki ga dolina le težko da - če pa že, je spet narava tista, ki te napolni z njim. Naj se človek še tako tehnizira, naravo bo le težko prepričal, da sam ni del nje. Koliko je zgodb o nesrečnih, nemirnih, iščočkih - in večina, če se dobro končajo, se jih izpolni v naravi, v gozdovih, med mehкими griči, v tihih gorskih krnicah, na zelenih planinskih pašnikih, v prepadnem skalovju, na viharnih, zasneženih gorskih grebenih. Da, tudi v viharju duša najde mir, saj postane del tistega dogajanja, v njem ni več iztrgana iz okolja, kot je tolikokrat v dolini.

Kdo se ne spomni čudovitih trenutkov tišine, ki jih je doživljal v gorah! France Avčin je gorski tišini namenil kar vso knjigo Kjer tišina šepeta. In taki trenutki prinašajo človeku najpopolnejši mir. Morda zanj potrebuje nekaj časa, toda prihaja - pa četudi po kapljicah. Kako je že rekel Edo Torkar? »Nikamor ne pojdi, kadar si nesrečen.« V visoke gore seveda res ne, ker te bo tvoj nemir izdal, na bližnjo vzpetino ali gor, v sončno reber nad mestom, pa prav gotovo. Kajti mir narave bo bržčas potihlo, prav prihuljeno zlezal vate; gori, z višine, bodo tvoje zemeljske skrbi nenadoma videti manjše, napor in znoj, ki sta te privedla gor, ti bosta zlagoma dala moči - z močjo, z vero vase, pa prihaja tudi mir. Zlitje zemeljskega z dušnim mirom je eno najpopolnejših doživetij, ki jih lahko užiješ kot gornik. Ko postaneš del vesoljstva, ko meja med zemljo in nebom izgine, ko ostaneš sam pod zvezdnim nebom - izpolnjen, tak, kot si nisi nikoli predstavljal, da si lahko - del stvarstva in stvarstvo del tebe - ko postaneš vse in v zemeljskem smislu nič. Na vrhu Gore v Polhograjskem hribovju, ko megleni zalivi segajo v vsako dolino in samo luči raztresenih kmetij visoko v bregovih migetajo v gluho noč. Pa na planini Zapotok, ko ugasne še zadnja medla svetloba v stenah Srebrnjaka in noč moti le še potoček spodaj na produ. Ali na Planini v Lazu, ki je že zdavnaj utonila v spanec in se skozi špranje stanu sem in tja splazi nočna sapica, ki jo prinaša s pobočij Debelega vrha, oblitega z luninim srebrom. Opolnoči na Debeli peči nad Pokljuko, z belimi, v mesečini bleščečimi se jeziki snega v Triglavskem pogorju; nočni mir zmoti le kamen, ki se

V hladen zimski mir pod Vrščičem posije sonce

utrga nekje s Temena pod Rjavino in glasno drvi v temo Krme. Kolikor je planinskih vzponov, kolikor je gornikov, toliko je zgodb o samotnih, mirnih trenutkih. Tudi če nismo sami.

Kdo moti moj mir?

Žal tudi gore doživljajo nemir. Le redko ga prinese narava sama, samo kadar se strese v nedrjih zemlje, kot se je dogajalo v Posočju, ali ko viharji in plazovi polomijo vsa pobočja. V vseh drugih primerih nemir prinese človek. Ne le v sebi, vsili ga tudi drugim. Včasih je tak nemir majhen, a vendarle moteč. Motorne sani v tišini poključskih gozdov, pa helikopterji v nizkih preletih, še huje, avtomobili v Triglavskem narodnem parku, na Planini pri jezeru, na Krstencih – le kam bo človek še vdrl s svojimi izumi? In to po nepotrebnem. Seveda pa je gorski mir lahko ranjen še veliko huje – ko v čudoviti gorski svet prihrumi vojna. Ne le v daljnem Kavkazu, Afganistanu, v gorah nekdanje Jugoslavije. Tudi doma, posebno v Posočju, je bil mir hudo

ranjen. Soška fronta še danes ostaja nekje v notranjosti obiskovalca tolminskih in bovških gor, neki nenavaden, čuden, v mračnem in megljenem dnevu celo mrtvaški mir je mogoče začutiti. Kdo ve – so fantje našli svoj mir? Je bila smrt odrešitev od grozot vojne? Marko Pogачnik je s svojimi umetninami poskušal to zemljo zdraviti, ji povrniti nekdanji mir in dobro moč. Morda je tem goram vrnila mir že neizživeta moč mladih fantov, vse ljubezni, vsa veselja, ki jih niso dočakali.

Mir ljudem na zemlji

Svetopisemsko sporočilo je še kako živo tudi danes, potrebno pa še bolj kot nekoč. V predprazničnih dneh, v vrvežu vsakdanjika, v nemiru, ki ga mnogi ustvarjajo samo zaradi večjega zasluzka, je človekova želja po miru še močnejša. Gornik ve, kam in kako. Topla oblčila, zimska obutev, palice – in že bodo noge mlele mehko belo pernico in puščale za seboj samotno sled, ali pa bo škripalo pod nogami

in se bo sapa odločno kadila v hlad zimskega dne. V zimski sobi nekje visoko v gorah, ki so že onemele, bo zabrlela sveča, zabrnal bo kuhar in kadilo se bo iz juhe. Spet drugje bo gornika pričakala topla kočica, veseli, zagreti obrazi bodo prijazno sprejeli prišleka. Ali pa ga bodo pričakali le tišina, bel stožec pod modrim nebom, senčne in hladne globeli v dolin-

skem brezobličju in neskončna modrina nebesnega oboka nad njim.

Potem boš prikorakal nazaj, večerilo se bo že, za okni bodo okrašene jelke, dišalo bo po decembru. V duši bo mir in ko boš sredi vasi pozdravil z »Dober večer«, bo to pomenilo nič drugega kot »Mir s teboj!« Kajti s seboj si prinesel mir gora – in želiš ga deliti tudi drugim. ●

Misli o miru

Nemogoče je doseči svetovni mir, če posamezniki ne dosežejo svojega notranjega miru. Zelo pomembno se je zavedati, da je za srečnega posameznika, srečno družino, srečno družbo najpomembnejša srčna dobrota. To je najpomembnejše! Svetovni mir se mora razviti iz notranjega miru vsakega posameznega človeka. Mir ni le odsotnost vojne – mir je izraz človekove sočutnosti do vsega, kar nas obdaja.

Dalai Lama, v intervjuju za Associated Press, 14. 5. 01

Mir je vsakodnevni, vsakotedenski, vsakomesečni, stalni proces – mir je postopno spreminjanje stališč, počasno razgrajevanje obzidij, ki jih postavimo za obrambo svojih interesov, mir je graditev stikov, razumevanja in spoštovanja.

John F. Kennedy

Mir ni nekaj, česar bi si želeli in bi se uresničilo. Mir je nekaj, kar lahko ustvarimo, kar lahko naredimo. Mir je nekaj, kar si in kar podarjaš drugim.

Robert Fulghum

Človeštvo se mora zavedati, da mir ni božji dar prebivalcem Zemlje – mir je darilo, ki ga lahko damo drug drugemu!

Elie Wiesel

V miru sinovi pokopavajo očete – v vojni pa očetje pokopavajo svoje sinove.

Herodot

Na svetu še nikoli ni bilo dobre vojne in slabega miru.

Benjamin Franklin

Mir ni stvar odnosov med narodi. Mir je stanje duha, ki ga lahko prinaša zrelost posameznika. Mir ni le stanje brez nasilja – mir je način razmišljanja. Samo ljubeznivi, umirjeni ljudje lahko živijo v trajnem miru.

Jawaharlal Nehru

Miru nikakor ni mogoče doseči z nasiljem. Dosežemo ga lahko samo z razumevanjem.

Ralph Waldo Emerson

Če nikakor ne moremo zaživeti v miru, je to samo zato, ker smo pozabili, da pripadamo drug drugemu!

Mati Tereza

»All we are saying is: Give peace a chance!«

John Lennon

»Nad vrhovi vseh gora vlada spokojen mir.

*Johann Wolfgang von Goethe
(1749–1832)*

»Povzpni se na gore in ujemi njihov dobrohotni utrip. Spokojnost narave te bo prežela, kot sončna svetloba prežame drevesa. Vetrovi ti bodo podarili svojo svežino, viharji ti bodo dali svojo moč, skrbi pa bodo odpadle kakor jesensko listje!«

John Muir (1838–1914)

»Naj gore prinesejo ljudstvu mir in griči pravičnost.«

Biblija, Psalmi 72:3

Pripravila Marjeta K. Svetel

Veliko ljudi, ki jih poznamo iz javnega življenja, išče v gorah notranji mir, zatočišče pred pritiski in tudi nasilnostjo vsakdanjika. Našemu vabilu, naj nam razkrijejo svoj osebni odnos do iskanja notranjega miru v gorah, sta se prijazno odzvala moža, ki opravljata zelo odgovorni nalogi v slovenskem javnem življenju – prosti čas pa oba rada preživljata v gorah.

Naj v gorah vlada mir

»Zato, ker je tam,« je na vprašanje, zakaj se odpravlja na Everest, odgovoril britanski plezalec George Mallory. Nikoli ne bomo vedeli, ali je bil res prvi, ki je leta 1924 dosegel vrh te gore. Njegove posmrtno ostanke so našli pred približno petimi leti nekoliko pod vrhom.

Veliko razlogov je, zakaj plezamo na gore. Na vrhu gore smo bliže svojemu stvarniku – to je vmesni prostor med vizijo in realnostjo; je najvišja točka, na kateri začenjamo sanje o novih obzorjih svojega človeškega in duhovnega razvoja.

Toda ne glede na to, kaj je razlog, da se vzpenjamo na gore, vsak izmed nas na njih doseže notranji mir in čisto poseben način dožemanja prostora; meditacijo o tem, od kod prihajamo in kam hočemo iti. Na žalost so gore pogosto postale tudi krvava bojišča, na katerih je v grozljivih okoliščinah umrlo veliko mladih ljudi. Pred kratkim

smo po televiziji dobili v svoje dnevne sobe podobe spopadov v prečudovitem območju Kašmira. Tisti, ki smo se 13. novembra udeležili spominskega pohoda na Krnsko jezero, smo se spomnili skoraj milijona vojakov različnih narodnosti, ki so se tam bojevali v prvi svetovni vojni in Sočo obarvali rdeče s svojo lastno krvjo. K sreči je tišina miru zdaj nadomestila zvoke topov in spopadov. Toda številni križi in spomeniki, posejani po dolinah in gorah soške fronte, so večni spomin na padle vojake in vse žrtve vojn odtlej. Tam morajo ostati kot močan opomin prihodnjim rodovom na to, od kod prihajamo, in na to, da nikoli več ne smemo dopustiti podobnega razdejanja. Z letošnjo vnovično združitvijo Evrope smo na najboljši možni način počastili spomin padlih vojakov.

Letošnja rdeča nit Dneva gora, Vojna in mir v gorah, je zelo primerna. Pomagala nam bo

Ko hrup na Vršiču zamenja spokojnost 🗣️ Emil Pevec

znova poudariti pomen nedotakljivosti narave in gora. Ko se vzpenjamo na gore, pravzaprav hodimo po posvečenem ozemlju. To je privilegij, ki ga ne smemo zlorabljeni, saj bi to pomenilo zelo slabo sporočilo prihodnjim generacijam. Kot pravi star kitajski pregovor: »Zemljo smo si samo izposodili od svojih otrok in nekega dne jo bomo morali vrniti.«

Slovenijo krasijo veličastna gorovja, ki so po večini dostopna vsem. K sreči se ljudje pri nas zavedajo pomena varovanja narave – v nasprotju z nekaterimi obiskovalci drugih gorovij po svetu, ki so polna vsakovrstnih smeti. Leta 1992, ko sem delal v Mehiki, smo izkoristili Okoljsko konferenco v Riu kot priložnost za »smetiščarsko« odpravo na Popocatepetl (5465m), Iztaccihuatl (5230 m) in Orizabo (5611m). Količina odpadkov, ki smo jih zbrali, je bila neverjetna in nas je opomnila, da je okolje kljub raznim svetovnim kampanjam vedno bolj ogroženo.

Slovenija ne bo ostala varna pred podobnimi pritiski na okolje, saj vedno več ljudi želi doživeti gorsko pustolovščino. Zato bo potrebnih več naporov in sredstev, da se bo že zdaj dobro organizirana mreža planinskih koč lahko spopadla z vedno večjimi količinami odpadkov in našla nove načine recikliranja. Verjetno je najboljši način, kako lahko sami pomagamo, to, da vodimo s svojim zgledom in se do gora vedemo spoštljivo ter da primerjamo naše užitke ob planinarjenju z izzivi, s katerimi se srečujemo v vsakodnevnem življenju.

Kadar koli se povzpnem na goro, se spomnim na besede Nelsona Mandele, največjega še živečega junaka na svetu, iz njegove avtobiografije Dolga pot do svobode: »Razkrila se mi je skrivnost: po vsakem vzponu na hrib ugotovimo, da je pred nami še več hribov, ki jih moramo preplezati. Zato si na vrhu vzamem trenutek za počitek, da ukradem pogled na prečudoviti razgled okoli sebe, da pogledam nazaj na prehojeno pot. Toda počivam lahko le za hip, saj s svobodo pridejo odgovornosti, in ne drznem si postaviti, saj moja dolga pot še zdaleč ni končana.«

Srečno!

Erwan Fouéré,
 Veleposlanik EU in vodja Delegacije
 Evropske komisije v Sloveniji

Prednovoletna

*Stoji pri znamenju pod gôro smreka
 Repatim sladkosnednicam v veselje.
 Elegično občutje, ko izteka
 Čarobna se jesen, budi mi želje.
 Namesto da pri znamenju postala
 Ob poti bi, sem v smreko se zazrla:
 Nekdanje dni v spomin je priklicala,
 Otroštva čas, ko sem oči uprla
 V drevesce, ki s sladkorčki okrašeno
 Obljubljalo je vsakršne sladkosti.
 Lej veveričko, v smreko obloženo
 Enako željno za češarki pleza.
 Tako spomin na srečne dni mladosti
 Odžene želje, ki so časa peza.*

Naj bo novoletno voščilo vam pri Vestniku, tistim, ki nam označujejo in utrjujejo poti v gorah, oskrbnikom, ki nas toplo sprejemajo v planinskih kočah in domovih, piscem in fotografom, ki nam s knjigami, članki in spletnimi stranmi vzbujajo skomine po lepotah naših gora in nas po njih tudi vodijo, ter vsem, ki jih srečujem na teh poteh in mi – čeprav zvečine popolni neznanci – privoščijo prijazen pozdrav in nasmeh. Nisem se mogla čisto odločiti, na kateri naslov naj pošljem to voščilo, po najinem včerajšnjem srečanju pa sem se kar lahko. Navsezadnje ste tudi glavni (piše sicer odgovorni, no). Mogoče je še nekoliko prezgodaj (a za dobre želje je menda vedno pravi čas) – tudi za to je »krivo« včerajšnje naključje. Vedno me veseli, kadar podpis iz elektronske pošte dobi še obraz. Lepo se imejte.

Mojca Luštrek

Mojca piše o najinem srečanju na knjižnem sejmu decembra v Ljubljani. Prej sva si le dopisovala po elektronski pošti. Vsem voščilom se pridružujemo tudi mi v uredništvu. V. Habjan

Julijci v zimski
preobleki z Jerebikovca
📷 Vladimir Habjan

Gore in notranji mir

V gore zahajam, ker preprosto so. Zaradi elementarne lepote, ki jo v tej obliki lahko doživim samo tam. Ali bolje – tukaj in zdaj. Uživam ob prehodu iz enega načina hoje in gibanja v drug način pozornosti in plezanja. Izživljam se, ko se sprehajam iz ene vrste gozda v drugega, iz listnatega pasu med iglavce in smrečje, v gorske trave, med rože in osamelce, ki pripovedujejo zgodbe preteklosti in sedanjosti. Všeč so mi dostopi v jutranji mesečini. Ko ujameš gorniški korak in te obliva jutranji hlad. Ko se ti oznojena majica lepi na podlago nahrbtnika. Uživam na dostopih pod ostenje, ko s prijateljem odložiš nahrbtnik, se preoblečeš, zložiš opremo, si nadeš »kovačijo« in se navežeš za celodnevni vzpon. Ko besede postanejo odveč in iz raztežaja v raztežaj spoznavaš kaj novega ali odkrivaš pozabljene oprimke in stope. Vpenjaš stare klinke, ki so jih pustile prve naveze ali ponavljali premnogi izkušeni, anonimni predhodniki in prijatelji. Uživam ob prepadnih pogledih z ozkih poličk, ko pogled nese daleč v dolino, v kateri življenje teče tako hitro in včasih tako banalno. Tukaj, na teh gorskih prepadih pa – kot bi »pil iz skupnega izvira veselja«. Tu velja poštena igra, tu je življenje polno in obdano z vse prežemajočo radostjo. Na robu stene, na koncu

smeri, roka udari v roko in besede niso potrebne. Uživam v teh začaranih vonjavah, v tem prelomu noči in dneva, ko drugače diši kot na babičinih travnikih. Ko poje klin, ki si ga dobro položil v skalno režo, ko si vesel, da zatič ali metulj dobro drži v skalni razpoki, ko si zadovoljen, da si ujel ritem in je gibanje skladno. Ko drgetaš v bivaku, ker si se uštel, precenil ali zgrešil smer. Ali pa, ko poslušáš škripanje derez ali ko »stroji« dobro prijemljejo v ledu, da vnovični udarci niso potrebni. Ali ko uživaš v deviškem pršiču na turni smuki, ko je vse ena sama bela, skladna celota. Koliko izbire, koliko užitka! Lepo je, ko ujameš korak za sestop v dolino, med ljudi, med bencinske hlape in med vrvenje usod. In z užitkom zvrneš vrček piva, ki si si ga zaslužil ... in se te dobra volja drži do naslednjega vzpona in mehkega koraka po šopih trave in tisočkrat pohojenih kamnih na dostopih. In k novim znamenjem ob poti. In ko iz »onstranske pokrajine ujameš notranji mir«, si odprt človek, ki preprosto ne razume in ne dojame motivov nasilja, kaj šele vojne, skrajne oblike človeške neumnosti.

*Miha Lampreht, novinar,
programski direktor Radia Slovenija*

Mednarodni dan gora 2004

Letos je posvečen razmisleku o vojnah in miru v gorah

✉ Marjeta Keršič – Svetel 📧 Irena Mrak

Generalna skupščina Organizacije združenih narodov je leta 2002 razglasila 11. december za Mednarodni dan gora. Lansko leto, ko smo ta dan prvič obeležili, je bil posvečen goram kot viru pitne vode za človeštvo. Letošnji Mednarodni dan gora pa je posvečen prizadevanjem za mir na gorskih območjih našega planeta.

Gorska območja pokrivajo približno eno petino našega planeta, v gorah pa prebiva okrog 10% vsega svetovnega prebivalstva. Prebivalci gorskih območij so med najbolj revnimi in najbolj odrinjenimi na svetu – velika večina od 800 milijonov ljudi, ki dandanes na našem planetu stradajo, prebiva ravno v gorah. Ob vseh ostalih težavah, s katerimi se morajo vsak dan spopadati, pa jih ogrožajo še oboroženi spopadi in tragične posledice vojn; od minskih polj do uničenih vasi in številnih beguncev. Konec dvajsetega stoletja je na svetu divjalo 27 resnih in dolgotrajnejših vojnih spopadov, od tega kar 23 v gorah! K temu je treba prišteti še občasne oborožene spopade in izbruhe nasilja, ki so posledica lokalnih težav, narodnostne in verske nestrpnosti, prekupčevanja z mamili, sporov za naravne dobrine in političnih nemirov. V gorah je doma veliko narodnostnih manjšin, ki le s težavo branijo svojo drugačnost. Po drugi strani pa pogosto prav ta drugačnost pomeni slabše možnosti izobraževanja, kar vodi v začaran krog revščine in pomanjkanja. Večina današnjih kriznih žarišč je v gorah – pomislimo na Afganistan, Čečenijo, Sudan ... Po podatkih OZN je bilo v letih 1949 – 1995 v gorah 105 vojn, ki so povzročile nad 11 milijonov smrtnih žrtev! Kako to, da je ravno v hribih toliko oboroženih spopadov?

Razlogov je seveda več. Med najbolj pereči razlogi za spopade je že danes vprašanje prave do pitne vode. Kar polovica človeštva je neposredno odvisna od pitne vode z gora, povirja

pa so pogosto ravno na obmejnih območjih. Mnogi spopadi na območju Azije in Afrike so neposredna posledica sporov zaradi gospodarjenja z vodo – bodisi za pitje, namakanje ali energetske izrabo. Gore so območja, kjer so številne pomembne surovine, od mineralnih do energetskih. To naravno bogastvo pa najpogosteje izkoriščajo veliki podjetniki od drugod, ki se bore malo ozirajo na potrebe lokalnega prebivalstva. Gradnja velikih jezov, rudniki, izsekavanje gozdov, odrekanje tradicionalnih pravic do naravnih bogastev – vse to so povodi za izbruh nasilja.

Na poti proti bazi je bilo nekaj nosačev zadolženih za varnost ... na poti nazaj orožja niso imeli več.

Tako rekoč celotna svetovna proizvodnja heroina in kokaina je skoncentrirana na gorska področja Zlatega trikotnika (med Tajsko, Burmo in Laosom), Zlatega polmeseca (na obmejnem območju med Pakistanom in Afganistanom) in Belega trikotnika v Andih (med Bolivijo, Perujem in Kolumbijo). Prebivalci teh območij so v pravem primežu med zločinskimi združbami na eni in vladnimi ali mednarodnimi pravosodnimi službami na drugi strani. Boj pa je neizpros in krvoločen, saj se v trgovini z mamilami obračajo ogromne vsote denarja.

V vojnah je strateški pomen visoko ležečih vojaških oporišč seveda velik. Zato ni čudno, da pogosto v spopadih med državami najbolj krvave bitke potekajo ravno v gorah – s katastrofalnimi posledicami za domačine in tudi naravno okolje. Vojna, ki že leta divja v obmejnem območju med Kongom, Ugando in Ruando je na primer uničila enega najlepših gorskih naravnih parkov na svetu, zahtevala stotisoče smrtnih žrtev in povzročila nepopisno trpljenje več milijonov beguncev. Siačenski ledenik (najvišje bojišče na svetu) pa je po dolgotrajnih spopadih med indijsko in pakistansko armado, v katerih je padlo nad 15 000 vojakov, prava ekološka bomba ...

Prebivalci gora so v svojih državah pogosto odrinjeni od soodločanja in potisnjeni na družbeni in socialni rob. Posledica so izbruhi prev-

Marco označuje začetek minskega polja.

ratniškega nasilja, ko obupani brezpravni ljudje skušajo na silo uveljaviti svoje interese. Tak primer so recimo oborožene akcije maoističnih upornikov v Nepal, ki ne ogrožajo le tujcev, ampak so nasilni tudi do domačinov.

Letošnji Mednarodni dan gora, ki ga podpira Organizacija združenih narodov za prehrano FAO, pa tudi mednarodna gorniška zveza UIAA, naj bi vzpodbudil konkretne načrte, kako zaustaviti sovražnosti v gorah in pomagati domačinom do mirnega, človeka vrednega življenja. Brez miru ni napredka in boljšega življenja – stotisočem prebivalcev gora je torej treba najprej zagotoviti mir in končati nasilje, ki ponekod traja že desetletja. Ena izmed možnih poti do tega cilja je tudi ustanavljanje nove vrste zavarovanih območij v gorah – mednarodnih mirovni parkov. Njihov namen je končati sovražnosti, zavarovati naravno in kulturno dediščino ter pomagati domačinom, da nesporazume rešijo po mirni poti. Ustanavljanje takih območij močno podpira IUCN – Mednarodna zveza za varovanje narave, pa tudi UNESCO. Mednarodni mirovni park naj bi ustanovili na območju Siačena v Karakoram, v gorah Balkana med Albanijo, Črno Goro in Kosovom, načrtujejo pa tudi več podobnih območij v afriških gorah. ○

Domačini Nuba Tačo iz vasi Sarafat Jamus leta 2002 Tomo Kriznar

Oxus Mission 2003

Vojna in mir v gorah Afganistana

✍ in 📷 Irena Mrak

2. 8. 2003, ob 11.00: Z Marcom in Françoisom stojimo na vrhu Nošaka (7492 m), na najvišji gori Afganistana. Ves Hindukuš je kot na dlani – gore, ki so po nesrečnem spletu okoliščin samevale kar 24 let. Po letu 1979, ko je iz Tadžikistana v afganistanski Vakanski koridor vdrla ruska vojska, smo prvi, ki stojimo na nekdanje zelo priljubljenem sedemtisočaku. Ozračje je mirno, le iznad Tirič Mira, najvišjega vrha Hindukuša se vijejo megle, ki nas počasi dosežejo. Vsak s svojimi mislimi čepimo na vrhu. Moja alpinistična plat duše je navdušena nad neskončnimi možnostmi novih smeri v okoliških stenah, tista druga plat pa si skuša zamišljati kakšen bi bil Nošak in ljudje pod njim, če ne bi vmes posegla vojna. Gore, ki so vsem v vznožju dobri dve desetletji nudile dober zaslužek, so leta 1979 čez noč opustele. Bazni tabori so samevali, v stenah je vladal mir, nekdanje uhojene poti so izginjale. O alpinistih so ostale le zgodbe, ki so jih nekdanji nosači pripovedovali svojim otrokom. Poleti 2002 so ledeniški potoki še posebej

Jedilnica odprave, v ozadju Nošak

močno narasli in naplavili nekaj trupel pogrešanih gornikov izpred desetletij. Isto poletje so prišli prvi alpinisti, Francozi. Nošaku so se odpovedali že v vasi Kadzi deh, ko so jim domačini povedali, da so v dolini pod goro nastavljeni mine. Leta 2000 so jih tja namestili lokalni vojskovodje. Z njimi so svojo vas in s tem zgornji tok reke Amu Darje (Oxus) zavarovali pred vdorom Talibanov iz sosednjega Pakistana, ki je tod oddaljen le dober dan hoda. Leta 2001 je talibanski režim padel, minska polja, ne le pod Nošakom, temveč povsod po Afganistanu, pa so ostala. Poleti 2003 je v Kadzi deh prišla prva mednarodna alpinistična odprava – odprava »Oxus – gore za mir«. Domačini so nas sprejeli nezaupljivo, s kalašniki v rokah. Po brezštevilnih letih vojne ne zaupajo nikomur več. Kabul je daleč, tu veljajo druga pravila, pravila vasi Kadzi deh. Nekdanji, sedaj že ostareli nosači so takoj pripravljeni sodelovati. Z iskrivimi očmi hitijo naštevati imena odprav, s katerimi so sodelovali. Mlajši nas nepremično opazujejo, vsem pa je skupno eno – želijo sodelovati na odpravi. Na poti do baznega tabora s težavo prečkamo dve minske polji in usoda 140 ljudi je v rokah človeka, ki je pred leti prav tu postavljaj mine ... In »Nošak« je edina skupna beseda, vseh

Ruski tanki so ob cesti vse do mesta Taloqan, kjer je bila najbolj severna točka, ki so jo dosegli Talibani

Fantek v Kadzi Dehu - bodoči nosač ali vojak?

140-ih ... Nosači jo ponavljajo ob vsakem srečanju, preHITEVANJU, za dobro jutro in lahko noč. »Nošak« naenkrat ni več le ime gore, ampak postane mnogo več. Je ritem korakov in postaja upanje, da kalašnike lahko zamenjajo pohodniške palice in cepini.

8. 8. 2003, opoldne: Sedimo na čaju pri šahu vasi Kadzi deh. Z zanimanjem poslušamo naše zgodbe in se veselimo z nami. V vas smo prinesli novo upanje, nič več nas niso pričakali s puškami v rokah. Toda minska polja so ostala – ne le pod Nošakom! Potrebna bodo desetletja, da bodo prehodi preko nekaterih območij mogoči, povsem varno ne bo nikoli več.

Gorniki se bodo začeli vračati tudi v Kadzi deh in na Nošak. Domačinom bodo prinesli zasluge ... Njihova odgovornost pa je ogromna – odgovornost ohranjati naravno okolje, ki si je v dolgih letih samote opomoglo od prejšnjih obleganj, ter spoštovati domačine, ki so del tega edinstvenega okolja. ◉

Slutnja vstajenja

*Modrina, kot je umetnik ne pozna,
odsev svetlobe in megla z gora ...*

*Ko v zori dneva mrč se razsivi,
v koraku ranem rosa zablesti.
Obličje gore se zariše v svod,
v zvenu jutra se poraja vzhod.*

*Visoka zdaj je pot še pred menoj,
ko tihi mir spet našel bom nocoj.
In v srcu bo radost. Nebeška hvala,
vstajenja slutnja bo v večer sijala.*

Marko Naklas

Mladika

*Ko bom zadnjič zaspal,
bi spal pod macesni.
Pod tistimi lepimi, klenimi stožci,
pod tistimi z zlatom posuti mogotci ...*

*Ko bom zadnjič zaspal,
bi zaspal pod macesni.*

*Bi iglice zlate me, rjave pokrile,
bi trave me sive v nedrje skrile,
bi odeja me zvezdnata, modra pokrila,
me snežna koprena kar vase zavila.*

*Nad mano bi plavale ptice veselo,
sonce bi zlato, kar z roko me grelo,
veter bi božal telo preperelo,
bi resje cvetelo in cvetje dehtelo ...*

*Bi na pomlad mladika iz mene vzknila.
Mladika macesna, ki stoletja tam biva ...*

*Ko bom zadnjič zaspal,
bi zaspal pod macesni!*

Janez Medvešek

Šopek cvetja Miri Marko Debelak – Deržajevi

Ob stoletnici rojstva

 Tone Wraber
 Mira Marko Debelak-Deržaj

Že 24. februarja 2000 mi je Matjaž Deržaj izročil mapo z risbami alpskih cvetic iz zapuščine svoje matere Mire Marko Deržaj, roj. Debelak. Izročeno gradivo me je močno pritegnilo, tako da sem še isti in naslednji dan risbe pregledal, napisal po rastlinskih družinah urejeni imenski seznam, dodal krajše spremljevalno/pojasnjevalno besedilo in ga izročil lastniku, medtem ko je celotno slikovno gradivo vse do danes ostalo pri meni. Z Matjažem Deržajem sva se že tedaj strinjala, da bi o tem neznanem področju delovanja njegove matere kazalo objaviti članek, npr. v Planinskem vestniku.

Ko mi je Matjaž Deržaj v oceno prepustil materine risbe alpskih rastlin, je ob tem zelo verjetno mislil tudi na knjigo o življenju in delu svojih staršev, matere Mire Marko in očeta Eda Deržaja, znamenitih plezalcev iz obdobja med obema vojnama, ki jo je prav v tistem času pripravljal dr. Tone Strojín. Pod naslovom »Strmine njunega življenja – plezalna naveza Mira Marko-Debelak – Edo Deržaj« je izšla konec ti-

stega leta. V svoj izvod sem zapisal datum nakupa – 28. 11. 2000. V Strojínovi knjigi (str. 22-23) je moje spremljevalno besedilo objavljeno skoraj v celoti.

Z Miro Marko Debelak-Deržajevo sem se prvič srečal pred več kot pol stoletja, ko sem v reviji Gore in ljudje (1947), tako tedaj po nepotrebnem preimenovanem Planinskem vestniku, in nato v obujenem Planinskem vestniku (1948-1949) bral njeno Kroniko Triglava – skrbno in po preučevanju številnih dokumentov ter trdem delu v knjižnicah in arhivih sestavljeno gorniško zgodovino našega višinskega prvaka. V roke in branje sem jo vzel še večkrat tudi pozneje. Prav ona je, na koncu 30-ih let 20. stoletja, dala pobudo za široko zastavljeni Triglavski zbornik, v katerem naj bi izšli prispevki mnogih uglednih piscev in uveljavljenih znanstvenikov. Zbornik naj bi bil Kugyjevemu v nemščini napisanem delu Pet stoletij Triglava (1938) enakovredna (in popolnejša) slovenska vzporednica. V slovenskem prevodu smo Kugyjevo knjigo dobili, v prevodu Marijana Lipovška, šele leta 1973. Delo pri zborniku pa je usodno prekinila druga svetovna vojna, kar je – v uvodu k svoji triglavski kroniki – resignirano ugotovila tudi njegova pobudnica.

Seveda sem o njej in njene članke bral tudi ob drugih priložnosti, kar pa mi kot neplezalca večkrat ni bilo prav blizu. Zelo pa se mi je spet približala v letu 2000, ko sem se povzpел na Maja e Jezercës (»Jezerski vrh«), najvišjo goro (2694 m) v albanskih Prokletijah. Prebral sem njen nemško napisani članek »Aus dem jugoslawischen Teil der Nordalbanischen Alpen: die Prokletije«, ki je leta 1934 izšel v ugledni avstrijski planinski reviji Österreichische Alpenzeitung in, mnogo pozneje, v srbohrvaškem prevodu, kot edini prispevek slovenskih piscev, v antologiji črnogorske gorniške proze »Crnogorske planine: putopisi i zapisi« (Cetinje 1997). Avtorica v njem opisuje dolge in naporne poti v skupini Bjelića v gusinjskih Prokletijah in omenja pogled na bližnji (»na dosegu roke«), okrog 2690 m visoki vrh Maja Popvuks Jezerce, zdaj uradno Maja e Jezercës (2694 m), po naše »Jezerski vrh«. Matjaž Držaj mi je posodil fotografije, posnete na tisti ekskurziji, ki bi jo tedaj lahko imeli kar za ekspedicijo. Članek in fotografije so dokument minulega in tudi že povsem spremenjenega časa in bi vsekakor sodili v antologijo gorniškega pisanja slovenskih piscev. Le kdaj jo bomo dobili?

Z ljubečo roko upodobljeno gorsko cvetje

Naj se vrnem k njenim risbam alpskega cvetja. Zbirka obsega 122 akvarelov 120 vrst rastlin

(2 sta narisani po dvakrat). Na mapi je naslov »Gorske cvetice/Akvar. risbe /M. M. Debelakova/ Narisano v času od 1933-1936«, ki ga je verjetno napisal njen sin. Obrisi rastlin so narejeni s srebrnim svinčnikom, ploskve pa obarvane z vodnimi barvicami. Večina rastlin je lahko prepoznavnih, kar govori o tem, da jih je risarka dobro zadela. To velja tudi za barve, ki se ujemajo z barvo rastlin v naravi. Največ rastlin je bilo narejenih po primerkih, opazovanih v gorskem svetu. Risarka si je morda pomagala tudi s fotografijami, saj so v nekaterih primerih poleg akvarelne risbe na list prilepljene tudi fotografije. Ali pa so te le dodatno pričevanje o njenih srečanjih z rastlinami? Zelo redko je na listu samo fotografija kake rastline. Kaže, da je, vsaj včasih, v naravi narisala le obris, ki ga je pobarvala šele pozneje. O tem priča pripis pri jetniku, da imajo modri cvetovi bele, beli cvetovi pa rumene prašnice, kakor je to tudi obarvala, česar najbrž ne bi storila, če bi kolorirala že na samem kraju.

Nahajališča narisanih rastlin so navadno, a ne vedno, na risbi pripisana s svinčnikom. Največkrat je navedena Kranjska Gora z okolico, npr. dolini obeh Pišnic in bližnja karavanska soseščina. Mnogo vrst je risarka upodobila po primerkih z Begunjščice. Po svinčniku in čopiču je segala tudi na planini V Lazu, ko je nekatere risbe od tam tudi datirala (april 1936), kar pa so tudi edine datacije njenih rastlinskih podob. Nekajkrat je risala tudi v okolici Ljubljane, bo-

disi samega mesta (vsaj enkrat v botaničnem vrtu), ali pa v Polhovem Gradcu in na Gori nad njim. Zanimiva je slika rdeče milnice (*Saponaria ocyroides*), ki jo je narisala na Korenskem sedlu in prav določila. To je bilo prvo znano nahajališče v tedanji Sloveniji in Jugoslaviji! Zdaj rdečo milnico najlaže najdemo kar za varovalno mrežo na desni strani ceste med Podkorenom in Ratečami v višini Zelencev, občasno pa se pojavlja tudi v dolini Loške Koritnice vse gor do Predela.

Vseh narisanih rastlin ni določila, pri nekaterih je uporabila v letih pred 2. svetovno vojno običajno in od današnjega različno rastlinsko latinsko/znanstveno imenstvo, včasih navedla samo rodovno ime ali pa je njena določitev, najbrž tudi kot posledica uporabljenih tujih določevalnih priročnikov, sploh napačna. Še dolgo po koncu 2. svetovne vojne namreč nismo imeli del s podobami alpskih rastlin v slovenskem jeziku; barvni tisk je bil tedaj zelo drag in zato komaj dostopen. Spominjam se, kako je pred desetletji v tem smislu potožil znani slovenski planinski društveni delavec Ivo Marsel, a stanje se je od tedaj vsekakor zelo spremenilo. Le pogledjmo naš Vestnik v zdajšnji podobi ...

Akvarelno upodobljenih rastlin imamo v Sloveniji nasploh malo. Upam, da ne prehitvam, ko napišem, da je Valvasorjeva fundacija prav v zadnjih mesecih poskrbela za veličasten natis rastlinskih (in živalskih) akvarelov Valvasorjeve grafične zbirke, v 18. zvezek povezanih že leta 1685! V tej zbirki ni alpskih rastlin. Šele

iz 30-ih let 20. stoletja vemo za okrog 40 uresničenih risb (od 100 načrtovanih) za nikoli izšlo slovensko alpsko floro, ki jih je narisal nekoč uveljavljeni grafik Janez Trpin in jih hrani PD Ljubljana-Matica. Iz istega obdobja so v razvidu le še akvareli, ki jih je narisala Mira Marko Debelak-Deržajeva. Delo o slovenski alpski flori so načrtovali tudi kmalu po drugi svetovni vojni, a so bili odlični akvareli, ki jih je narisal botanik in odlični rastlinski slikar Vlado Ravnik, uporabljeni le za dva borno natisnjena zvezčiča »Cvetje naših gora« knjižnice Čebelica (1966, 1969). Isti avtor je vendarle imel možnost izdati na novo pripravljeno »Rastlinstvo naših gora« (1999) s 180 največkrat zelo uspelimi in tudi dobro natisnjenimi akvareli domačih alpskih rastlin.

Rastlinske risbe Mire Marko pričajo o ljubeznivi, rastlinski lepoti naklonjeni ženski duši. Risarka je bila, kot izvemo iz navedenega dela Toneta Strojina, slikarsko šolana, kar se pozna v kvaliteti njenih rastlinskih upodobitev. Zdaj vemo, da ni bila samo odlična plezalka, gorniška pisateljica, prevajalka, predavateljica doma in na tujem ter znanstveno usmerjena raziskovalka slovenske gorniške zgodovine, temveč tudi nežno čuteča občudovalka rastlinskega gorskega okrasa. Naj tudi s šopkom cvetja, narisane z njeno ljubečo roko, spomnimo, da je prišla na svet pred sto leti, 26. decembra 1904, in kljub mnogo prekratemu življenju v domovini in tujini zapustila globoko, spomina in priznanja vredno sled. Bila je najčistejša zastopnica kulturnega gorništva, kakor so ga z geslom »Kdor

ljubi domovino, jo raziskuje, kdor jo raziskuje, jo ljubi« razumeli furlanski planinci in si ga je za svoje vzel tudi njen vzornik in zagovornik dr. Henrik Tuma.

Hvaležen sem planinskima prijateljema; Matjažu Deržaju za velikodušno izposojajo dragocene zapuščine njegove matere, Franciju Savencu pa za skeniranje nekaterih njenih akvarelov in tako omogočeno objavo v Planinskem vestniku, pozneje pa v elektronskih medijih. ○

Veter v laseh in pasja dlaka

Mulc in mrcina na družinskem izletu

✍ Dušan Škodič

Ko sem ženi omenil, da sem srečal Evo, je le skomignila z rameni, kot da se je to popolnoma nič ne tiče, vseeno pa sem opazil, da se je pri tem malo »namrdnila«. Eva je bila predavnimi leti moja sošolka v osemletki, za katero sem za poldrugo desetletje izgubil sled, kot se to rado dogaja predvsem po mestih, ko se sošolci razselijo »kdovekam«. Srečal sem jo spet kmalu po tem, ko sta si z možem v relativni bližini postavila razkošno »galejo« z urejeno okolico, ki pa je bolj kot ne samevala prazna in le sama po sebi odsevala Evino iznajdljivost, ki ji je nekoč pomagala okupirati pozornost premožnega zasebnika.

Starejša hči se ni znala vklopiti v novo okolje in se je spravila študirat v Maribor, da bo lahko imela mir, kot je rekla, zato je doma vedril in občasno še naredil kakšno domačo nalogo le sin Uroš, ki je imel že štirinajst let in je bil po besedah »dobro obveščeni sosed«: neperspektiven sedmošolec. Kljub temu je bil ponosen, da je največji fant v razredu in tudi sošolci so ga imeli radi, ker je bil vedno poln »cvenka« in niti ne skopuške sorte, saj ga ni ne znal ne mogel ceniti. Pa da ne pozabim še na psa, buldoga, ki ga je Uroš moral nekoliko na silo posvojiti. To pa zato, ker je bil prvotno namenjen njegovi sestri, ki jo je s tem psom Eva neuspešno poskusila prikleniti na Ljubljano. Pa se je »žalibog« nanj bolj navezal Uroš kot sestra.

Više od Gradu se ne spravi

Verjetno je še mnogo takih ali podobnih družin, kjer je zaradi lova na dobrine glavna žrtev družinska sreča, ker starši ne morejo ali ne utegnejo razumeti, zakaj imajo otroke, ki jim gre tako slabo v šoli, zakaj ti stalno visijo le pred računalnikom ali televizijo, ter ob petkih in sobotah smrdijo po vsem, na kar opozarja minister za zdravstvo. Včasih pa imajo morda še

opravka z uslužbenci ministra za notranje zadeve. Le zakaj, pa saj jim vendar nič ne manjka!?

»Joj, Duško, koliko časa se že nisva videla, kako si kaj, še vedno po hribih hodiš, ali se s čim drugim ukvarjaš, (verjetno je imela na jeziku: pametnejšim) no pa saj je tam lepo kaj ne, ti imaš čas, midva z možem pa sva tako leteča, da ne vem kam to pelje,« je mlatila z jezikom, da se je delal preprih. Hči je odšla v Maribor, Uroš pa se ji zdi še tako otročji, je rekla, vsaj zdi se ji tak, četudi dve leti starejši od sošolcev, pa to morda še ni tako hudo, kaj še vse hujšega se danes dogaja tej naši mladini, ker je tako obremenjena z življenjem. Do besede me ni dosti pustila, a sem je bil take vajen še iz šolskih klopi, čisto nič se ni spremenila. Že takrat je do besede pustila le enega sošolca in to tistega, ki je imel 150 kubični motor.

»Mogoče tudi njemu ne bi škodilo, če bi ga kako drugače zaposlila,« sem rekel. Takoj je poskočila: »Joj, lepo te prosim, nehaj mi s takimi, če se mu pa nič ne ljubi. Lahko tebi, ki imaš kondicijo, pa ti ni noben problem tekati po gorah, kaj pa takile mulčki, ki cele dneve presedijo pred računalnikom in nabijajo stroške za internet. Saj ne rečem, da ni nikoli šel nikamor, kakšen petek ali soboto se že spravi s prijatelji gor na ljubljanski grad, ampak šele zvečer, ko se stemni, da reveži po temi lazijo tja gor. Pravi, da ima prej še naloge za narediti, to mu dam tudi jaz prav, saj na nek način se torej le zavzema za šolo. Ampak, če je tako, jih bo ta šola še ubila, saj veš kaj vse danes zahtevajo od njih. Ampak v soboto je moj »tamal« mrtev, vse do kosila ga ni iz sobe, zato ne vem, če ga je pametno siliti še v takšen naporen šport.«

Še prav dobro se spomnim, kakšne planinske izlete se gredo včasih najstniki ob petkih zvečer na ljubljanski grad. Med znanimi dogodki v Pekrah, torej malo pred osamosvojitvijo, smo z oddelkom tri noči zapored stražili radijski oddajnik na grajskem hribu. Bilo je v petek zvečer, ravno se je stemnilo, ko se je najprej po-

Ujeti trenutek

*Ujela trenutek sem čarobni,
 ki sončni vzhod ga je dajal
 ves dan v sebi ga nosila
 z večerom tiho je zaspal.*

*Čez travnike pod vznožje gričev
 je plaval skozi gozd teman,
 sem ujela v gorskem ga potoku
 in skrila ga v svojo dlan.*

*Veter divje je zapihal,
 prinesel sneg je čez nebo,
 razbarval barve je jeseni,
 s snežinkami pokrtil zemljo.*

*Igrivo so se tam podile
 plesale v vetru čez nebo
 čarobni so trenutki tekli,
 v pogledu čez prepadno steno.*

*Robove sten so pobelile,
 z ledom okovale kline vse,
 roke so mrzle naredile,
 ko stala sem na vrh gore*

*Čarobno lepi so trenutki,
 ko dotakne vrh se soja zvezd,
 večera čarni so občutki,
 Ko ostaneš sam sred gorskih cest.*

Veronika Viltušnik

javilo par najstnikov iz ene, pa nato iz druge strani, v le nekaj minutah pa so nato kar privreli iz vseh koncev, da smo se že spogledovali; češ, kaj bo pa sedaj?

Šance, kot se tisti predel imenuje, so bile okupirane iz vseh strani, fantje in punce, vsaj za dva avtobusa jih je bilo, pa so privlekli s seboj toliko steklenic pijače, da če bi bile to molotovke, osamosvojitvena vojna ne bi trajala niti do jutra, ne pa tistih deset dni! Ko so videli da smo

»naši«, so ponudili še nam, saj – kateri rezervist pa se je še kdaj branil pijače? Skupaj smo obrnili tisti hektoliter grajske črnine, jagodne vodke, red bulla, martinija in kaj vem česa še, dokler niso povečini že po dveh ali treh urah pregoreli. Razen nekaj izjem, ki so se še do jutra zbuja le iz grmovja. Vsi tresočiči se od majskega mraza, so se kmalu pobrali domov. Eden takih je bil nek fant z očali, ki je pravil, da bo nekoč postal pesnik. Danes bi zanj lahko rekel, da je bil bolj podoben Harryju Potterju, kot le-ta sam sebi, pa mu to tedaj ni pomagalo pri priljubljenosti med deklicami, kakršne bi bil recimo deležen dandanes, ker je v tistem času pisateljica uspešnica še zaman blodila med založbami. Iz njih bi lahko že čez par let zaradi kasnejšega puljenja las nabral kompletno članstvo za združenje plešastih založnikov. Nesojeni Harry nam je s steklenico v eni in kadečim zvitkom v drugi roki deklamiral, kako preživlja svojo duševno in biološko renesanso. Proti jutru se je od neke spet prikazal ves prezebel, in ko smo ga vprašali, kje je tista deklica, ki je zvečer prišla skupaj z njim, nam ni znal odgovoriti.

Pa tudi Fonza, ki je bil naš šofer in najstarejši rezervist, je v elementu kar cedil slin in nam pripovedoval, da je bilo vmes nekaj prav hudo »brenčecih čebelic«. In v smehu sem mu rekel: »Ma Fonza, a si ti prepričan, da ni bilo tvoje hčere med njimi?« In ubogi Fonza se je spomnil, da bi lahko res bila, ker je tudi ona ravno končala osemletko. In nato smo se zresnili in zabave je bilo konec. Čez en teden so nas spustili domov, da smo se lahko že čez slab mesec spet zbrali in »po tem ni bilo nič več tako kot je bilo«, hvala bogu, ali pa tudi ne, kakor komu drago!

A v soboto vendarle čaka na koncu ulice

Izkoristil sem hipec, medtem, ko je vdihnila sapo: »Eva, če hočeš Urošu dobro, ga le kam angajiraj. Saj veš, da imajo danes prav nalašč za mladino razne športne aktivnosti.«

»Oh, vem,« je takoj prijela. »Sonce, voda, zrak v laseh, kaj ne?« je bila pametna. »Ne ravno, tisto je bilo nekaj drugega,« sem se zadrževal. »Mislim sem na akcijo: s športom – po progi!« je takoj nadaljevala kar ona. »Poznam; s špor-

tom po progi, tudi jaz sem videla reklamo po TV.«

Joj, kako sem bil jezen. Moja draga sošolka Eva, pa tako fejest punca si bila (verjetno sem jo takrat bolj gledal z očmi, kot poslušal z ušesi), sem si mislil, zakaj neki se ne prebarvaš v blondinko, da bom vsaj vedel, zakaj mi take stresaš? Na glas pa: »Veš, zdajle se mi pa že res mudi. V soboto imamo en tak, čisto družinski izlet iz Bohinja na Sedmera jezera, zvečer pa nazaj. Če hočeš, bomo vzeli še tvojega »tamalega« s seboj, škodilo mu ne bo!«

»Oh, a bi res? Saj veš da bi šla tudi midva, pa mora moj ...«

»Je že v redu,« sem jo na hitro prekinil, »ob sedmih ga poberemo na koncu vaše ulice, če bo šel, če ne, pa pač ne, se mi res že mudi!« sem se ji zlagal brez slabe vesti in sva rekla adijo.

Zjutraj je Uroš res čakal na koncu ulice in zraven njega je sedel še tisti pes, buldog po modelu. Pobasali smo pač oba, mene niti ni presenetilo, za razliko od žene, ki se boji psov. Toda bil je čisto priden, tam zadaj za petimi vrati, le jaz sem na tiho molil, da mi ne bo razgrizel nahrbtnika, kjer sem imel spravljeno polovico domače salame. Uroš se je glede družbe opravičil, češ da mu je majčica rekla da gre za »family trip«, in gre torej lahko tudi pes zraven. Kaj sem hotel, bilo je že malo pozno in smo šli.

Izlet je minil prav prijetno, tudi Uroš se je kar dobro obnesel. Ko pa si je pri Črnem jezeru hotel prižgati cigareto, mu nisem dovolil. Navtežil sem mu, da je zaradi požara, ki je tod divjal, na tem področju prepovedano kajenje in če ga opazi kdo od TNP-jevskih »rangerjev«, mi bo kot odgovornemu zanj, obesil kazen. Naj zdrži do planinskega doma, kjer se bomo ustavili in spili pivo. Priznam, da je bilo to, kar sem mu rekel nekoliko »mimo«, a zaenkrat je nasedel kot tanker na mivko. Začudeno me je pogledal, nato pa rekel: »Ej stari, moja majčica je pa rekla, da si ful brezvezen tip!«

»Ej mali, tvoja majčica je bila moja sošolka, če še ne veš!« sem rekel.

»A veš, saj temu se tudi jaz čudim,« mi je dal kompliment, »ker se mi zdi, da sta vidva ene par kosov generacij narazen!«

OK, da ne bom dražil g.Toporišiču naklonjenega bralstva, se bom trudil čim manj sme-

titi po Planinskem vestniku s sodobnim slengom. Šli smo torej do Koče pri Sedmerih jezerih, kjer sem jaz spil pivo, njemu pa ga nisem pustil, da si ne bi res mislil, da sva ista generacija. Res, da sem mu rekel naj počaka do sem, nikoli pa mu nisem obljubil, da ga bom zato dovolil tudi njemu. Kar svojo »majčico« naj vodi za nos, pred mano pa tega že ne bo počel. Nekaj je pihal in godrnjal, da se mi je prej pustil nategniti in da smo vsi ta stari isti, zato pa se mi je hotel malo postaviti po robu, tako, da je izvlekel cigarete. Pa kljub temu ni nobene prižgal, ker je pozabil da nosi škatlico v naprsnem žepu in se mu je zaradi naramnice nahrbtnika čisto zmečkala. Ko sem ga vprašal, katere kadi, je le razočarano pogledal na zverženo škatlico in rekel: »fak!«

»A to so pa neke nove?« sem ugotovil.

Vračali smo se čez Štapce in čez planino Ovčarijo do planine Viševnik. Odločili smo se še za nezahteven vzpon na Pršivec, zaradi nepozabnega pogleda na Bohinjsko jezero. Kasneje v sestopu, ko smo se začeli spuščati proti Črnemu jezeru, pa je pes kar nenadoma skočil s poti in se zapodil po strmem bregu v globino. Ustrašil sem se, kljub nataknjenemu nagobčniku me je skrbelo, da je zavohal neko žival in jo misli sedaj preganjati, mi vsi naj pa za njim tečemo, ali kaj? Uroš ga je klical, pa ni nič pomagalo. Rinil je v dno, s smrečjem gosto poraščen kotanje pod stenami, ki tja padajo iz Vrtca (1809m) in Stadorskih orličev (1782m). Tako sem preklinjal, ko smo se spotikali čez prevrnjena debela in skale, da je žena rekla, da bodo ostali raje počakali zgoraj na poti. Le kar, ker bom mrcino, če jo dobim, tako sunil v »tazadnjo«, da ne bo za vsake oči, sem po stari navađi grozil. Čez nekaj minut sva z Urošem zaslišala in malo kasneje tudi zagledala psa, ki je lajal tja proti stenam, kamor je verjetno izginila tista žival, ki jo je vohal. Videti ni bilo ničesar več, zato pa me je v dnu dolinice presenetila jasa z malim ovalnim jezercem, ki sem ga sedaj videl prvič v življenju, kljub temu, da smo na planini Viševnik že vrsto let preživljali kakšen teden počitnic (po ženini zaslugi lahko dobimo ključ enega od nekdanjih stanov). Pes je sedel ob vodi in »tumpasto« zijal proti gozdu, jaz pa prav tako okoli sebe. Edino vrh Vrtca je bilo vi-

deti od spodaj, torej se da jezerce videti le od tam, sicer pa je očem popolnoma skrito. In še to je možno le iz roba nad prepadom, zato ni čudno, ker ga do sedaj še nisem opazil, pa sem že večkrat stal na tem brezpotnem in zelo malo obiskanem vrhu, kjer imajo gamsi svoj raj. Naslednjič si ga bom ogledal še iz te, ptičje perspektive, sem sklenil, in po tem smo se spet vrnili nazaj gor, na pot. Odkritelju sem ta pobeg oprostil.

Ljudje smo zmogli, pes ne

Urošev pes je do sedaj še kar v redu hodil, maloprej še preveč, toda od tu naprej je bilo videti, kot da se mu nič več ne ljubi. Počasi je opustil tisto lajanje tja nekam brez zveze, v smeri proti gozdu, tekanje za valujočim ruševjem v vetru in podobno, da ne omenim, da je vsakič, ko je polulal kakšno drevo, to poslej opravil brez privzdigovanja tace. Do Črnega jezera smo se vseeno prebili še dokaj hitro in po tem nada-

ljevali s sestopom v dolino mimo pobočij, ki so zaradi bivšega požara dišala kot po prekajenem mesu. Ne vem, ali je bil vonj tisti, ki je mrcino tako opijanil, ali se je res tako bala strmine, da jo je bilo potrebno nesti čez nekaj kritičnih mest, čast za to pa je seveda pripadla meni, ki nikoli v življenju nisem imel psa in tudi, če bi ga imel, bi bil zagotovo kateri od manjših modelov; z večjimi imam namreč slabe izkušnje. Na srečo sva oba preživela avanturo.

V Bohinjski Bistrici sem zapeljal na črpalko. Uroš je šel z menoj, ter spotoma nakupil pijačo ali sladoled, kar je kdo hotel; morda se je bal, da bi preveč prinesel nazaj domov. Ko sem že speljal, pa je položil še par bankovcev na armaturo in dejal: »Kle maš dva kosa, za benz!« Ženi se je ob tem dvignil pritisk, češ, da bi nam zdaj še Evin mulec za »benz« dajal. Morda bi še kaj preveč zinila, ko bi je jaz med prestavljanjem kot slučajno ne zadel s komolcem. Saj smrkavec ni sam kriv, če mu denar trga žepe in zato verjetno tudi nikoli ne bo imel pravega odnosa. Jaz pa

Naš novi naslov
KRAKOVSKI NASIP 4
Tel.: (01) 426 34 28

Akcijske cene Gore-tex jaken in velurjev Dumo
Prvič pri nas v prodaji švicarske turne vezi Naxo
Turni čevlji Scarpa po lanskoletnih cenah
Ponovno v prodaji odlične palice Kohla

10 % gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.

V A B L J E N I !

sem mu nosil psa, presneto, pa čeprav sem si umil roke že zgoraj pri Savici in nato še enkrat na črpalki, so mi kar same spet silile k nosu; komu je vendar všeč vonj po »prešvicani« pasji dlaki? In nenazadnje, jaz sem se z Evo zmenil le za Uroša.

»Tamal« skoraj crkne

Mislím, da je bil že torej, ko sem poklical Evo. Opravil sem kar iz službe. Že brez tega, da bi žena vedela za to, mi je bilo zoprno. Včasih ženske na te stvari precej drugače gledajo. Hotel sem se le bolj zaradi lepšega prepričati, kako je Uroš doma komentiral ta naš »family trip« (družinski izlet). Eva je bila sprva presenečena zaradi klica, ko pa sem jo po nekaj uvodnih frazah vprašal, kako je kaj »tamal« prestal izlet, je izbruhnila:

»Poslušaj ti Škodič (zgolj po priimku me je nazadnje poklicala še v šoli, ker sem nekoč prestregel listek, ki ga je vrgla sošolki in ga na glas prebral), pa kaj vendar vi delate tam po tistih hribih? Saj vendar niste normalni, ti me pa po tem še kličeš!«

Kaj pa je sedaj to, me je prešinilo, le kaj ji je njen smrkavec doma natvezil, jezen bi moral biti kvečjemu jaz, ker mi je poleg njega podtaknila še tisto mrcino z dve številki prevelikim gobcem in prekratkim repom. Če mi bo kaj očitala tista dva »jurja«, ji že še povem svoje, sem si mislil, nadaljeval pa še dokaj pomirjujoče: »Daj no Eva, kaj je vendar tako huđega, saj smo se imeli čisto v redu«. Ona pa: »Kako v redu, a to je zate v redu, »tamal« je skoraj crknil, tebi pa je to v redu, ali kaj!« Besed res ni izbirala, ampak taka pač je, kajti srčna kultura je en od artiklov, ki jih ni moč najti na trgovinskih policah.

»Ne dramtiziraj vendar, ko smo se vrnili, je bil še čisto v redu,« sem se branil. Pa menda, da ni bilo, je vpila v slušalko, ker se mu je ponoči poslabšalo, k zdravniku so ga peljali takoj naslednje jutro, je rekla in ta ga je zaradi izčrpanosti napolnil z injekcijami. In danes, v torek, še vedno samo leži, jedi se skoraj ne dotakne in sploh ne vstane, še na stranišče ne more sam. Jaz sem jo poslušal brez besed, le kaj naj bi ji rekel, spravila me je v veliko zadrego in moram priznati, da sem tudi pošteno »cviknil«.

»Da mogoče le ne pretiravaš?« sem bil previden.

»Kje pa, iz tega se že ne bi norca delala, jaz že ne! Povem ti, da mi ni vseeno zanj, pa reci kar hočeš,« je hlipnila.

»Seveda, seveda ...« sem pritrjeval, ker mi je bilo nerodno.

»Veš, saj jaz si ga v resnici sploh nisem želela, bila sem proti, pa je mož tako pritiskal, zato, da bi hči ne bila preveč sama, ker sva midva vedno zdoma. In z leti smo se ga navadili, pa tudi jaz bi sedaj težko brez njega.«

»Veš Eva, jaz ne vem kaj bi rekel ...« sem bil ob tej njeni dvomljivo materinski izjavi precej zmeden, pa me je že z nekoliko mirnejšim glasom prekinila: »No, saj, »dohtar« je rekel, da bo v nekaj dneh prišel k sebi. Ubožček pač ni vajen tolikšne hoje, pa tudi blazinice se mu morajo najprej zaceliti, da se bo lahko spet postavil na noge.«

»Kakšne blazinice?«

»Ja, na nogah.«

»Pa o kom sploh ti govoriš že ves čas?« sem poskočil.

»Kako o kom, o »tamalemu« vendar, o Rifu.«

»Ma, kakšen Rif vendar, kakšen pes, jaz te sprašujem o tvojem sinu Urošu, ne o psu!«

»A ja? Ja, kar se Uroša tiče je pa v šoli, a ne, razen če že spet ne šprica, baraba!« je v sekundi vzrojila in spremenila temo. »Ta mulec mi bo požrl vse živce, ubila bi ga, tako me včasih razdraži in če mu že kaj rečem, samo odgovarja, ali pa še to ne, ker se mu ne ljubi,« je spet začela s klasiko.

Taka je torej Eva. Res, da si ga najprej ni želela, mislila pa je s tem na psa, to je sedaj že vsakomur jasno. Bilo pa je tako, da sta ga z možem prvotno namenila hčeri, kar pa se, kot sem že na začetku omenil, ni obneslo. Uroš je šest let mlajši od nje, zato so ga predvsem sestra in nato tudi vsi ostali klicali: »tamal«. In nato je šla hči študirat v Maribor in Uroš je potreboval nekoga, ki bo sedaj namesto njega postal »tamal« v hiši. In doma ga je poslej vedno klical le s tem vzdevkom in tudi vsi ostali doma so se tega navadili. Le zunaj ga je klical Rif, da mu ne bi bilo nerodno pred ljudmi. Toda Eva se tega očitno ni takoj spomnila. Taka pač je! ●

Jutranji odhodi

Jesenski dan na Dleskovški planoti

✍️ Samo Jemec

Pozno jesensko jutro še vedno ni bilo odločeno v katero smer naj potegne vremenski voz. Ostati doma in čakati ob tem, da bi ravno zdajle odšel nekam tja gor, je bilo seveda nemogoče. Ali je res prav danes tudi dan za odkrivanje novih, še neprehojenih poti? Napoved vremena je negotovo puščala odprte možnosti. Ali ni sreča na strani pogumnih? Gremo!

Nikoli še nisem pohajal po hribih ob tako ne navadnem pogledu na okolico. Zelena podoba pod Lastovcem so ognjeni zublji spremenili v srhljivo črno, zoglenelo pokrajino. Poti, nekoč izsekane skozi žilavo ruševje, so marsikje pozabljene. Zaraščajo se in narava si vedno vzame čas za brisanje človekovih sledi. Bujni bregovi tega grmičastega bora včasih predstavljajo nepremagljivo oviro. Da pa bi se prebijal med ošiljeno

ožganimi vejami, si ne moreš niti zamisliti. Na srečo je tukaj prehod dovolj širok in negibni štrclji vej tudi pred požarom, ko se je v njihovih iglicah še pretakalo življenje, niso segali na pot. Mimo Lastovca me vonj po osmojenem mrtvem svetu spremlja še nekaj časa. Rahlo vetrovna Deska je k sebi priklepala vlažne megle in družno s težko sivino nad seboj prej napovedovala hladen in moker razplet, kot pa da bi bilo uslišano tihi želji po spremstvu nekaj malega toplih jesenskih žarkov. Nič kaj obetavno za odkrivanje meni še neznanega koščka naših hribov. Postanem, kot da nočem sprejeti, da bo nadaljevanje poti v labirintu Dleskovške planote nemogoče. Želim se znebiti plazečega se neugodja, ki me je pričelo obhajati ob misli, da bom moral obrniti. Danes ne bo šlo. A s ponujenim nisem zadovoljen. Sem kot majhen zaspan otrok, ki sicer sliši da mora spat, a ker ve, da se bo še nekaj zanimivega do-

gajalo, kar naenkrat začne postavljati vsa mogoča vprašanja, samo da bi si pridobil nekaj časa. Misli, da bo mati potem pozabila, da mora v posteljo. Začne se barantanje s časom, kupovanje trenutkov, ki bi odložili povratek. Najprej pogled na uro mobilnega telefona, pa nekaj minut, ker se je bilo potrebno topleje obleči, grizljaj suhega sadja, požirek vode, pogled po vlažni travi, pa po namišljenih hribih, ki jih v megli seveda ni videti ... Aha, tamle je nežen cvet, ki ga bo treba fotografirati. Sklonim se nadenj. V različnih položajih poskušam najti več kot mi je v tem trenutku dano. A sončna svetloba ujeta v cvetu je povsem drugačna od te, ki mi je na voljo. Škljoc. Vem, da posnetek ne bo kaj prida. Veter ni preveč močan, včasih celo povsem poneha. Torej ne bo nič z odganjanjem megle, ki odvzema barvitost vsemu vidnemu; belim skalam toplino, rastju zeleno tekmovalnost ob prehajanju v začetke mavrične pisanosti zgodnje jeseni, in modremu nebu dotik z vzpenjajočimi se vrhovi.

A zgodilo se je. Ko temna sivina poda roko sinjini modrega neba, nastane ta nezemeljska

kovinsko modra barva. Oči se odprejo širše, nasmeš. Obšel me je znan občutek; kot da me je uslišal nekdo, ki le odprtega srca lahko zazna rahlo valujočo misel, vztrajno, nesprijaznjeno z dejstvi, hrepenečo po vsaj malo prijaznejšem objemu koščka tistega, kar lahko ponudi narava. Prisluhnil je temu, da bi hribovski dan ne bil samo pravkar začeto popotovanje, ki se mora že naslednji trenutek končati. Nekdo, ki ima moč nad vsem dogajanjem v tem brezmejnem prostoru in času, je preusmeril drobec mogočnega toka neskončnih in neštetihi možnosti. Slišal je, videl je tisto nezatno, majceno, skoraj nič v vsem prostranem vesoljstvu. Povsem neopazno, brez izkazovanja svoje moči je tiho kot vedno spremenil drobno hrepenenje v vzneseo radost.

Dan se je nadaljeval. Oblaki niso izginili. Prej v obliki nepremagljive ovire so bili sedaj v vsej pestrosti neprenehoma spreminjajočih se oblik le okras na modrem nebu, rahlo dotikajoč se le najvišjih vrhov Kamniško - Savinjskih vršacev ... ○

www.vrh-sp.si

OBLAČILA ZA V GORE
TEL.: 04 57 42 777

TRGOVINA POHODNIK

UŽITKI V NARAVI

Specializirana trgovina za pohodništvo, gornišstvo, alpinizem in potovanja.

AKCIJA (do 20.12.'04)

POHODNE HLAČE
SCHOELLER POHODNIK
in
GORE-TEX
JAKNE Z VELURJEM

Tel.: 01 5852630, Fax.: 01 4280429

www.univet.si | pohodnik@univet.si

Univet d.o.o. Šmartinska 152
Hala A, zg. pritličje

**ZA PLANINSKA DRUŠTVA
POPUSTI IN AKCIJE**

Bolečina

Miniatura

✍ in 📷 Vladimir Habjan

Brez izbranega cilja se vozim proti Gorenjski. Zdi se mi, da me avto kar sam vodi. Rad bi bil sam. Včasih je pač tako ... Pred menoj je dolgo travnato pobočje, ki vodi proti razglednemu vrhu. Optična prevara, do tja je namreč kar daleč. Pa saj se mi ne mudi. Korak za korakom, misli pa zbežijo k zadnji akciji ...

***

Po dveh dneh iskanja pogrešanega se vracam v »bazo«. Bojč – hodili smo v dvojicah – je malo zaostal. Na velikem parkirišču se prestopa možakar, ki vidno šepa. Ko se mu približam, me pobara: »Ste morda kaj videli reševalce?« »Ja, sem eden izmed njih.« »Je kaj novega, ste ga našli?« živčno vpraša. »Ne še. Vendar pride kmalu še helikopter, pa bo iskal še tam, kjer mi nismo mogli videti.« »Veste, njegov oče sem ...« »Aha.« Razložim mu, kje vse in kako smo iskali dva dni. Z Bojčem sva dobesedno secirala markirano pot, po kateri naj bi se vzpenjal. Nič. Našla pa sva eno palico, vetrne hlače in celo razpadle otroške copate. Počasi steče pogovor. Tudi oče se razgovori. Pove, da že od nekdaj rad hodi po hribih, vse dokler nekoč ni zdrsnil 20 metrov globoko in se precej polomil, tako da so ga morali reševati. Odtlej šepa, za visoke hribe ni več. »Kaj, mislite, bi lahko bilo?« »V nedeljo je bil izredno močan veter ...« »Ja, res je, pa temperature so bile vsako noč pod ničlo; že trije dnevi so mimo ... Ampak sin je dobro hodil, kondicijo je imel izjemno! Žene tudi nimam več, umrla je za posledicami roparskega napada ...« »A tako ...« Ko pride Bojč, ga povabim: »Greste z nami tjale v bife, v katerem imamo zbirno mesto?« »Ne, veste, ne maram gostiln.« »Pa saj boste z nami, gorskimi reševalci, in boste lahko izvedeli, kako poteka iskanje.« »No, v redu, pridem.«

Sedimo in se pomenkujemo. Iz radijskih postaj tu in tam zahrešči in se oglasi glas. Matjaž je v navezi s pilotom helikopterja. Zraven je eden izmed naših in ga usmerja, saj dobro po-

zna teren. Zdaj je precej laže, saj je nekdo sporočil, da je videl pogrešanega. Krog iskanja se je tako zelo zožil. Zaslišimo helikopter, ravno nas preleti. Oče je zraven, poslušša. Potem se razgovori z Bojčem. Še enkrat pove svojo hribovsko zgodbo. Še enkrat premleva vse možnosti za rešitev sina. »Kaj pa Korošica, je odprta?« »Ne, kočice so zaprte, samo na Veliki planini so še odprte. Verjetno tudi ne bi naredil tako velikega kroga ...« »Mislite, da bi lahko bivakiral zunaj?« »Malo hladno bi že bilo, vendar bi lahko, seveda ...« Tedaj opazim, da je Matjaž pred bifejem in da spet govori po radijski postaji ter hodi gor in dol. Tam je boljša zveza, bolje se sliši. Vsi se nenkrat znajdemo ob njem. »... v steni Konja ...« slišim. Pogledam Janeta. »Našli so ga.« pravi. Vsi napeto poslušamo. Nasproti zagledam očeta. Tudi on vznemirjeno poslušša. Spodnja ustnica mu močno drgeta. »... več kot 100 metrov pod vrhom Konja v severni steni ... ni znamenj življenja ... danes je prepozno, prehitro bo noč, nadaljevali bomo jutri,« pravi pilot. Očetove oči so v hipu rdeče, pogled se mu povesi, privrejo solze ... Ne vemo, kaj bi. Vsak izmed nas ima občutek, kot da bi šlo za njegovega sina. Izrečemo mu sožalje. Potem odšepa k avtu. Srečo steče za njim in ga vpraša, ali bo lahko vozil. Odgovori, da bo šel počasi in se bo ustavil še pri sorodnikih ...

***

Zavoham divjad. Večkrat se mi zgodi, da jo prej zavoham, kot zagledam. Res, v travah nad mano sta dva gamsa, očitno parček. Lagodno se paseta in ne kažeta strahu niti potem, ko me vidita. Dolgo ju opazujem. Potem se drug drugemu ognemo in nadaljujemo vsak svojo pot. Tako je tudi v življenju ... ◉

Vrhovi prijateljstva

Pozdravljena, prenova vodnika!

✍ Marjeta Štrukelj

Božidar Lavrič v oktobrski številki Planinskega vestnika odpira temo, zdaj zanimivo za večji krog ljubiteljev gora. Spoznavanje novega, sklepanje znanstev, morda celo pravih prijateljstev, presega raven političnih zdrah. Upam, da bomo planinci oziroma gorniki s svojo dobrohotno, a ponosno in enakovredno navzočnostjo v skupnem prostoru pripomogli k umirjanju strasti, ki jih vnmata žgoči pelin zgodovine in politični pohlep jutrišnje blaginje. Pričakujem, da bomo skupaj spoznali in sprejeli edino stvarno pot, ki ostaja – širitev kulture sobivanja v prostor Vrhov prijateljstva, čeprav se nam orosi oko, ko s Polinika hrepeneče zremo v prelepo Ziljsko dolino in v srcu drhti otožni napev: »Rož, Podjuna, Zila, venec treh dolin ...«

Nova obleka za staro drevo

Če pogledam izdelek/pisanje, ki sem ga končala že zdavnaj, po pravilu nikoli nisem zadovoljna z njim, vedno si želim, da bi kaj izboljšala, spremenila, popravila. Je pa dobro, da obstaja, ker sicer ne bi imela česa izboljšati. Menim torej, da avtorji vodnika Vrhovi prijateljstva nimajo nič proti sveži preobleki, posebno, če uporabniki tako želijo. Prav zadnje pomeni, da je vodnik/ideja obrodila sadove in izkušnje naroda naj bi bile pri prenovi v pomoč. Dovolite, prosim, da pristavim piskrček še jaz, čeprav sem se v tujini lotila samo vrhov, ki jih do nakupa vodnika nisem poznala. Tudi o domačem pragu imam samo posamične sveže slike, saj vseh poti ne ponavljam zaradi žigov in priznanja – si ga bom pač podelila sama, če mi bo uspelo; za zdaj mi jih manjka kar pet (v Avstriji).

Informiranost

Nemalokrat sem zaznala, da v kočah okoli vrhov prijateljstva o tovrstnem povezovanju in

širjenju planinskih obzorij ne vedo nič, še nikoli niso slišali za kaj podobnega – skratka, ne v tujini ne doma knjižice v »živo« nisem še nikjer videla. Zares si želim vedeti, kakšen je odmev pri naših sosedih. Če bo vodnik na voljo samo tam, kjer sem ga kupila, bo to silna revščina: ob ponedeljkih od 17.00 do 19.00 sredi zaparkirane Ljubljane.

Naloge pred domačim pragom

Ker me torej zanimajo poti same, se dokazilom – žigom – doslej nisem posvečala, pred kratkim obiskanega Grintovca z njegovim zidanim stebrom vred pa se močno sramujem, se pravi oznake vrha in njegove vpisne knjige. Kaj bolj uglednega si njegovi številni obiskovalci že zaslužijo, mar ne? Omenjenega dne je bil na Korškem sedlu vesoljni zbor kamniških planincev, z mednarodnoasedbo, če sem prav razumela, in neredki so se vzpeli na prvaka Kamniških planin – vsaj tako je bilo videti z Dolgih sten.

Govorim o najbolj obiskanih slovenskih vrhovih, kronskih draguljih – meni osebno bi bilo seveda ljubo, če bi samotni popotnik nanje postavil oznako, kakršne najdete na Krnički gori, Kališnikovem poldnevu, Goličici ali Kriškem robu – tudi možic zadostuje ..., tam sem srečna odložila svoj nahrbtnik in to je bilo na vrhu edino, kar je bilo polno, raztrgano, obrabljeno in pomečkano. A to so skriti in samotni biseri.

Osončeni Prisank je nedavno pred najinimi očmi žalostil tujce, ki so segli po blazinici in hoteli odtisniti žig – neuspešno, da je bila sramota na kvadrat; planinske dolžnosti – vpisa v knjigo – nismo mogli izpolniti ne oni ne midva, ne med potjo skozi Prednje okno niti na vrhu. Prav posebna zgodba spremlja vpisovanje tistega dne, a vsega svetobolja ne morem stlačiti v en žakelj. Spoštovani gorski reševalci, naj vam zaupam, da sem že neštetokrat spremenila in prilagodila načrt poti razmeram in ga tu-

di vpisovala v temu namenjene knjige, dokler je bilo to še izvedljivo; odvezujem vas vašega truda, da me izsledite, vi pa meni prizanesite z obsodbo nevestne planinke. Ali pa sem morda narobe razumela Heleno Giacomelli, ki je nekoč ganljivo opisala namen vpisovanja, zame dotlej nekoristnega početja? Ja, to je bila vzgoja na terenu ...

Vračam se k namenu: Grintovec in Prisank zagotovo ne bosta »izpadla« iz knjige Vrhovi prijateljstva, drugi se pojavlja tudi v knjigi Die 100 schönsten Vie ferrate in den Alpen, v kateri ga avtor umešča med vrhove Avstrije, Nemčije, Italije, Švice, Francije ... z oznako: Spitzenklasse! Ne dvomim, obiskovalci bodo prišli, da vidijo to izjemno stvaritev narave; bodimo del nje tudi mi, vredni in ponosni, ne dajmo se v zobe, ne ponižujmo in sramotimo se zaradi malomarnosti. Upam, da bo vžgalo; o raketi ste pisali, pa je izginila iz Matkovega kota.

Težavnost

Strinjam se – ocena »LAHKO« se žal ne uje ma z našim splošnim dojemanjem oziroma ocenami naših poti v istem vodniku. Eno takih oznak nosi vrh z imenom Creta Forata, 2462 m. Z Meto sva čisto sami na sicer »strašno dobrem« izletu ugotovili, da ni ravno lahek, malo pod vrhom je terjal od obeh stoodstotno koncentracijo, to je dvesto odstotkov na eno fizično osebo. Ker je tega že nekaj let, sem natančen opis pozabila; bila bi vesela, če bi kdo izmed »posvečenih« opisal in ocenil pot na omenjeno goro, pa tudi na dosti zahtevnejšo Creto Grauzario, pri kateri gre brez dvoma za napako v vodniku, saj je za krožno pot mimo bivaka Feruglio na sedlo Portonat podana ocena »zelo zahtevno«, pot pa je sicer dolga, a vseeno tehnično lažja od samega vzpona na vrh s sedla Portonat, ki je podrobno opisan v PV 10-2004 in 10-2003.

Za Pramaggiore najbrž nimam prave ocene, ker sem bila v strahu za tržaški par, ki je skoraj obtičal v grapi, iz katere smo nato nadaljevali pot skupaj. Verjetno se mi zaradi dodatne skrbi pot ni zdela tako zelo lahka, primerjavo s kakšnim slovenskim »lahkotnežem« pa ovržem brez slabe vesti. Tudi tukaj bi gospod Mašera zagotovo opravil koristno delo.

Na vrhu Storžiča
Jože Šter

Še kakšno lahko oceno bi se dalo obtežiti, čeprav po drugi strani menim, da se Vrhov prijateljstva vendarle lotevajo primerno izkušeni planinci, ki so že odložili rumene rutice. Prav bi bilo, če bi tudi to zapisali v vodnik. Ostaja splošni vtis: prelahka ocena, preskromni opisi, včasih pove več dober zemljevid, ki razlikuje zahtevnost poti in ponuja dodatne možnosti pristopov na vrhove, ki jih vodnik ne omenja.

Zemljevidi

Kar sem želela poudariti v tem pisanju, morda celo priporočiti glede na navedbe gospoda Lavriča (podatek je mogoče najti tudi v vodnikih založbe Sidarta), je preprostost in preglednost kart TABACCO (okrajšano TAB) za italijansko področje, ki jih naši gorniki očitno premalo poznajo, predvsem pa ne uporabljajo, čeprav vsaj dve kar krepko sežeta tudi na našo stran (št. 19 in 41). Ni pa priporočljivo šariti z našim zemljevidom npr. v Zahodnih Julijcih – je precej zamotano, na razpotju včasih ne piše, kam vodijo kraki, podane so samo številke poti in kaj, če jih nimaš na zemljevidu ...? Pred poldrugim desetletjem sem sicer prišla z njim na vrh Viša in hotela nekaj zvedeti, namesto odgovora pa mi je prijazen Trbižan po-

Srečanje na planini

*Najlepša je, si rekel o planini:
zdaj zasnežene stene jo krasijo;
jeseni jo macesni pozlatijo;
spomladi ves nemiren bom v dolini,*

*če njenih rož predolgo bom pogrešal;
poleti v njenem gozdu bom poslušal
šumenje v krošnjah, pesem ptic, okušal
plodove rdečih jagod, če opešal*

*za hip pod vročim soncem bom. Pogledal
si me s prodornimi očmi in smeha
nalezla sem se tvojega. Ni greha*

*v spominu tem. Še slišim, kar povedal
si v zimskem jutru mi. In zdaj obiščem
pogosto to planino, tebe iščem.*

Metka

klonil svojo devetnajstico; to me je skupaj z Miheličevimi opisi poti (dragi Tine) za vedno zapisalo temu svetu. Tudi vabilo gospoda Mašere je dovolj mikavno in navdušujoče, da se odzoveš. Naprej v Karnijske Alpe s TAB 18 in v Rezijo s Stankom Klinarjem, TAB 26, 27; to je bilo samo po sebi umevno. Načrt oštevilčenih kart je seveda na vsaki izmed njih in nadaljevanje se vam bo kar odpiralo. Nakup ni problematičen, lahko jih dobite v knjigarni v Trbižu, tam so po navadi dobro založeni. Letos poleti sva ob sedmih zjutraj v Avianu, ko je vse še spalo, v prvi trafiki s časopisi dobila zemljevid za Pian Cavallo in prehodila zelo lep venček nad znanim smučiščem. Na bencinski črpalki na Hrušici boste zaman iskali zemljevid območja Kranjske gore (naj mi oprostijo, če se je od najinega povpraševanja in pikrih pripomb že kaj spremenilo). V tujini se dostikrat prav na črpalkah oskrbujeva z zemljevidi v merilu 1 : 25 000. Tako tam kot pri nas se turistični uradi odpirajo, ko mi visoko v robah že drugič malicamo.

Nekoliko manj se je oko privadilo na Kompasove karte za območja v Avstriji (mimogrede zamenjaš gozdno pot in višinsko plastnico), no, pa sva tudi z njimi doslej še našla pot nazaj na sončno stran Alp. Pregled kart za posamezna področja obstaja, vendar ni razviden iz vsakega zemljevida posebej kakor pri zahodnih sosedih. WK (Wandern Karte) so zelo uporabne, ni pa ga seveda čez star nasvet, ki sem ga osvojila nekoč na Magliču: »Kartu čitaj, a seljaka pitaj!«

Tako tudi pri nas upam na malo poenotenja in preglednosti na področju navadnim smrtnikom namenjenih zemljevidov. Ne zamerite, okužba z virusom ISO je nevarnejša, kot bi si sama želela, očitno me znova standardizira. Siromakov nas je za pošteno mesto, pa se lotimo izdelovanja izletniških zemljevidov posebej, planinskih posebej; če bi kure potrebovale zemljevid za dvorišče in kurnik, bi še njim prikrojili dva ali tri. Bog ne daj, da bi vanje škilila še mačka. Cekinov kot blata torej. Kar poskusite priti na Bavški Grintavec (prvi izmed naših vrhov v vodniku) z izletniško karto Posoških Julijskih Alp! Problem je nevarno zavajanje, markirane poti se končajo nekje na sredi, pikice po legendi označujejo steze, ki to niso – med njimi so zahtevne zavarovane poti, ki vodijo na devet Vrhov prijateljstva. Ni si težko predstavljati tujca, ki se tako kot v svoji lastni deželi na naši črpalki oskrbi s karto. Le-to je v nasprotju s planinskimi zemljevidi tam moč kupiti. Razlikovanje med oznakama »Posoške« in »Zahodni del« ob poudarku na Julijskih Alpah (ki jih pravzaprav išče) za tujca ne pomeni posebne razpoznavnosti; na zemljevidu takoj vidi vrisane rdeče poti, sede in išče Vrhove prijateljstva. Upajmo, da naš tujec s to karto ne bo vztrajal in zares hotel na slovenske vrhove (»prijateljstva« je že sam izločil na kraju samem). V obojestransko zadovoljstvo naj poje kranjsko klobaso z zeljem, popije pol litra vipavca, plača in se spakira nazaj »za planke«. Reševalci imajo že z nami polne roke dela, kdo se bo gnal še za Hanzija in Pepija.

Izbira vrhov

Težko bi jih izločala, vsak izmed njih mi je drag; morda bi razporedila obseg v več stopenj

oziroma etap na poti do končnega cilja. Pustimo drevesu rasti. Velja se ozreti na kaj že izumljenega na tem področju (razširjena SPP, Via Alpina: rdeča, rumena, vijolična itn. ...), gora ima različno zahtevne pristope (težko industrijo na poseben kupček), v tem kontekstu razlikovanja oz. stopnjevanja bi se zagotovo našla rešitev tudi za Grossglockner. Konkretno: končna določitev okvirov težavnosti (od- do) je odločitev avtorja (avtorjev), s tem je tudi izbrano ciljno »občinstvo«. Saj ni kriv Stanko Klinar, če jaz ne morem na Široko peč? V stotnijo so pač povabljeni izbranci.

Sorodniki?

Ne morem mimo. Ali bomo v PV kaj prebrali o tako pomembnem in zanimivem mednarodnem projektu, kot je Via Alpina? Sem kaj prezrla? Stvar je po mojem razumevanju sicer zamisljena za polne žepe, ampak še nikoli ni bilo obilne požrtije, pri kateri ne bi na koncu tudi siromak kaj dobil, če ne drugega, vsaj informacije za »prirejeno« uporabo. Projekt bi bil z Vrhovi prijateljstva lahko celo v »žlahti«, le-ti se izka-

žejo za pomembnejše, kot je bilo videti na prvi pogled. Ideje se širijo, preoblikujejo, rastejo, očetovstvo ostaja ... Saj nimam smrtnega greha, če to dvoje malo pomešam brez uradne poroke? Tudi zato si želim, da bi z združenimi močmi prvotni ideji o Vrhovih zložili sijaj, da ne bi revica opotekajoč se obtičala v Blatnem dolu, Via Alpina pa kot feniks vstala iz pepela. Če o poti še nič ne veste, kliknite na <http://www.via-alpina.com>. Od kod vem? Daleč v Mrtve gore sva šla in potem iz Innsbrucka dobila prospekt z osnovnimi informacijami v slovenščini. Zabavno, kajne?

Obseg vodnika

Obstoječi vodnik nam pomeni predvsem orientacijsko vrednost; to je, kar zadeva odloženo rumeno rutico, sprejemljivo (uporabnik se sam opremi), nadgradnja vodnika pa je odvisna od tega, v kakšnem finančnem stanju je oziroma bo projekt. Oblikovna privlačnost vodnika je za prepoznavnost in širjenje ideje zelo pomembna, hkrati pa si želimo dopolnitev podatkov o možnih pristopih z vsemi markiranimi variantami, ki jih kaže zemljevid, značaj vsake poti, vsaj skromno opisan, pa naj bi bil uvrščen v preglednico zahtev in težavnosti, ki bi omogočila posamezniku primerjavo in s tem lažjo izbiro glede na izkušnje. Tudi internetna podpora bi bila dobrodošla, predvsem glede svežih informacij o spremembah na terenu.

Bolje, da prihodnje leto pokuka izza grebena ne ravno 100-odstotno popolno, kot da se do popolnosti še deset let valja v pozabljeni grapi. Se ga tudi vi veselite? ○

proizvodnja gorniških oblačil
trgovina z gorniško opremo

Breznica 1, Žirovnica
Telefon : 04 5805 740
info@on-line.si

www.on-line.si

**RADIO
OGNJIŠČE**
RADIO ŠTIRIH GONGOV

Planinska oddaja
Doživetja gora in narave
Vsak četrtek ob 10:15.
Vaš gostitelj je
Robert Božič.

V hribih se dela dan.

<http://radio.ognijsce.si>

Kako ohraniti Smrekovec?

Planinska društva kot delujoči člen civilne družbe

✉ in 📷 Martina Pečnik

Planinske poti po Smrekovškem pogorju so priljubljen cilj planincev, gornikov, domačinov in preostalih ljubiteljev narave. Mir in narava, ki ju iščemo obiskovalci, pa sta skladno s časom, v katerem živimo, pod vse večjim pritiskom. Število obiskovalcev Smrekovca se namreč veča, s tem pa se širi tudi njihova struktura. V zadnjih letih se je močno povečal motoriziran obisk Smrekovca: obiskovalci z avtomobili, motorji za kros, motornimi sanmi in motornimi štirikolesniki. Motoriziran promet se je začel razširjati tudi na gozdne vlake in planinske poti. Kljub uredbam, ki veljajo v državi, se določila zaradi odsotnosti nadzora ne izvajajo. Na vršnem delu Smrekovca je vse več nabiralcev borovnic in brusnic, ki pobirajo te sadeže v neomejenih količinah. Takšne aktivnosti obremenjujejo okolje, ogrožajo občutljive živalske vrste in ne nazadnje pomenijo neposredno nevarnost na planinskih poteh.

Okrogla miza

Lanski incident na planinski poti Sleme-Smrekovec, pri katerem sta vodeno šolsko skupino močno ogrožala voznika motorjev, je spodbudil člane Planinskega društva Šoštanj h konkretnemu pristopu pri reševanju problematike neurejenega motoriziranega obiska. Prijave, podane na za to pristojne državne institucije, niso obrodile sadov. Kmalu smo ugotovili, da od množice inšpektoratov in državnih služb konkretnih rešitev ne moremo pričakovati, saj zgolj prelagajo odgovornost drug na drugega. Da pa bi kljub temu vsaj nekaj storili, smo se člani društva odločili, da na problem opozorimo javnost ter povabimo k razpravi vse soude-

ležene. Tako je PD Šoštanj 29. 1. 2004 organiziralo okroglo mizo z naslovom »Kako ohraniti Smrekovec?« K razpravi smo povabili lastnike zemljišč, krajevno skupnost Bele Vode, lovsko družino Smrekovec, gozdarje, policijo, občino Šoštanj, oskrbnika koč, Zavod za varstvo narave in vse lokalno prebivalstvo. V razpravi smo imeli tri tematike: pomen Smrekovca, problem ohranitve Smrekovca in zavarovana območja kot razvojno možnost. Okrogla miza je imela 44 udeležencev in je doživela precejšnjo medijsko odmevnost. Poleg osmih sprejetih sklepov je bil poglobitveni rezultat ustanovitev Projektne skupine civilne družbe za ohranitev Smrekovca.

Projekt Ohranimo Smrekovec

Projektna skupina je začela delovati že v naslednjem mesecu. Sestavljamo jo predstavniki več društev (planinskega, gozdarskega, lovske družine), krajevne skupnosti in dva lastnika zemljišč. Ob kopici idej in pobud, ki so se porodile na začetku, smo se odločili, da se sprva usmerimo predvsem v izobraževanje obiskovalcev. Tako smo pripravili program ozaveščanja obiskovalcev glede naravnih vrednot Smrekovškega pogorja, ki smo ga poimenovali Ohranimo Smrekovec. Sestavljen je iz informativne zloženke, spletnih strani in dokumentarnega filma. Realizacija projekta je odvisna od pritoka

Smrekovcu I

*Smrekôvcu hvalo pojem, ker mi dušo
je s pesmijo napolnil, ki jo smreke
pojó njegove tam nad mehko rušo.
Ječijo žalostno, kjer so poseke,*

*šepečejo zelene si skrivnosti,
mrmrajo nežno, kadar veter veje.
Ko sonce se razlije po vsej hosti,
opojno zadišijo, da zasmeje*

*srce se. A ko pride čas, po bregu
usiplje beli puh se, piš zavija;
tedaj odete v težke plašče v snegu*

*premrlé sanjajo pomlad, ko teže
jih južni veter reši, melodija
mogočna se iz prostih vej razleže.*

Mojca Luštrek

Smrekovcu II

*Smrekôvcu pišem pesem, ker me boža
še vedno vonj dišeče smrekovine.
Okó se zaiskri, najéži koža,
ko me zanese tjakaj iz doline*

*spomin na sončen dan, globoke vdihe,
na mušnice med travo živo rdeče,
na pesem krošenj in trenutke tihe.
Vso pot sem barve srkala žareče,*

*med smrekami pa se oko spočije,
vrvenje barv umakne se zelenju.
Da lep je svet, se znova mi razkrije,*

*objame mir me, žalost gre v pozabo,
pomemben spet v mojem je življenju
občutek tihe sprave same s sabo.*

Mojca Luštrek

finančnih sredstev. Denar pridobivamo prek javnih razpisov, na katere se prijavljamo v sodelovanju s PD Šoštanj. Doslej smo ob pomoči dotacije ministrstva za okolje, prostor in energijo (zloženka) in programa Kraljevine Nizozemske Matra Knip (spletne strani) uresničili že veliko zadanih nalog.

Zloženka je izšla 26. 9. 2004, ob pohodu na Smrekovec, ki je bil organiziran v sklopu prireditve Dnevi rekreacije v Šoštanju. Na slikovit način predstavlja vrednote, zaradi katerih je pomembno ohranяти Smrekovško pogorje: to je edino vulkansko pogorje v Sloveniji, botanična posebnost, največje sklenjeno območje divjega petelina v južni Evropi, pomeni vodno in gozdno bogastvo. Izšla je v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku. Dobilo jo je vsako gospodinjstvo v vaseh pod pogorjem, na voljo je v planinskih kočah na pogorju, kmalu pa bo tudi na informacijskih središčih v dolini (Šoštanj, Ljubno ob Savinji, Črna na Koroškem).

Spletne strani www.smrekovec.net so bile aktivirane 27. 10. 2004; njihova vsebina pomeni

nadgraditev zloženke. Na njih boste našli zanimive informacije, prispevke strokovnjakov z različnih področij naravoslovnih ved, interaktivno karto, spletno izobraževalno igro, ponudbo ekoturizma in še marsikaj drugega. Za zdaj so na voljo v slovenščini, čez dober mesec pa bo aktivirana tudi različica v nemščini in angleščini. Vabljeni k ogledu!

Hkrati smo ob cestah, ki vodijo proti Domu na Smrekovcu, postavili obveščevalne table. Z

njimi želimo opozoriti motorizirane obiskovalce na posebnosti območja in jih pozvati k upoštevanju zahtev njegovih gozdnih prebivalcev.

Novi izzivi planinskih društev

Odločitve o prihodnosti okolja, v katerem živimo, so splet različnih zanimanj, soodvisnosti, časa in stanja družbe. Družba smo vsi: državljani, davkoplačevalci, ... planinci, gorniki, kakor koli se že imenujemo. V osnovi ima vsak izmed nas enakovreden delež pri odločanju, toda više se vzpenjamo v hierarhiji naše družbe, večji je obseg udeleženih, manjša se vpliv posa-

meznika. Še zmeraj pa lahko ostanemo na lokalni ravni in delujemo z majhnimi koraki. Planinska društva imajo tukaj vsekakor ustrezno mesto. Nismo namreč samo obiskovalci gora, smo tudi del družbe. To nam nalaga odgovornost za aktivno udeležbo pri reševanju in obravnavi nam bližnjih družbenih vprašanj. Ohranjanje naravne dediščine je zagotovo eno najpomembnejših; to potrjuje naša zaveza, zapisana že v Častnem kodeksu slovenskih planincev (1973, 1994). Danes pa smo zaradi večplastnosti problemov postavljeni pred nove izzive. Sprejmimo jih! Naj nas ob tem vodi geslo: Misli globalno, deluj lokalno. ●

Patrick Gabarrou, novi koordinator MWI

Iz francoske podružnice mednarodne organizacije za ohranjanje neokrnjene gorske narave, Mountain Wilderness International (MWI), je prišlo sporočilo, da je Patrick Gabarrou, dolgoletni član MW Francije in mož z bogato zbirko dosežkov na področju alpinizma, sprejel ponujeno imenovanje

za novega mednarodnega koordinatorja MWI. Patrick Gabarrou je bil med ustanovnimi člani MW Francije, kjer je že od začetka obstoja društva eden od najbolj aktivnih članov. Sodi med najboljše alpiniste na svetu. S svojimi dosežki v Alpah, Himalaji in drugih svetovnih gorstvih si je pridobil občudovanje mnogih »osvajalcev nekoristnega sveta«, čeprav bi njegovo ime zaman iskali na seznamih članov velikih in medijsko odmevnih himalajskih odprav. Patrick Gabarrou je človek, ki raje išče izzive in preizkuša svojega duha v alpskem stilu v manj znanih, a zato nič manj zahtevnih stenah, ki sicer »zmagovalcem« ponujajo mnogo manj blišča in slave, zato pa toliko več lastnega zadovoljstva in osebne sreče ob raziskovanju redkih preostalih koščkov prave gorske divjine po svetu. Patrick Gabarrou zna z veliko vneme dobro izkoristiti priložnosti za to, da v javnosti in v medijih znova in znova poudarja pomen ohranjanja neokrnjenih gora. Mountain Wilderness po vsej Evropi si od spremembe na čelu MWI in od potez dinamičnega in energičnega Francoza, kot mednarodnega koordinatorja MWI, obeta več svežine in novih idej pri vodenju te dokaj mla-

de, a čedalje bolj upoštevane in spoštovane organizacije. Društvo Mountain Wilderness Slovenije pa je končno dočakalo tudi mednarodno potrditev: na generalni skupščini MWI je bil med garante Mountain Wilderness, ki so z osebnim zgledom nekakšni »poslanci dobre volje« in ohranjanja neokrnjene gorske narave ter gorskih kultur, sprejet naš alpinist Viki Grošelj.

Boštjan Kravcar

Taljenje ledenikov ogroža Everest

Skupina mednarodnih naravovarstvenih organizacij je dala uradno pobudo, naj Unesco uvrsti območje Mount Everesta oziroma nepalski narodni park Sagarmatha na seznam ogrožene svetovne dediščine. Topljenje ledenikov, ki ga povzroča svetovna sprememba podnebja, namreč ogroža ves ekosistem in tako naravno kot kulturno dediščino celotnega območja. Zato so naravovarstvene organizacije predlagale široko mednarodno akcijo za obvarovanje najvišje gore sveta.

Zaradi taljenja ledenikov gladina ledeniških jezer hitro narašča in obstaja huda nevarnost, da bo pritisk vode porušil morenske nasipe in bo voda zalila niže ležeče predele. Poleg tega se tali permafrost – plast stalno zmrznjene zemljine –, zato postajajo pobočja gora nestabilna in se sprožajo veliki zemeljski plazovi in podori, ki še bolj ogrožajo stabilnost ledeniških jezer. Če ledeniške pregrade popustijo, bo ogroženo življenje in imetje tisočev ljudi, ki živijo v dolinah pod Everestom. Med pobudniki mednarodne akcije za ohranitev Everesta so alpinisti z vsega sveta, nepalski alpinisti in mednarodna organizacija Prijatelji Zemlje (Friends of the Earth). Skupina predstavnikov pobudnikov akcije za ohranitev Everesta je pripravila pisno obrazložitev in

zahtevo uradu Unesco v Parizu, naj uvrsti Everest na seznam ogrožene svetovne dediščine.

To je prvič, da je predlog za uvrstitev na seznam ogrožene svetovne dediščine utemeljen s podnebnimi spremembami, ki jih povzroča človek. Naravovarstvene organizacije opozarjajo, da se je zaradi podnebnih sprememb znašlo v veliki nevarnosti več ekosistemov na Zemlji, med najbolj ogroženimi pa so koralni grebeni v Belizeju in ledeniki v Perujskih Andih. Na Unescovem seznamu ogrožene svetovne dediščine je že kakih 700 območij. Če bodo območje Everesta uvrstili na ta seznam, bo to za Unesco pomenilo obveznost, da razišče vse možnosti in ukrene vse potrebno, da bi območje obvaroval pred škodljivimi posledicami podnebnih sprememb. K ukrepanju bo zavezana tudi nepalska vlada. Pobudniki mednarodne akcije opozarjajo, da so koralni grebeni v Belizeju, andski ledeniki v Peruju

in območje Everesta ogroženi zaradi podnebnih sprememb, ki jih povzročajo toplogredni plini, ki jih spuščajo v ozračje razvite države. Zato je treba nujno pritisniti na vlade razvitih držav, naj začno nemudoma učinkovito ukrepati za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v ozračje.

Peter Roderick, predstavnik okoljske organizacije Climate Justice Program (Program za podnebno pravičnost) s sedežem v Londonu, je izjavil, da so težave koralnih grebenov in ledenikov najbolj očitno znamenje, za kako velike spremembe podnebja gre na našem planetu. »Svet za Svetovno dediščino človeštva pri Unescu bi moral takoj temeljito preiskati vse okoliščine in poskrbeti, da bodo ogrožena območja ohranila svoj status Svetovne dediščine in da jih bomo lahko neokrnjena zapustili prihodnjim rodovom. Poskrbeti je treba tudi za varnost ljudi, ki živijo na teh območjih oziroma so odvisni od njih!« je dejal. Britanski alpinist svetovnega slovesa sir Chris Bonnington, ki je med pobudniki akcije za ohranitev Everesta, pa je poudaril, da je Narodni park Sagarmatha ena najlepših in najdragocenejših gorskih pokrajin na svetu. »Lepota tega prečudovitega območja, pa tudi preživetje domačinov – oboje je ogroženo zaradi podnebnih sprememb, ki jih povzročamo s svojo porabniško obsedenostjo. Nekaj je treba storiti, da se to ne bo nadaljevalo!« Peticijo, ki so jo naslovili na Unesco, so podpisali mnogi znani alpinisti in naravovarstveniki – med njimi na primer tudi sir David Attenborough, ki ga mnogi gledalci po svetu poznajo po izvrstnih naravoslovnih dokumentarnih filmih, ki jih je posnel za BBC.

Marijeta Keršič – Svetel

Zahodni greben Everesta Tone Škarja

Spomenica TNP

V novembru je Koalicija nevladnih organizacij za ohranitev Triglavskega narodnega parka naslovlila na državni zbor Republike Slovenije in Vlado Republike Slovenije spomenico in prosila slovensko javnost, strokovne, nevladne in druge organizacije ter posameznike za podporo njeni uresničitvi. Avtorji Spomenice na začetku ugotavljajo, da je TNP izjemna dediščina, ki nam jo priznavajo tudi številni tuji strokovnjaki, saj so Julijske Alpe kot biosferni rezervat vpisane v Unescov program Človek in biosfera, območje TNP pa je tudi zelo pomembno območje NATURE 2000. »Triglavski narodni park je veliko več kot le vsota številnih posamičnih naravnih in kulturnih spomenikov, ki jih varujejo že drugi zakoni – prav sklenjenost in relativna prostranost zavarovanega območja mu dajeta posebno, še večjo vrednost, ki ni pomembna le za slovenski narod, ampak tudi za Evropo in svet,« so zapisali v uvodu Spomenice. Podpisniki opozarjajo na vrednost številnih naravnih in kulturnih znamenitosti TNP in obsojajo uničevanje in ogrožanje naravnih in kulturnih vrednot na tem območju, predvsem pa onesnaževanje

okolja, uničevanje rastlinstva in živalstva, čezmerni avtomobilski, letalski in helikopterski promet, planinske kočje s hotelskimi uslugami, vojaške vaje vseh vrst, množične prireditve, lov ob vsakem času in povsod, gozdarske posege v osrednjem območju parka itn. Avtorji Spomenice zahtevajo, »da se na območju Triglavskega narodnega parka uveljavijo cilji in nameni narodnega parka, ki bodo zagotavljali trajno in učinkovito zavarovanje«, in poudarjajo svojo pripravljenost na sodelovanje pri vseh nadaljnjih aktivnostih za doseggo vseslovenskega sporazuma, pri pripravi ustreznih zakonskih aktov in načrta upravljanja, pa tudi pri soupravljanju narodnega parka - v ta namen so Spomenici priložili vsebinske predloge za pripravo novega ali dopolnjenega zakona o TNP. Podpisniki Spomenice so CIPRA Slovenije, Društvo Mountain Wilderness Slovenije, Društvo za ohranjanje naravne dediščine Slovenije, Društvo za okolje, družbo, naravo in zdravje Ljubljana, Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, Društvo za permakulturo Slovenije, Društvo za varstvo okolja

Bled, Gorenjsko ekološko združenje, Iniciativni odbor za ohranitev Triglavskega narodnega parka, Naša Slovenija/Slovenia Nostra, Planinsko društvo Domžale, Planinsko društvo RTV Ljubljana, Zavod za oživitev civilne družbe, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zveza društev za varstvo okolja, Zveza ekoloških gibanj, Zveza geografskih društev Slovenije, Zveza hortikulturnih društev v Sloveniji in Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ker je le nekaj dni zatem skupina poslancev v državnem zboru sprožila postopek za nadaljevanje obravnave predloga zakona o TNP, kot ga je v prejšnjem mandatu predlagal poslanec LDS Dušan Vučko s sopodpisniki, lahko pričakujemo zelo polemično razpravo o usodi našega edinega narodnega parka.

Celotno besedilo Spomenice je na voljo na naslovu http://www.drustvo-mws.si/sl/delovanje/pozivi/spomenica_tnp_2004.html.

Mateja Pate

Kako poznamo naše gore?

Na sliki je gora, pod katero je speljana pomembna markirana pot, na vrh pa grede le najbolj zagnani. Katera gora je to?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz novembrske številke:

V novembrski številki smo objavili sliko Vrha Krnice, 2234 m, zadnjega izrazitega vrha v dolgem grebenu Loške stene med dolinama Koritnice in Bavšice. Slikana je bila s poti na Rombon. Pravilne odgovore so nam poslali Franci Benedik, Peter Bregar, Valentina in Franc Bijol, Urška Bizjak, Niko Burnik, Bernard Cuder, Tine Cuder, Vojka Cuder, Darko Dolinar, Pavel Drašček, Jure Golob, Tomo Grgič, Zlata Hribar, Danica Janež, Leopold Kržišnik, Samo Jemec, Ljubo Meden, Tomaž Peršin,

Marko Podrekar, Tomaž Rovtar, Igor Sterle-Citronček, Janez Šeme ter Polde in Luka Taler.

Po zaključku redakcije prejšnje številke sta nam pravilno rešitev uganke v oktobrski številki poslala še Pavel Porenta in Egi Remih.

in Andrej Stritar

Ankogel (3250 m)

Prvi osvojeni ledeniški tritisočak v Alpah

✍ in 📷 Andrej Mašera

Ankogel ima poseben privilegij: po njem se imenuje cela gorska skupina v vzhodnem delu Visokih Tur, v kateri je tudi Hochalmspitze, 3360 m, ki ga po višini prekaša za celih 110 metrov. Domnevam, da je bila nekoč v davnini, ko so dajali goram imena, vloga »ženskih« vrhov pač taka, da se je celo »kraljica Visokih Tur« morala podrediti prvenstvu »moškega« Ankogla.

Gora in ljudje

Ankogel leži v vzhodnem delu Visokih Tur in se s svojo mogočno zgradbo dviga nad tremi globokimi dolinami, tako da na opazovalca de-

luje zelo učinkovito. Na južni strani se ob vznožju njegovega masiva vije slikovita alpska dolina Seebachtal, polna bujnega zelenja in sončnih travnikov. Proti severozahodu z vrha strmo skalnato pobočje prepada v dolgo in samotno dolino Anlaufstal, ki je v zgornjem delu precej pusta in malo poraščena. Njen iztek je v bližini znanega zdravilišča Badgastein. Pokrajinsko je gotovo najbolj zanimiva dolina Großelental, ki se približa vznožju Ankogla s severovzhoda. Pravzaprav je nadaljevanje velike in dolge doline Maltatal, ki pri velikem umetnem jezeru Kölnbreinspeicher, na višini 1890 m, naredi izrazit zavoj na levo.

Vršno skalnato glavo Ankogla obkroža nekaj večjih in manjših ledenikov, ki so se v zadnjem času zaradi znanih razlogov precej zmanjšali.

Počitek na Klein Ankoglu, v ozadju glavni vrh

Največji je Kleinlendkees, ki leži severovzhodno od vrha in je preprežen s številnimi razpokami. V pobočju nad Anlaufalom se spušča ledenik Radeckkees, ki je zelo strm, jugozahodno od vršnega masiva pa še vztrajajo ostanki Lassacherkeesa, ki je dokaj položen in sploh nima razpok. Na valoviti skalnati planjavi, vzhodno od vrha Ankogla, leži na višini 2547 m ljubko malo jezerce Pleßnitzsee.

Z zahoda se na masiv Ankogla pripenja glavni greben Visokih Tur, ki se potem nadaljuje v jugovzhodni smeri proti vrhu Hochalm spitze. Z vrha gre proti severu veličasten greben, v katerem je še nekaj pomembnih tritisočakov, kot so Schwarzkopf, 3171 m, Grubenkarkopf, 3001 m, in Tischlerspitze, 3002 m. Sicer pa Ankogel v neposredni bližini nima kakega izrazitejšega tekmeča, zato slovi kot prvovrsten razglednik. V bližini Ankogla sta dve veliki koči, Osnabrücker Hütte, 2026 m, v zatrepu doline Kleinendental, in Hannoverhaus, 2720 m, na ošiljenem grebenskem vršiču Arnoldhöhe vzhodno od vrha.

Prvi vzpon na Ankogel pravzaprav sega še v gorniško predzgodovino. Že leta 1762 se je nanj povzpel domačin Patschg iz Böcksteina in tako opravil prvi pristop na kak ledeniški triti-

sočak v Alпах. Prvi turistični vzpon je uspel znanemu Petru Karlu Thurwieserju leta 1822, »preprostemu sinu tirolskih gora, ki je pozneje postal ugleden profesor v Salzburgu; lahko ga štejemo za enega začetnikov poduhovljenega sodobnega gornišstva v Alпах,« kot je zapisal tamkajšnji kronist. Vse odtlej so se vzponi na Ankogel množili, tako da je postal eden najbolj znanih in priljubljenih tritisočakov v Alпах. Leta 1911 so na Arnoldhöhe zgradili kočo Hannoverhaus, do katere je iz doline peš kar dobrih pet ur. Ugodni smučarski tereni pod kočo so bili verjetno poglaviti vzrok, da so leta 1966 zgradili gondolsko žičnico tako rekoč do kočice. S tem se je dolga dvodnevna tura na Ankogel skrčila na enodnevni vzpon, ki pa se ga ravno zato dostikrat lotijo tudi neizkušeni in neustrezno opremljeni turisti, tako da je na žalost kar veliko nesreč. Ture nikakor ne smemo podcenjevati: zavedati se moramo, da gre le za tritisočak in da v teh višinah vsako vremensko poslabšanje lahko pomeni velik problem. V vršnem skalovju moramo imeti zanesljiv korak in oprijem, ker ni nobenih varoval, plezanje pa sega do I. tež. stopnje. Prav tako ne smemo imeti strahu pred globino. Če pa so skale zasnežene ali požledene, postane vzpon skrajno nevaren in se mu moramo nujno odpovedati. Komur se zdi spodaj opisani vzpon na Ankogel premalo vznemirljiv, naj se povzpe na vrh od kočice Osnabrücker Hütte čez Kleinlendkees. Ta tura je zahtevnejša in skoraj še enkrat daljša.

V enem dnevu na razgledni vrh

Do vzhodnega Ankogla iz Slovenije ni zelo daleč. Deželo zapustimo skozi karavanški predor in se po turski avtocesti peljemo mimo Beljaka do Spittala, tam pa zavijemo na levo v dolino Mölltal do kraja Obervellach. Potem zapeljemo proti severu do elegantnega letoviškega kraja Mallnitz in še 3 km naprej do spodnje postaje gondolske žičnice Ankogelbahn v dolini Seebachtal. Žičnica nas v 15 minutah potegne prek vmesne postaje Hochalmblick, 1940 m, do zgornje postaje na nadmorski višini 2626 m. Le četrte ure strmega vzpona nad njo stoji na razgledni vzpetini Hannoverhaus.

Od zgornje postaje žičnice najprej malo sestopimo po široki stezi; z leve se nam kmalu pridruži pot od koč, znana Goslarer Weg št. 502. Lagodno stopamo proti vzhodu, obidemo skalno ostrogo pod razbrazdanimi stenami Grauleitenspitze, 2891 m, malo naprej pa pridemo do razcepa poti. Goslarer Weg gre naravnost naprej, mi pa zavijemo na levo navzgor po poti št. 520, ki v zmerni strmini pripelje do spodnjega roba ledenika Lassacher Kees. Ledenik je bil njega dni mnogo večji, danes je le še malo večja zaplata črnega snega in ledu. Pot vijuga ob njem navzgor do majhne uravnave z velikimi balvani, med katerimi teče potoček, ki se izceja iz ledenika. Potem postane sicer odlično označena pot manj razvidna, bolj robata in strma. Hoja po ledeniški moreni ni ravno nekaj najprijetnejšega, kar človek lahko doživi v gorah, tako da je malo snežišče, ki za kratek čas pretrga kobaljenje čez skale, pravo olajšanje. Kmalu nad snežiščem dosežemo bližino sedla Radeckscharte, 2872 m (pisano tudi Radeckscharte ali celo Radeggcharte), in označbe nas usmerijo na desno, strmo navzgor čez večje balvane. Vzpenjanje zahteva previdnost in pozornost, ker so balvani vse večji; tako je vse do vrha Klein Ankogla, 3096 m, ki je pravzaprav le izrazita rama v masivu glavnega vrha. Na Klein Ankoglu številni turisti brez večjih gornjskih izkušenj zadovoljno končajo svoj vzpon, saj je magična višina 3000 m dosežena in presežena!

Do zelenega cilja nas čaka le še 150 višinskih metrov; zdaj bo pa šlo malo bolj zares! Po vodoravnem vmesnem grebenu dosežemo vznožje vršne zgradbe Ankogla in po izpostavljeni polici obidemo strmo skalno zaporo. Zanesljive označbe nas vodijo navkreber po strmih in ponekod izpostavljenem skalnatem pobočju, ves čas v bližini jugozahodnega grebena. Izmenjujejo se police, kratki žlebiči in skalnati skoki. Težavnost plezanja doseže le I. težavnostno stopnjo, res pa je, da na poti ni niti grama železja. Tako v slabe pol ure dosežemo vrh, ki je v bistvu zelo ostra in izpostavljena grebenska rez s kri-

žem na južnem koncu. Razgled je ob lepih dnevih enkraten: proti jugu in jugozahodu sega do Karavank, Karnijskih Alp in Sekstenskih Dolomitov, proti zahodu se bleščijo ledeniški velikani Visokih Tur, proti severu pa se dvigajo vršaci Severnih apneniških Alp. V bližini seveda vse prekosijo sosedje Hochalmispitze, Säuleck in Maresenspitze.

Za vzpon smo od zgornje postaje žičnice potrebovali dve uri in pol do tri. Najbolje je, da sestopimo po isti poti; sestop bo trajal kaki dve uri, saj po nerodnih balvanih ni pametno preveč hiteti. Z Radeckscharte se lahko vrnemo do Hannoverhausa tudi po stari, zapuščeni grebenski poti čez Grauleitenspitze, vendar jo zaradi močne krušljivosti in izpostavljenosti iskreno odsvetujem.

Literatura:

Buchenbauer Liselotte, Holl Peter: Ankogel- und Goldberggruppe. Bergverlag Rother, München 1986.

Seibert Dieter: Leichte 3000er. Bruckmann, München 2001.

Goedeke Richard: 3000er in den Nordalpen, Bruckmann, München 2004.

Zemljevid:

Bad Hofgastein. Österreichische Karte 155, 1 : 25 000. ●

Želje

V uredništvu Planinskega vestnika smo nekatere ljubitelje gora povprašali o željah za prihajajoče leto 2005. Vprašanje je bilo za vse enako, in sicer: »Kaj si želite kot ljubitelj gora v letu 2005?« Nekateri so se bolj, drugi pa manj razgovorili. Poglejmo, kaj so nam povedali.

Marko Prezelj, alpinist:

Želja je po navadi preveč. Sebi in vsem drugim v prihajajočem letu želim veliko zdravja, dobrih idej in zdrave pameti. Pa da bi bili čim večkrat v gorah.

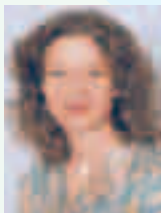
Iztok Snoj, spletni publicist:

Gore so samo del naše lepe in pestre narave. Nekaterim pomenijo koticček, v katerem iščejo svoj mir, drugim poligon za športne dosežke, tretji v njih spoznavajo sebe. Želim si, da bi ljudje našli svoj osebni stik z naravo, da bi jo dojeli na svoj način. Če jo bomo jemali bolj osebno, nam tudi ne bo vseeno, kaj se z njo dogaja.

Darja Jenko, alpinistka, varuhinja gorske narave:

Predvsem si želim zdravja, da bom lahko še dolgo hodila naokrog, pa čeprav po »majhnih« hribih. Pa seveda tudi strpnosti, da bi razumeli druge in drugačne in tudi njim pustili živeti, če nas s svojim načinom življenja ne omejujejo. Vsekakor bi bilo super, če bi se ljudje najprej ukvarjali sami s sabo in šele potem z drugimi. Srečen in vesel korak v novo leto!

Franc Perko, predsednik PD Paloma Sladki Vrh:

Ob novem letu 2005 želim planincem in njihovim najbližjim članom PZS najprej zdravja, kajti le tako bomo lahko uživali v prijetni planinski in gor-

ski naravi. Nadalje želim, da bi pozabili na nesoglasja, ki nastajajo znotraj naše organizacije in mečejo slabo luč na vso organizacijo oziroma društva. Vsi, ki delamo v društvih in v naši krovni organizaciji, pa bi se morali potruditi, da bi povabili medse čim več novih članov, predvsem pa mladih, kajti le tako bomo ostali ena najbolj množičnih organizacij v Sloveniji.

Klemen Volontar, alpinist in gorski reševalec:

Ker sem trenutno v Nepal, tale misel: Bodite čim bolj neopazni in neslišni, jemljite s pogledom in vonjem, dajajte s srcem in dušo; za vami naj ostanejo le odtisi stopal, vam pa lep spomin!

Janez Kunstelj, alpinist, gorski reševalec, gorski vodnik:

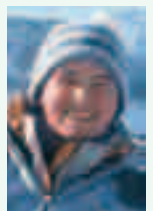
Seveda imam veliko osebnih in hribovskih želja in jih bom 120-odstotno uresničil, če bom zdrav! Za nas gorske reševalce pa si želim, da bi ob raznih reorganizacijah ostali takšni, kot smo, in da nas ne bi zapeljalo v profesionalne vode. Na postaji verjamemo, da bomo drugo leto skupaj z Ratečani uspešno končali graditev bivaka na Kotovem sedlu in da se bomo spet skupaj odpravili v tuja gorstva.

Irena Mrak, alpinistka:

... da bi novo leto prineslo čim več uživaških dni v gorah s tistimi, ki jih imam najrajši,

... da bi zima trajala kar se da dolgo in bi bile razmere v stenah primerne za dobre zimske vzpone,

... da bi poletje zelo počasi minevalo v osrčju Karakoruma,

... da bi prišlo indijansko poletje, idealni čas za raziskovanje Velebita in otokov južnega Jadrana!

Staza Černič, alpinistka:

Planinskemu vestniku želim tudi v letu 2005 svežine in dobrih idej. Rojstni Sloveniji zunanjega ministra, ki bo znal udejanjiti željo iz naše himne, da naj »ne vrag, le sosed bo mejak«, sebi pa veliko sonca v hribih. Komur je namreč dano v mojih letih doživeti sončen dan v hribih, ta je zdrav in srečen. Česa več naj bi si še želela?! Pa vendar še to: bistrega duha, da se bom zavedala svoje sreče.

Jana Remic, gornica, dopisnica PV:

Prav vsem bralcem želim, da bi dali vsakemu dnevu priložnost, da bi bil najlepši v njihovem življenju. Sreča je v majhnih stvareh in želim, da bi jo še naprej snovali: poslušanje tišine, pesem vetra, ples dežnih kapljic, šelestenje listja na gozdnih tleh, nočno nebo, posuto z zlatimi zvezdami, rdeča in zlata jutranja zarja, minljive pravljice oblakov, bistri studenčki in modro zelene reke, gozdovi, polni ptičjega petja, srečanja z gamsi in vevericami, bregovi, posuti s cvetjem, poljub triglavske neboglasnice, stezice in brezpotja po pobočjih, najdaljše smučine po zasneženih poljanah, mogočne arhitekture skalnih skladov in zvečer topel in prijazen dom.

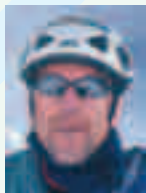

Klemen Gričar, alpinist, gorski reševalec, gorski vodnik:

V novem letu 2005 si kot gorski vodnik želim zdravja, dela, varnega vodenja po gorah, kot reševalec čim manj reševalnih akcij, kot alpinist čim več lepih vzponov.

Marjan Kovač, alpinist:

Želim si, da bi v letu 2005 preživel čim več časa v gorah oziroma pri aktivnostih, ki so kakor koli povezane s plezanjem in gorami. Želim si, da bi mi vsak dan uspelo

vsaj za nekaj trenutkov potisniti »dolinske probleme« na stranski tir. Upam tudi, da bom vsaj toliko dni kot letos »plezalsko aktiven«, in to brez poškodb. In če me bodo na drugem koncu vrvi spremljali isti obrazi kot letos, bodo želje v letu 2005 več kot izpolnjene. Obiskovalcem narave v letu 2005 iskreno želim čim več lepih in doživetih trenutkov, kjer koli že. Vsem, ki se odpravljate v gore, želim varen korak in trden oprijem, bralcem Planinskega vestnika pa čim več zanimivega branja. Srečno!

Andrej Grmovšek, alpinist, športni plezalec:

V novem letu si želim »ukrasti« čim več časa za hribe in potovanja in veliko plezati, seveda brez nezgod in športnih poškodb. Tudi vsem drugim želim, da bi našli ali si vzeli več časa za gore, v katerih ob sodobnem tempu in načinu življenja vse manj uživamo, hkrati pa jih vse bolj obremenjujemo in uničujemo.

Danilo Sbrizaj, generalni sekretar PZS:

Želim si, da bi se napetosti umirile in bi lahko normalno delali, v svoje zadovoljstvo in zadovoljstvo vseh članov PZS. In da bi lahko več časa prebil zunaj (v hribih) in ne znotraj (na sestankih). Predvsem pa zdravja sebi in vsem drugim.

Jure Musar, oskrbnik Frischaufovega doma na Okrešlju:

»Veliko lepega vremena in s tem posledično veliko obiskovalcev. Predvsem si pa želim, da bi vsak obiskovalec gora imel vsaj osnovno znanje o tem, kaj v gorah pričakovati in kako se tam obnašati.«

Tone Škarja, podpredsednik PZS, alpinist:

Za naš alpinizem: Da bi vrhunski slovenski alpinisti razumeli in vsaj nekoliko za svojega vzeli Brooksov izrek: »Ne prosite

ŽELJE

nalog, ki ustrezajo vašim silam - prosite sil, ki jih terjajo vaše naloge.« Zase: samo zdravje - to je pomemben pogoj za poln stik z gorami in nadsvetom, ki mi ga gore simbolizirajo.

Božo Jordan, markacist:

Da bi se izpolnilo zapisano v Planinskem vestniku leta 1949: Markacija je javna prometna naprava, naj je komu všeč ali ne. In bi zapisali v nov porajajoči se zakon o planinskih poteh. Pa brez zamere! In mnogo uspehov, zadovoljstva in osebne sreče v letu 2005!

Dušan Jelinčič, alpinist in publicist:

Moje želje ob novem letu so poleg drobnih osebnih, vedno istih - pač zdravje, ljubezen, blaginja, dobro fizično in psihično počutje - vedno povezane s sanjami. Če se jih le delček uresniči, bom že srečen. Najprej si obetam, da se bodo za naše gore in planinsko gibanje povrnilo dobri stari časi. Da bo v naših Julijcih spet lepo razpoloženje kot nekoč, ko smo se vsi veselo pozdravljali, si pomahali, se vselej nasmehnil, se z vsakomer pogovorili. Povsod so bile le planinske kočice, pač lepše ali grše, večje ali manjše, nikakor pa ne neznosni hoteli, v katerih te brezosebno osebje grdo pogleda že, če iz nahrbtnika izvlečeš obložen kruhek in trdo kuhano jajce. Vtis imam, da se to počasi izgublja. Sezono za sezono, kapljico za kapljico ... Da bi torej v naših gorah spet zavladala idila, podobna kot recimo v Kekcu (joj, kakšen sanjač!) ali v Bevkovih povestih, kljub trdemu življenju, ki ga opisujejo, in v naši domačijski literaturi na splošno, saj diha z zelenimi planinami ter prostranimi travniki in pašniki. S tem so seveda povezane moralne vrednote, ki naj bi jih utrdile gore. Slaba znamenja prihajajo recimo iz Himalaje, v kateri človek prezre umirajočega, le da bi osvojil osemtisočak - no, želim si torej, da bi ta znamenja odgnali kot garjavo žival. Življenje se spreminja: da se gore v duši in srcu nikoli ne bi spremenile ... Nadalje si želim, da bi Slovenci spet dobili oznako planinskega naroda, ki jo z Evropami vseh vrst in predznakov počasi izgubljam - še več, da bi bila to naša

posebnost, na katero smo lahko ponosni. Saj bi zelo težko (spet) postali narod smučarjev ali celo šaha, hokeja in nogometa! Posebno sem navezan na primorske doline. Želim si, da bi ostale lepe kot nekoč, tako v duši kot po dostojanstvu. Da bi Trenta, Bavšica, Baška grapa, Lepena, Koritnica spet dihale čisto sapo upanja, sproščenosti in vedrine in da bi skozi dolino Vrat na oni strani pihal lahen vetrič, ki bi nam prinašal glasove in vonjave že zdavnaj izgubljenega časa. Obetam si še, da nam bodo te doline in gore, ki jih obdajajo, spet pomenile moralni branik proti cinizmu današnjega časa, v katerem se v poplavi brezbriznosti izgubljuje vrednote, ki so nas z apoteozo pred šestdesetimi leti - a začelo se je že dve desetletji prej, prav na Primorskem - s težkim krvnim davkom popeljale do narodnostnega dostojanstva. Želim si tudi, da bi naše gore ostale ali se nam vrstile take, kot so bile v slovenski literaturi v opisih Ivana Tavčarja, v povestih in novelah V Zali in Med gorami, pa v Svetinovi Ukani, na planinah okoli Kojce Franceta Bevka in primorskih blagih vzpetinah Ivana Preglja ter v odsevu čistih potokov doline Idrije Cirila Kosmača. In ko sem že pri literaturi, si naposled še želim, da bi slovenska planinska književnost spet zaživela, se prevetrila in si naredila lepo moderno preobleko, primerno novemu času, hkrati pa ohranila vsebinsko in idejno polnost, ki jo je vedno označevala. Želim si, recimo, da bi se pojavil nov Klement Jug z močnim moralnim nabojem, ki bi kot vihar prečesal naše gore. Ker nima smisla, da znaš plezati, če tega ne znaš opisati. Če tega ne bomo znali storiti, bodo morda alpinizem, popotništvo in planinstvo le sami sebi namen. Škoda bi bilo. Novega, notranjega človeka vselej potrebujemo, predvsem majhni narodi. Če bo naša književnost rastla in se razvijala na vseh področjih, se bo tudi narod obnavljal z življenjskimi sokovi, ki prihajajo iz njegove zemlje. Torej predvsem iz njegovih gora in prisojnih dolin ...

Pogovarjal se je Vladimir Habjan

Skrajšajmo meter

Štirinajstkrat osem tisoč metrov

✍ in 📷 Blaž Stres

Izvor metra

Leta 1793, samo nekaj mesecev po eksekuciji francoskega kralja Ludvika XVI in tik pred začetkom vladavine terorja, je Francoski revolucionarni komite dal znanstveniku Josephu Lagrangeu nalogo, naj s svojo raziskovalno skupino pripravi nov utežni in merski sistem. Komite je upal, da bo ta sistem v nekaj letih dobil svetovno veljavo. Določili so, naj bo merska enota dolžin desetmilijonina dolžine kvadranta od ekvatorja do severnega tečaja, ki poteka skozi najsevernejše francosko mesto Dunquerque.

Izmeriti dolžino tega kvadranta ni bil mačji kašelj, to so ugotovili tudi zemljemerci in geografi družbe Great Trigonometric Survey v Indiji, ki so se še v naslednjem stoletju ubadali s tem zanimivim problemom. Ko so člani Revolucionarnega komiteja po velikih težavah pri merjenju od raziskovalne skupine končno dobili približno vrednost te desetmilijonine kvadranta, so opustili prvotni načrt. V zameno so privzeli dolžino, ki je bila slučajno enaka približni vrednosti dolžine kvadranta in je bila definirana z dvema zarezama v plošči iz litine platine in iridija, ki so jo hranili v Parizu. To dolžino so pomenovali »metre«, beseda izhaja iz francoskega glagola meriti, ki je izpeljanka iz grške besede »metron« z istim pomenom. Danes je enota

Chang Chuli (v ozadju Kumbakarna) s Pangpema Peaka

splošno sprejeta na raziskovalnem področju po vsem svetu, razen v Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike.

Osvajanje tisočakov

Pol stoletja po definiciji dolžine metra so bile za uradno evropsko zgodovino odkrite najvišje gore na svetu - v Himalaji in Karakorumu. Pretvorba imperialnih meritev višine teh vrhov v metrični sistem je pokazala, da je med vsemi temi številnimi visokimi vrhovi, ki sestavljajo 2400 km (1500 milj) dolgo himalajsko verigo, le 14 višjih od 8000 m (26 240 čevljev).

Če primerjamo težavnost plezanja na nižje vrhove, na primer v francoskih Centralnih Alpah, najlažje smeri na osemtisočake niso veliko težje kot smeri, ki so jih preplezali v poznem 19. ali v začetku 20. stoletja. Težave so bile gledane s stališča težavnosti današnjih res dobrih vzponov, največkrat na spodnjem, (naj)lažjem delu težavnostne lestvice. Največji problem pri plezanju na osemtisočake je bila, in je še vedno, višina, ki plezalca upočasniti in ki je ničkolikokrat povzročila površnost in napake v presoji. Dlje traja plezanje na tako visok vrh, ranljivejši je plezalec za vremenske spremembe v svoji okolici, mraz, veter in plazove. Na višini morske gladine se lahko povprečno sposoben človek v pol ure povzpne za 300 m po sprejemljivi naklonini podlage (na primer 45-60 stopinj). Osvajanje osemtisočaka pri višinski razliki 3000-3500 m nad baznim taborom s takim tempom bi trajalo 5 ali 6 ur. Prvi vzponi na osemtisočake pa so bili redko krajši od obleganja 30 ali 40 dni. Zdaj so najboljši časi hitrih vzponov na osemtisočake zelo blizu meji desetih ur iz baznega tabora.

Preden se je začelo bolj tekmovalno in komercialno obdobje plezanja, so ljudje dokazano plezali na višine, ki so presegale 5350 m, iz verskih in trgovskih razlogov, pa tudi zaradi lova, vendar so bile vse trajne naselbine postavljene nižje od te višine. Nad višino 5350 m je vnos kisika iz vdihanega zraka v kri premajhen, da bi se življenjske funkcije lahko normalno ohranjale, saj je parcialni tlak kisika na tej višini za polovico manjši kot na morski gladini. Delež kisika v zraku pa je vedno enak, torej približno 21 %. Manjši parcialni tlak kisika spremeni procese

prenosa kisika med tkivi. Najpomembnejša posledica je znižanje hitrosti prenosa kisika iz vdihanega zraka v pljučih v kri ter iz krvi v tkivo, ki kisik nujno potrebuje. To so predvsem možgani in srce ter obremenjeno mišičje. Tudi v mirovanju telo rabi precej energije za delovanje možganov in prebavnega trakta; skupaj lahko porabijo več kot 50 % kisika. Telo se na znižanje parcialnega tlaka z višino prilagaja s povečevanjem števila krvnih telesc, ki prenašajo kisik. Tako je v pljučih na meji med zrakom in pljučnim mehurčkom nagnetenih precej več krvnih telesc kot na nadmorski višini 0 m. Kemijsko gledano telo s tem premika kemijsko ravnotežje v svojo korist, saj skuša z velikim številom rdečih krvničk, ki niso popolnoma zasičene s kisikom, privzeti enako količino kisika kot pri nižjih (normalnih) nadmorskih višinah in ga prenesti tja, kjer je potreben. S hitrim dihanjem si telo zagotovi izmenjavo porabljenih plinov s svežim zrakom. Tu pa se skriva za telo pogubna posledica dihanja, saj je zaradi nižjega zračnega tlaka, nižjih temperatur in hitrejšega dihanja izguba vode z izdihanim zrakom večja. Z dehidracijo se količina vode v telesu manjša in gostota krvi večja, zato se hitrost transporta po žilah zmanjša, napor srca pa poveča. Večina tkiv pa kljub temu ne dobi povsem normalne količine kisika.

Ugotovili so, da nad višino 5350 m, na katero se telo še lahko prilagodi in pri tem ohranja vse življenjske funkcije, prilagajanje pomanjkanju kisika ni več mogoče. Nad 6000 m se življenjske funkcije že začnejo spreminjati. Nad višino 7000 m in - še bolj drastično - 8000 m bi primerno treniran plezalec v toplih razmerah lahko preživel le nekaj dni, mogoče dober teden. Saj so že spali na vrhu Everesta brez kisika in bivakirali še kje nad 8000 m, vendar kljub temu ni mogoče prezreti splošne ugotovitve: na velikih višinah ti gre morda vse dobro, pa še vedno lahko umreš.

Alpinizem, mediji in javnost

Za medije so bili vedno vabljivi in zanimivi dogodki, iz katerih je bilo moč skovati bombastične naslove in si tako povečati naklade, poslušanstvo, gledanost ali število obiskov spletnih

Tabor na Daulagiriju, v ozadju Daulagiri II In III.

strani. Za področja v gorah, ki ležijo više od 8000 m, so izoblikovali skovanko »Cona smrti«. Zlahka bi jim oporekali in dokazali njihovo nepoznavanje osnovnih fizikalnih zakonov ter fiziologije človeka, nenatančnost in posploševanje, saj so za mejo vzeli višino 8000 m, ne pa 7500, 7000 ali 6000 m. Ali 5350 m! Edini razliki med vsemi temi višinami sta hitrost umiranja in majhno število osematisočakov.

Ker torej plezanje nad 8000 m pomeni gledanje smrti v oči, se lahko vprašamo, zakaj bi kdo to počel, razen zaradi mastnega tiska. Izrabljena in zato toliko bolj banalna fraza Georgea Malloryja »... ker je pač tam!!« je bolj izjava nekoga, ki je v soboto zvečer – ravnokar – razbil mestno telefonsko govornico. Gore so tam za vsakogar, vendar tega vseeno ne počno vsi, niti jih ne briga, kaj se z gorami dogaja. Jerzy Kukuczka, drugi človek, ki je bil poleg Reinholda Messnerja na vseh 14 osematisočakih, največkrat v alpskem slogu in po večini po prvenstvenih smereh ali zimskih ponovitvah smeri, je na isto vprašanje nekajkrat odvrnil: »Ni odgovora ... na neskončno vprašanje o pomenu odhajanja na himalajske odprave. Jaz nisem nikoli imel potrebe, da bi to razložil. Šel sem tja in plezal. To je vse.«

Kljub nelogičnosti te dejavnosti tistih, ki bi bili voljni poskusiti, ni nikoli zmanjkalo. Ti so zagotovili, da je zgodovina osematisočakov le ponovitev razvoja plezanja v Evropi, vendar na precej bolj stisnjeni časovni lestvici. Najprej je

bilo obdobje prvih pristopov na osematisočake v petdesetih letih, ki je trajalo dobrih deset let. Nato je sledilo drugo desetletje osvajanja sten in plezanja čeznje v šestdesetih in sedemdesetih ter odpiranja »zadnjih problemov« in preusmerjanja v težke stene nekoliko nižjih vrhov. Tretje obdobje se je začelo v osemdesetih letih ali celo nekoliko prej, z načinom, ki so ga v Alpah gorski vodniki poimenovali »an easy day for a lady« (lahak dan za gospo) – s komercialnimi odpravami na najvišje gore. Alpinizem in celotna gorniška srenja sta se razdelila nekako na tri dele: na tiste, ki nasprotujejo takemu načinu izkoriščanja gora, na tiste, ki s tem služijo, in na tiste, ki jih to ne briga. Vendar, če si predstavljamo, da bi bil Everest v eni izmed najrazvitejših industrijskih držav Evrope ali Severne Amerike, ali obstaja kdo, ki bi resnično verjel, da ne bi bil izkoriščen na podoben ali še bolj izpiljen način?!

Zaradi velikega števila »summiterjev« je postala gonja za vsemi 14 osematisočaki, najhitrejšimi vzponi, spusti, soliranjem, novimi težkimi smerimi, kvazivzponi v alpskem slogu ob fiksnih vrhov po steptani gazi, vzponi brez kisika in še čim za medije zanimiva in so jo podprli. Ob tem je javnost pozabila na precej težje stene nekoliko nižjih vrhov, ki so bile tako v laični in nezainteresirani javnosti deležne veliko manj pozornosti in zanimanja kot klasičen pristop na osematisočak. Obstaja utemeljen dvom, da je lažje priti na kakšen osematisočak po klasični sme-

ri prvopristopnikov, kot ponoviti ali preplezati novo smer v težki steni vrhov, ki ne sežejo čez osem tisoč, so pa visoki krepko čez 7000 m. Učinek na javnost in na sponzorje pa je bil še nedavno premosorazmeren z višino in obratno sorazmeren z alpinistično razgledanostjo. Za primer lahko vzamemo slovensko državno odpravo na Gjačung Kang (7988 m) iz leta 1999 pod vodstvom Andreja Štremflja - odličen in težek alpski vzpon čez deviško severno steno na le nekajkrat dosežen vrh, ki mu do 8000 m manjka samo debelejša snežna odeja. Medijski učinek je bil skoraj nikakršen. Vzpon planinca po neprimerno lažji poti prvopristopnikov na Čo Oju pa je imel merljiv, če ne celo večji učinek na laično javnost v slogu: Planinec brez posebnega napora osvojil osemtisočak. Le zakaj potem alpinisti zganjajo tak hrup zaradi šesttisočakov?

Zaradi množice vzponov in dosežkov, ki so vsi po vrsti označeni kot vrhunski, je tako -popolnoma nič presenetljivo - tudi javnost izgubila pregled nad dogajanjem in je temu primerno upravičeno skeptična do novih dosežkov ali pa je vsaj ne zanimajo kaj dosti. Tega so delno kri-

vi tudi alpinisti sami s svojo poštenostjo pri opisovanju in ocenjevanju vzponov ter željo, da bi od tega živeli.

Skrajšajmo meter

Izziv preplezati vseh štirinajst osemtisočakov je vsaj nekoliko povezan z zgodovino. Če bi bil meter kot enota dolžine malce daljši, bi bilo manj vrhov nad opevano magično mejo 8000 m in preplezati vse bi bilo lažja naloga. Če bi bila le dva ali trije ali pet, bi nekaj plezalcem to uspelo v kratkem času in ne bi bilo tako zanimivo. Če bi bil meter malce krajši, bi bilo teh vrhov veliko več. Če bi jih bilo 30 ali 40, je manj verjetno, da bi se pojavil kdo, ki bi sploh dobil to zamisel in bi jo bil tudi sposoben izpeljati. Koliko ljudi je do danes splezalo na vse štiritisoočake v Evropi? Tako se zdi število štirinajst idealno. Ne preveč - tako da ni nedosegljivo - ne premalo, tako da tega ne more storiti vsakdo.

Alpinisti med seboj

Zaradi učinka v javnosti je bilo od nekdaj nujno imeti dokazno gradivo o opravljenem vzponu, saj tudi alpinizem ni imun za prevare. Vendar se včasih zgodi, da zaradi pomanjkanja časa, slabe vidljivosti ali izčrpanosti dokazov ni. Ne moremo pa biti prepričani, da nobeden izmed vsesplošnih in svetovno razširjenih dvomov glede vzpona Toma Česna prek južne stene Lotseja leta 1990 ni imel niti malo korenin v zavisti ali v težavah, ki jih je ta vzpon prinesel pri bodočem zbiranju sponzorjev, ko je bil »zadnji veliki problem« rešen. Prav tako ne moremo biti prepričani, da vzroki za nesreče ne tičijo v (pre)ambicioznih posameznikih in navezah. Nekateri želijo biti na gori sami, da bi se čim več naučili in izkusili, tako da jim pozneje niti mediji niti sponzorji ne bi mogli očitati, da se »šlepajo«. Nekateri zato, da bi bili prvi tam (tega jim niti ne moremo zameriti). Drugi se spet počutijo dolžne sponzorjem, ki so jim omogočili odhod na odpravo. Tretji pa so tam, da bi pomerili svoje moči z dosežki predhodnikov v zanje preambicioznem slogu. Nekateri združujejo vse naštetu. Tveganje, da sredstev za odprave v primeru neuspeha v prihodnje ne bo, je

Kangčendzenga, posvetitev tabora

Severna stena Daulagirija

preprosto preveliko. In vendar – morda gre vse dobro, pa še vedno lahko umreš. Zato naj bi se alpinisti lotevali vzponov, ki so jim dorasli. Odgovorno do sebe in drugih, a vendar ambiciozno. Kajti plezanje in alpinizem v svojem jedru vključujeta smrtno nevarnost. Iti tja in se vrniti. In realno, pošteno oceniti vzpon. Saj vzpon na greben brez priključitve na obstoječo smer ali na vrh ni smer, ampak le dober in hraber pozizkus. Štiripasovnica, ki se konča s travnikom, ni avtocesta, bolj slepa ulica. Zmagati za vsako ceno pa je norost.

Nauk

Zdaj, ko se je drugo tisočletje v resnici končalo – leto pozneje, kot je naivno verjela in ga tudi praznovala velika večina ljudi na Zemlji – se je, razumljivo, smiselno vprašati, kaj bo prineslo naslednje. Lahko bi bilo verjeti, da se oprema ne bo izboljšala, ker to ni več mogoče. Da so puhaste enodelne obleke, peresno lahke dereze in cepini, plastični čevlji, ki ne tehtajo več skoraj nič, najboljši in da ne morejo biti še boljši. Vendar so isto verjeli že leta 1950 na Annapurni. Oprema se izboljša, vedno se. Osebne sposobnosti tudi. Vedno so se. Kot je legendarni britanski plezalec Don Whillans dejal o svojih slavnih smereh: »Everybody will be doing them when the sun comes out.« Vsakdo jih bo

plezal, ko bo pravi čas. Mogoče so včasih razmere lahko toliko boljše, da so časi vzponov toliko krajši. Veliko jih je že stalo na vseh štirinajstih osemstisočakah, preplezali jih bodo v letu dni, v manj kot letu, nekdo bo splezal na Everest desetkrat ali stokrat. Nekdo bo gor prvi prinesel bicikel, drugi surf. Problemi bodo rešeni. Zlezli bodo na vzhodno in južno ostenje Kangčendzenge, severno steno Lotseja, severna ostenja karakorumskih osemstisočakov, vzhodno steno Makaluja. 1000 let je verjetno dovolj dolga doba, da je moč računati na vzpone na osrednji previs v Lotseju in prečenje podkve Nuptse, Lotse, Everest. Odkriti bodo drugi »zadnji problemi« in verjetno bodo tudi tisti hitro rešeni. In kaj potem? Slavko Svetičič je nekoč rekel: »Letos plezam na balvane in slapove.« Kdo ima toliko poguma, da bi bil še lahko tako preprosto natančen in pošten?!

Viri:

1. Sale, R., in Clare, J. (2000). On top of the world. Harper Collins Publishers. London. Str.: 5–20.

2. Kunal, J. C. (2002). Mountain expeditions: minimising the impact. Environmental Impact Assessment Review. Vol: 22. Str.: 561–581.

3. Članki iz revij: Climbing, Rock and Ice, High. ○

Take so, da jih zlepa ne pozabiš

Korošci v stenah Biokova

✍ Marta Krejan 📷 Matjaž Prislan

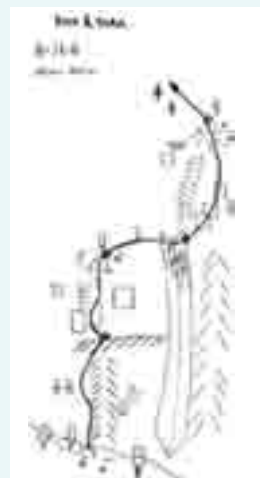
Ob omembi Makarske večina ljudi verjetno najprej pomisli na avgustovsko praženje na soncu v neznosni gneči na obalah Jadrana. No, seveda gremo na morje zato, da tam uživamo, in je gneča zgolj nujno zlo, moram pa priznati, da mene nekoliko bolj vleče v hribe kot na morje, zato tudi zvenim malce negativno, ko govorim o najpopularnejšem načinu preživljanja dopusta. Gotovo pa vsakomur, še posebno ljubitelju gora, ki se znajde v tem letoviškem kraju nasproti Brača in Hvara, pritegne pogled mogočna kulisa Biokova, ki se dviga skoraj neposredno iz morja do višine 1762 m.

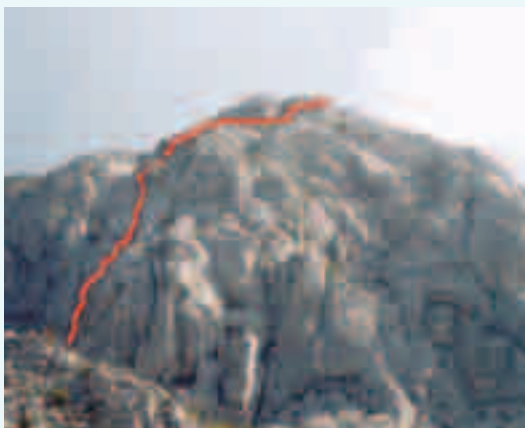
Miha, naš alpinistični inštruktor, prvomajske počitnice že tradicionalno preživlja v hrvaških obmorskih hribih, jih raziskuje in pleza v njihovih stenah predvsem prvenstvene smeri. Po navadi ga poleg kakega alpinista spremljata še sin Davo in mama Angela, lani pa sem se njegovi družini pridružila tudi jaz s svojo družino. »Bazni tabor« smo si postavili v nekem zapuščenem kampu blizu morja, preplezali smo

Pod pločom: Živa & Tara, Palinka, Podvozje, Višinska dela (od leve proti desni)

pet čudovitih prvenstvenih smeri, dan pred odhodom pa smo preživeli v bližnjem plezališču Brela, v katerem so se na vrvi navezali tudi neplezalski člani odprave. Konec letošnjega aprila je v zapuščenem kampu zraslo precej več šotorov kot lani; za pustolovščino se nas je namreč odločilo kar šestnajst. Sicer nas je že prvi dan prebudil ropot dežnih kapljic po platnu, tako da nismo šli plezat, smo se pa dodobra naužili botaničnega vrta Kotišina, spoznavali favno in floro, začrtovali smeri v stene Biokova in zares uživali v rahlo deževnem dnevu. Če nam ga ni skalil dež, so to storile uradne osebe, tako

Borovac: Lepa deklica

da smo se morali naslednji dan preseliti na nekaj sto metrov oddaljeno zasebno zemljišče, za katerega uporabo nam je dal blagoslov prijazen lastnik.

Prva

Sitnosti gor ali dol, prišli smo plezat; skala se je posušila in Igor je poimenoval prvo smer, ki smo jo v treh urah preplezali v treh navezah, Podvozje. In zakaj Podvozje? Igor (šestnajstletni pubertetnik, ki ga razganja po dolgem in počez) je imel pač, kot je rekel, zanimiv razgled, ker je plezal v zadnji navezi.

Marinka in Simona sta dan izkoristili v plezališču Brela, »bica« pa nam je, kot zmeraj, pripravila obilno in izredno okusno večerjo, ki nam je dala energije za klepet do polnoči. Superbabico Angelo vsi kličemo »bica«, saj je pogosto članica odprav in dvo- ali večdnevni tur, na katerih vedno poskrbi za vse lačne alpiniste in avanturiste, pa tudi sama rada pleza in pohajkuje po hribih; poleg tega ji mirne duše zauzamemo varstvo otrok.

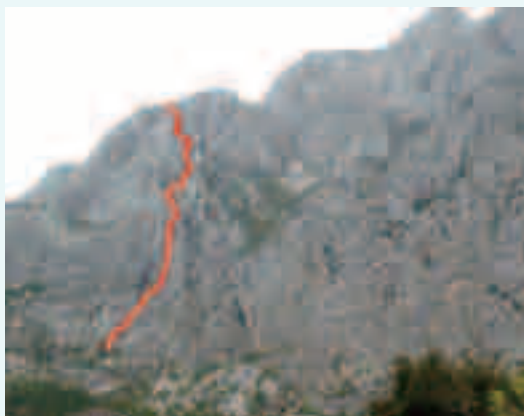
Druga in tretja

Po prvem raztežaju Nejščeve Lepe deklice smo v sončnem, skoraj vročem jutru začeli plezati v dveh navezah. Kar trajalo je, preden je še zadnji priplezal do prvega varovališča, kajti ravno prvi raztežaj je bil najtežji. Zaverovani v plezarijo nismo opazili oblakov, le vedno večje

temne lise na skali so nas opozorile, da bomo vsak hip premočeni in premraženi. Navlekli smo nase rezervna oblačila in poskušali čim hitreje preplezati smer (ne le, da je Miha ves čas plezal naprej, lahko miselnostni alpinistični pripravnic s premalo rezervnimi oblačili je posodil svoj najljubši flis; Miha, hvala!). Plezanje po suhi in čvrsti skali, po kateri je bilo treba precej napredovati tudi s trenjem, se je nadaljevalo v blatni zajedi, polni bodečega brinja. Zaradi dežja je bila to verjetno še najboljša možnost, čeravno ne najbolj prijetna. Nekaj manjših težav sta pravzaprav povzročila le kamina na koncu zajede, vendar predvsem zaradi blatnih rok in plezalnikov ter seveda mokre skale. Kar nekaj časa sem morala tuhtati, da sem se neka-ko spravila skozi drugega; kako je uspelo Prisliju, ki je plezal zadnji, pa si niti ne predstavljam, saj smo mi trije zadevo prav simpatično zapacali, poleg tega pa je med mojim »gvozdenjem« en oprimek odletel v dolino. Dež se je potem kmalu unesel, plezanje pa je bilo do konca smeri pravi užitek.

Marjan (alias Manjana) in Marinka sta pri večerji pripovedovala, kje in kako poteka njuna

Ercegova gradina: Cona somraka

smer, vzrok poimenovanja (Tangice) pa ovija tančica dvoma. Pravita, da zaradi neke zajede, ki spominja na ta kos perila ... Ko smo ravno pri zajedah: Vlado je s pubertetnikom poskušal preplezati iz mesta dobro vidno zajedo, pa ju je zaradi njenega položaja in oblike preveč zalivala voda in sta se nekje na polovici smeri odločila za spust po vrvi.

Četrta, peta, šesta

Marinka se je pritoževala, da v Biokovo ni prišla delat, ko je morala v Višinskih delih izbiti Vladove kline, Miha, Nejc, Manjana in Vinko pa so se še enkrat srečali s predstavniki favne. Med plezanjem po Padlem gamsu so namreč naleteli na zanimiv prizor, ko je gamsja mati reševala padlega mladiča.

S Prisljijem in Igorjem smo najprej namerali preplezati Lucijino smer, eno izmed naših lanskih, pa nas je zamikalo malce raziskovanja, tako da smo se lotili variante. In prav smo se odločili! V Mišku ali varianti Lucije smo uživa-

Nad grebeni Pod pločom: Padli gams

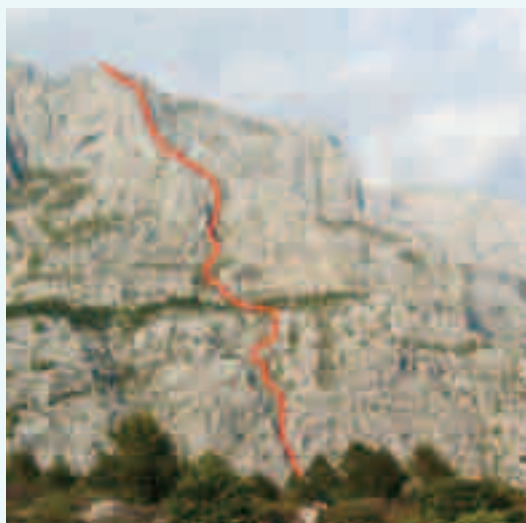
li, še posebno v odličnih ploščah v predzadnjem raztežaju, zadnjega pa je Igor dobesedno popoprjal s plazenjem skozi ozko luknjo, v kateri smo morali nahrbtnike povleči za sabo.

Sedma ter osma

V Coni somraka, eni težjih smeri, so dan pred odhodom plezale tri naveze. Nejc nikakor ni mogel skriti navdušenja, ko je med večerjo pripovedoval o njej, pa tudi drugi so mu pritrjevali in lahko bi jim bila kar malce nevoščljiva, če ne bi tudi mi imeli za sabo kvalitetnega dne. Že

Pod pločom: smeri iz 2003 ter Miško (Erazmova, Miško, Lucijina, Sarina, Davova (od leve proti desni))

Ercegova gradina: Tangice

dolgo sem imela izbrano ime, zato sem Prisljija in Igorja prepričala, da bi res rada »zakoličila« našo četrtkovo smer. Navesila sem nase vso opremo, kar smo je imeli vsi trije skupaj, in začela plezati. Ni problema, tu čez bom pa že zlezla, sem si dvigala samozavest, ko se mi je zaustavilo pri luski, ki jo je na levi omejeval manjši previs, na desni pa gladka plošča. »Naravnost bi že šlo, ampak ali so gori više sploh kaki oprimki?« sem se spraševala, medtem ko sem neuspešno poskušala zabiti klin. Nekako mi je le uspelo urediti varovanje z dvema zatičema, ki sta, uff, odlično držala. Kljub temu sem začela malce dvomiti, ali bo šlo naprej, pa so zaupanje, vzpodbuda in predlogi soplezalcev delovali kot dodaten oprimek. Malo na levo pa navzgor in na desno ... in naletela sem na odlično naravno varovališče, drevesce - kako trdoživo mora biti, da zraste in se obdrži na tako nemogočem kraju! Nadaljevali smo brez težav in niti malo ne pretiravam, če rečem, da je tudi Pálinka (študentski spomini ...) zelo lepa smer - enkratna skala, čudovita okolica, povrh tega pa še dobro razpoloženje in odlična družba.

Zadnja

Zadnjega aprila naj bi šli domov, vendar se nas je nekaj odločilo, da kljub slabi vremenski napovedi ostanemo. Odhajajočim smo pomagali pospraviti prtljago, nato pa je Vlado naju z Igorjem zapeljal do Velikega Brda, zaselka ob vzhodni strani Biokova, ki je po navadi izhodišče naših vzponov.

Sam se je z Marinko, Simono, Živo, Taro in Saro odpehljal v plezališče Brela, z Igorjem pa sva se odločila za lahko, kratko smer in jo posvetila prikupnima sestricama Živi in Tari. Davo in Sara sta vsak svojo smer »dobila« že lani. V načrtu smo imeli še plezanje v Omišu, vendar je vse skupaj šlo dobesečno po vodi; vremenarji se tokrat niso niti malo ušteli. Sicer pa - prvomajske počitnice bodo, kot bi mignil, spet tu ...

Po Dalmaciji so se potepali: Stanko, Davo, Angela in Sonja Mihev, Nejc Marzel, Igor Kremser, Marinka Dretnik, Vinko Močilnik, Matjaž Prislan, Marjan Turšič, Vlado Črešnik, Simona, Živa in Tara Ledinek, Sara Strmčnik ter Marta Krejan.

Opisi smeri:

Pod pločom, vzhodna stena

Dostop: Nad Makarsko je zaselek Veliko Brdo, skozi katerega se peljemo na desno navzgor mimo cerkve do konca ceste oziroma do zadnje hiše. Možni sta dve varianti: takoj na desno po poti, ki se počasi dviguje med terasami do melišča pod grebeni, imenovanimi Pod pločom, ali od zadnje hiše po markirani poti. Zavijemo na

levo s poti in iščemo prehode rahlo proti desni, dokler ne pridemo pod grebene. Od cerkve do stene je približno 30 minut.

Sestop: Z vrha zavijemo na levo in poiščemo stezo, ki nas pripelje do markirane poti, ali pa sestopamo po brezpotju skozi gozd oziroma po melišču do makadamske ceste, ki vodi v Veliko Brdo.

Podvozje, IV/II-III, 250 m, ura in pol, prvi preplezali 26. 4. 2004 S. Mihev, N. Marzel, V. Črešnik, I. Kremser, M. Turšič in M. Krejan.

Miško ali Lucijina varianta, IV+/III, 200 m, dve uri in pol, prvi preplezali 28. 4. 2004 M. Prislán, I. Kremser in M. Krejan.

Višinska dela, VI/IV-V,III, 200 m, dve uri, prva preplezala 28. 4. 2004 V. Črešnik in M. Dretnik.

Pálinka, VI-/IV,II-III, 250 m, dve uri in pol, prvi preplezali 29. 4. 2004 M. Prislán, I. Kremser in M. Krejan.

Živa & Tara, III+/II-III, 150 m, ura in pol, prva plezala 30. 4. 2004 I. Kremser in M. Krejan.

Nad grebeni Pod pločom, južna stena

Padli gams, IV/II-III, 310 m, tri ure in pol, prvi preplezali 28. 4. 2004 S. Mihev, N. Marzel, V. Močilnik in M. Turšič.

Dostop: Od zaselka Veliko Brdo po označeni poti proti Lokvam. Ko se pot začne vzpenjati v skale, zavijemo na desno po markirani poti do širokega melišča pod steno. Rahlo na levo navzgor pod večjo kotanjjo.

Sestop: Po travnatih policah na desno do grebena, nato na drugo stran in po kratkih meliščih in skalah navzdol. Spodaj postane lažje; na desno mimo dreves in po poraščeni gredini navzdol. Po meliščih do markirane poti in po njej v Veliko Brdo.

Borovac, vzhodna stena

Lepa deklica, V+/II-III, 450 m, pet ur, prvi preplezali 27. 4. 2004 S. Mihev, N. Marzel, M. Prislán in M. Krejan.

Dostop: Peljemo se skozi Veliko Brdo in tik pod cerkvijo zavijemo na levo po asfaltni cesti. Sledimo markacijam. Peljemo mimo razpela, ki stoji na desni strani ceste, in pustimo avto na primernem kraju. Nadaljujemo peš na desno proti

steni. Ves čas sledimo markirani poti in jo zapustimo, ko na desni zagledamo levi del stene Borovca. Gremo naravnost skozi gozd do grebena, nato po žlebu ob steni še približno 10 m više in najdemo na desni primeren vstop v steno. Približno uro in pol.

Sestop: Iz gozdička na vrhu smeri sestopamo naravnost navzdol proti steni in kmalu nalletimo na jaso, mimo katere vodi označena pot, ki nas pod mogočnimi stenami pripelje nazaj v Veliko Brdo.

Ercegova gradina, južna stena

Tangice, IV/II-III, 450 m, štiri ure in pol, prva preplezala 27. 4. 2004 M. Dretnik in M. Turšič.

Cona somraka, VI/IV, II-III, 600 m, šest ur, prvi preplezali 29. 4. 2004 V. Črešnik, M. Dretnik, S. Mihev, N. Marzel, V. Močilnik in M. Turšič.

Dostop: Pri cerkvi v Velikem Brdu najdemo najprimernejšo stezo, ki nas prek poraščenege sveta in melišč pripelje do vznožja. Za smer Tangice zavijemo na levo že pri cerkvi, za Cono somraka pa gremo naravnost navzgor, s tem, da je stena, po kateri smer poteka, na naši levi - torej iščemo prehode za vstop v smer na levi.

Sestop - Tangice: Sestopamo lahko z vrha Ercegeve gradine, in sicer po grapi na njeno zahodno stran, možen pa je tudi sestop po grapi v smeri pristopa. Iščemo najlažje prehode, prek plošč pa se lahko spustimo tudi po vrvi. Ko pridemo do grape, lahko sestopamo čez sedlo na zahodno stran ali pa se spustimo po vrvi skozi kamin, po katerem smo se vzpenjali. Ko sestopimo iz kamina, nas čaka prijetna hoja po poraščnem melišču proti jugovzhodu, torej proti Velikemu Brdu. Približno dve uri in pol.

Sestop - Cona somraka: Če se tik pod robom grebena odločimo za nadaljevanje po lažjem grebenu, po katerem poteka smer Trnova pot, ji sledimo na vrh Ercegeve gradine. V nasprotnem primeru pred robom grebena takoj sestopimo navzdol, iskaje najlažje prehode do spodnje, lažje gruščnate gredine, nato na desno in čez rob grebena navzgor ter po lažjem svetu in meliščih navzdol na označeno pot ter po njej v dolino.

Natančnejše opise smeri je možno dobiti pri Marti Krejan (megisara@email.si) ali Stanku Mihevu (stanko.mihev@netsi.net). ◉

Direktna v Špiku

Veliko dejanje Mire Marko Debelak

Severna stena Špika
in Frdamanih polic
Gregor Malenšek

✍ Mitja Košir

Na Jesenicah in povsod zgoraj, tja do Rateč, ji rečemo Dolina, čeprav na zemljevidu piše, da gre za Zgornjesavsko dolino. In tam, kjer se Martuljkove vode pri Rutah zlivajo v Savo, se proti jugu odpre pogled na gorsko kuliso, kakršne nista videla nikjer drugje na svetu niti slovita svetovna popotnika in gorniška vseveda – Angleža Gilbert in Churchill. Nedopovedljivo lepa ogrlica, ki ji pravimo Martuljkova skupina, velja za »skrivnostno lepotic« Julijskih Alp, kajti s te strani ni vsakršnih planinskih poti na nje ne divje vrhove. Le posebej povabljeni, tisti z znanjem in alpinističnimi izkušnjami, imajo odprto pot tja gor.

V vsej Martuljkovi skupini je najodličnejši Špik, ki sploh ni najvišji v verigi teh lepih gora, zato pa presega vse svoje sosede s svojo piramidasto obliko, veličastno severno steno. Poleg pahljačaste široke peči je najlepši vrhunec kamnitih zubljev nad dolino in hkrati vabljev alpi-

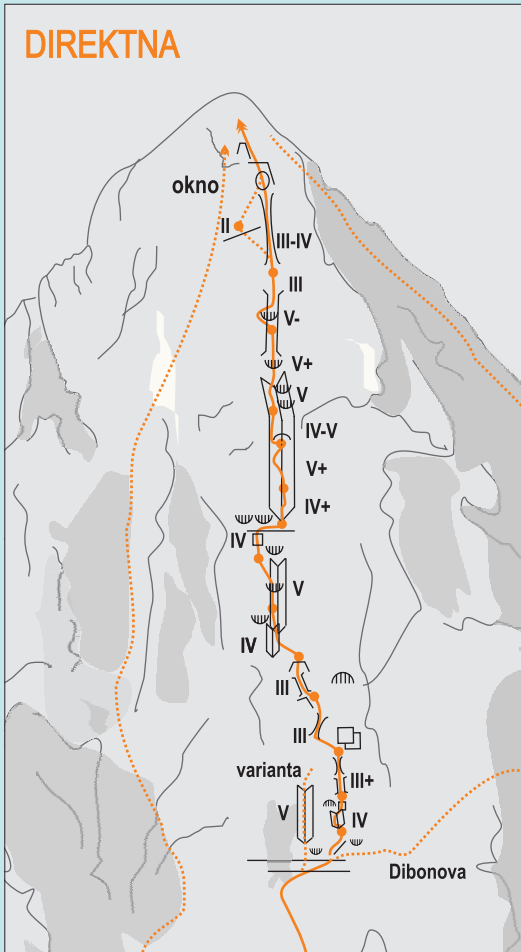
nistični cilj – najzahtevnejši, tja do leta 1926 prek severne stene celo nepremagljiv. Tam, kjer se ni izšlo niti velikemu dolomitskemu mojstru, je uspelo navezi pod vodstvom mlade slovenske plezalke.

Visok jubilej

Prve dni letošnjega septembra je minilo osemindemdeset let od enega največjih alpinističnih dejanj slovenske klasične dobe. Tistega davnega septembra (5. in 6. 9. 1926) sta odlična skalaša segla prav do zvezd. Napravila sta nekaj, kar dotlej ni uspelo niti najuglednejšim evropskim alpinistom, tudi slovitemu Angelu Diboni ne. Prva sta zmogla devetsto metrov visoko severno steno Špika, steno, ki je slovela daleč prek meja slovenske domovine kot izjemno težka, celo nepremagljiva; in zmogla sta jo po najbolj logični smeri, s široke »Dibonove police« naravnost na vrh. Zato sta smer imenovala Direktna. Junaka sta bila MIRA Marko Debelakova, poleg

DIREKTNA

Pavle Jesihove vodilna slovenska in takrat tudi evropska plezalka, in dr. Stanko Tomiňšek, član slovenske »zlate naveze« (ob Jožu Čopu in dr. Mihi Potočniku). Opravila sta zgodovinsko dejanje, smer pa je vrsto let, tja do Comicijevega (Jalovec) in Aschenbrennerjevega (Travnik) prihoda v Julijce, veljala za najtežjo pri nas.

Snovalka in avtorica Direktna smeri Mira Marko (1904–1948) bi bila danes stara sto let; to je seveda veliko več, kot lahko pričakuje povprečen človek, a ravno prav za temeljit vpogled v ustvarjalno življenje, prežeto z veliko intenzivnostjo. Njeno življenje je bilo kratko, saj je trajalo le borih štiriinštirideset let. Malo, vendar s posebnim poudarkom, kajti njeno delo na gorniškem področju je poleg alpinistične vrhunskosti zapustilo zgodovini tudi kulturne razsežnosti alpinističnega dejanja, kakršnih je v ob-

dobju med obema svetovnjima vojnama močno primanjkovalo. Mira Marko je bila odprta v svet, bila je svetovljanka in svet je, predvsem po zaslugi Špikove stene, vedel zanjo.

Mlada dama krhkega videza ter velike telesne in duhovne energije je stopila na prizorišče slovenskega alpinizma tako kot le nekaj let starejši Klement Jug. Odločno in odgovorno. Tudi to dekle je svojo gorniško pot začelo na veliko in vse povprek čez vrhove naših gora in tudi zelo kmalu zaznalo čarobnost plezalskega dejanja.

Komaj dvaindvajset let ji je bilo tistega davnega leta 1926, ko je za Planinski vestnik z odločno potezo, ki se ji ni postavil po robu niti takratni urednik, avtoritativni dr. Josip Tomiňšek, zapisala poročilo z naslovom Severna stena Špika (2472 m) – premagana. Veliko dejanje je opazil ves alpinistični svet, Mira Marko pa je priznanje podkrepila z besedami, kakršnih takratno slovensko planinsko slovstvo ni poznalo. Preprosto in odkritosrčno je napisala: »Te stene doslej še ni nihče preplezal. Letos je morala pasti!« (PV 1926, št. 12, str. 269)

Še prve dni septembra, leta 1926 si je nad Martuljkom od vseh strani ogledovala Špikovo steno, potem pa je sprejela odločitev. Trije odlični soplezalci so po lovski stezi hiteli v krnico Pod Srcem in se tistega, zdaj že znamenitega 5. septembra, spogledali z navpično piramido, ki še današnjemu vajenemu očesu ne odkriva kakšnih posebno udobnih popustov. Začelo se je veliko dejanje slovenske alpinistične zgodovine, ki mu je stopilo ob bok šele Čopovo zmagoslavje v Osrednjem triglavskem stebru, vendar skoraj dve desetletji pozneje.

Čas dejanj

Na Srce, velikansko skalno lusko, poraščeno tudi z zakrnelimi macesni – sodobni alpinisti jo preradi imenujejo Zelena glava – in do velike police, ki vodi mimo severne stene in prek zahodnega grebena na vrh Špika (tam je speljal svojo smer, kot je bilo že rečeno, Angelo Dibona) je trojica še vedno plezala skupaj; ko so Joža Čopa nepričakovane zdravstvene težave prisilile k sestopu, je prepustil prijatelju Stanku Tomiňšku zelo uporabne polstene plezalke. Današnjemu rodu odlično opremljenih junakov to

seveda zveni kot zgodovinska ironija. Skratka, velika zgodba se je tistega septembrskega jutra začela in se končala naslednjega dne na vrhu Špika. Kakšno je bilo prenočevanje (bivak?) pod vršno izpostavljeno zajedo, je jasno le ponavljalcem. Izplezala sta in Mira Marko je zapisala: »Krog in krog so se podile goste megle, le Špikova glava je bila čista, ožarjena od zahajajočega sonca. Bila je četrta ura popoldne; v steni sva bila torej 31 ur.«

Dvomov o nepreplezljivosti severne stene Špika je bilo konec, Mira Marko Debelak pa je z dostojanstvom velike gospe povedala, kje je našla zadnji klin naveze Edo Deržaj–Alojz De Reggi, ki je pred njo poskusila v Špiku. Visoko sta priplezala, preden sta se vrnila. Zato k tej zgodbi z vsem spoštovanjem sodi tudi prva ponovitev Direktne v Špiku, ki sta jo le devetnajst dni pozneje opravila s Špikom že seznanjeni Edo Deržaj in Stanko Hudnik. Gre za dejanja, ob katerih naj se zamislijo tudi sodobni alpinistični rodovi.

V Plezalnih vzponih (Vzhodne Julijske Alpe, 1970) preberemo, da je Direktna v Špiku ocenjena s V+ in da je zanjo značilno vseskozi napeto in prosto plezanje v čvrsti skali. To seveda še vedno drži, le da si iz današnje perspektive komaj še lahko zamišljamo, kako je velika mojstrica Mira Marko v polstenih plezalkah in s tisto skromno opremo (nekaj težkih kovanih klinov in jeklenih vponk ter konopljena vrv) ves čas vodila navezo in premagovala navpične počiči in plati s skromnimi, vendar dobrimi oprimki. Njeno plezanje je moralo biti vrhunec elegance, balet v nepopustljivi navpičnici. Bila je resnično vrhunska prosta plezalka in, hvala bogu, Direktna v Špiku še danes ostaja drzna prosto plezana smer (kolikor je sodobni ponavljalci še niso posodobili).

Ko sva jo prekrasnega jesenskega dne davnega leta 1969 ponavljala z Denom Cedilnikom, je bila še vsa takšna, kot jo je zapustila Mira Marko. Takrat sva se kljub uspešnemu poletju v Zahodnih Alpah nad Chamonixom te znamenite klasične smeri lotila z veliko spoštljivostjo. Še vedno se spominjam pričakujočih pogledov, ne tesnobnih, vendar polnih vsakršnih vprašanj, ko se nama je z Dibonove police odprl fantastičen pogled navzgor. Navpičnost je tako popolna, da se nama je tistega dne odkril pogled prav na vrh

Nad Srcem Iztok Rutar

Špika, ki ga je krasila zlata obroba jutranje sončne svetlobe. Plezanje po Mirini smeri je bilo ena sama simfonija svobodnega gibanja, ves čas navzgor, vseskozi v čudoviti skali. Zato še vedno velja izkustveno spoznanje: če je v vas vsaj malo alpinistične krvi, potem morate preplezati ali si vsaj želeti preplezati Direktno v Špiku.

Prvo zimsko ponovitev smeri, ki je že ob nastanku veljala za izjemno dejanje in ostaja taka tudi za vse prihodnje alpinistične rodove, sta februarja leta 1971 opravila Danilo Cedilnik in Boris Krivic.

Dostop: Od Bivaka pod Špikom, do koder vodi označena pot iz Martuljka, čez dno krnice Pod Srcem do Zelene glave (Srca). 20 minut.

Sestop: Po eni izmed dveh označenih poti v dolino Pišnice. Bolj priporočljiva je pot čez Kačji graben. Do ceste v Pišnici dve uri.

Vodniška literatura:

* Mihelič, T., Zaman, R. Slovenske stene.

Didakta, Radovljica, 2003.

* Mezgec, I. Martuljek, plezalni vodnik, 1986.

Cerro Torre: Nova smer

Ermanno Salvaterra, Alessandro Beltrami in Giacomo Rossetti so 13. novembra uspeli preplezati novo smer v Cerro Torreju v argentinski Patagoniji. Salvaterra sodi med najuspešnejše alpiniste v tem zahtevnem gorstvu. V zadnjih dveh desetletjih je uspel preplezati nove smeri skoraj v vseh najpomembnejših patagonskih stenah. Tokrat še v enem najbolj vročih problemov tamkajšnjih gora – direktni smeri v vzhodni steni Cerro Torreja. V smeri je Salvaterra poizkusil že leta 2001, ko je z ekipo moral obrniti približno 600 m pod vrhom. V letih zatem je stena postala želja mnogih odličnih alpinistov, zato se je moral Salvaterra podvizati. Letos je prišel v El Chalten že konec oktobra in takoj začel s transportom opreme do snežne jame pod steno. Spodnji del stene so Italijani nato opremili s statičnimi vrvmi in 7. novembra vstopili v steno z vso opremo in visečo posteljo. Po sedmih dneh plezanja so 13. novembra ob 21. uri stopili na vrh in tam bivakirali. V naslednjih dveh dneh so nato sestopili v dolino.

Prva je vzhodno steno Cerro Torreja po zajedi levo od nove italijanske smeri preplezala slovenska odprava (Karo, Knez, Jeglič, Podgornik, Svetičič, Kozjek, Fistravec) leta 1986. T. J.

Nangpai Gosum (7351 m), prvič z juga

Pred kratkim se je vrnila v Slovenijo naša zdnja, a zelo uspešna letošnja himalajska alpinistična odprava. Uroš Samec, Samo Krmelj in Rok Blagus (vsi AO Matica) so po treh dneh in učinkovitih dvajsetih urah plezanja 24.10. stopili na vrh Nangpai Gosuma (7351 m) po novi, Slovenski smeri (VI 5 M, 1550 m).

Vodja odprave Urban Golob in člani Uroš Samec, Urban Ažman, Tadej Golob, Samo Krmelj, Rok Blagus, zdravnik Žare Guzej ter spremljevalec Marjan Žiberna so na pot odšli 23. septembra in po zapletih z notranjimi letalskimi prevozi v bazni tabor prišli v začetku oktobra. Po postavitvi pomožne baze pod južno steno Nangpai Gosuma so pričeli z aklimatizacijo. Zaradi zelo omejenih možnosti za ugodno višinsko aklimatizacijo so se odločili, da bodo to storili kar v steni. Urban Golob je moral zaradi zdravstvenih težav odpravo kmalu zapustiti, zaradi težav z zdravjem pa je cilj spremenil tudi Urban Ažman, ki se mu je kasneje pridružil še Tadej Golob. 17.10. sta opravila prvi vzpon na Dzasampatse (6295 m). S sedla na višini 5650 m sta v odličnih razmerah preplezala smer Mali princ in jo ocenila z

V+, M5 ali TD+, 650 m. Ostali so v tem času v steni Nangpai Gosuma dosegli višino 6400 m, tam bivakirali, naslednji dan sestopili v bazni tabor, na gori pa pustili šotor ter nekaj opreme.

Po nekaj dnevih počitka so Blagus, Krmelj in Samec ponovno vstopili v steno. Do poznega popoldneva so priplezali do grebena na višini 6650 m in tam postavili šotor. Naslednji dan so raziskali možnosti za nadaljnji vzpon in počivali. 24. oktobra so iz šotora krenili ob 1.30 ponoči in ob 9. uri stali na vrhu 7351 metrov visokega Nangpai Gosuma. Še isti dan jim je uspelo sestopiti nazaj do šotora pomožne baze. Naslednji dan so se vrnili v bazni tabor. Vzpon pomeni velik uspeh za slovenski alpinizem. V minulem desetletju so bili podobni in tudi težji vzponi tako rekoč vsakoletna praksa, zadnjih nekaj let pa je vladalo zatišje. Omenjeni trije alpinisti so dokaz pravilnega in postopnega dela. Od zimskih vzponov v Alpah preko lažjih vzponov na kadrovskih himalajskih odpravah, do »velikega« alpinizma: prvenstvene smeri v visoki Himalaji. T. J.

Najtežja poč v Kanadi

Oktobra je Kanadčan Jean-François Beaulieu uspel preplezati star projekt La Zébrée v Mont-King v Quebecu. Smer je bila tehnično preplezana že davnega leta 1972 in poteka po lepi, previsni granični poti. Jean-François je v smeri poizkušal že tri leta in letos končno uspel. Tanka poč, široka za konice prstov, je dolga 25 m in previsna za štirideset stopinj. Smer, ki je sedaj najtežja poč v Kanadi, je Beaulieu preplezal z vnaprej nameščenimi zatiči in metulji in jo ocenil z 8b+. T. J.

Špargelj direkt

Lansko leto je levo od verig za spust ob vrvi v Veliki osapski steni Klemen Mali (AO Kamnik) navrtal in očistil dve novi smeri. Desna se imenuje Svinjam diamante, leva pa Špargelj direkt. Miha Prarotnik (AO Matica, CityWall) je v navezi z ženo Mileno uspel prosto preplezati obe, v Šparglju direkt je opravil celo prvo prosto ponovitev. Vse raztežaje je preplezal v vodstvu in jih ocenil s 7a+, 7b+, 7b. Ponačjalcem priporoča uporabo čelade, saj smer še ni popolnoma očiščena. T. J.

Wadi Rum

Drugo polovico oktobra so Marjan Malus, Janez Kešnar (oba AO Mengeš), Andrej Kokalj in Miha Pe-

Jebel Rum in vas Miha Peternel

ternel (oba Akademski AO) preživel v Wadi Rumu v Jordaniji. Znano plezalno področje se razprostira v puščavi, dobro uro vožnje od rdečemorskega letovišča Akaba, in je po površini primerljivo z našim delom Julijskih Alp. Iz puščave se dvigajo prepadni hribi iz peščenjaka. Dostopi do smeri so dokaj udobni in nezahtevni, njihovo nasprotje pa so orientacijsko in tehnično zahtevni sestopi.

Plezanje v Wadi Rumu so naši ocenili za zelo resno. Smeri so praviloma popolnoma neopremljene, tako da je potrebno sprotno nameščanje varovanja, običajno pa tudi stojišč. Večino varovanja se da urediti z metulji, zatiči in zankami. V glavnem so plezali smeri dolge do 300 m in težke do 6b, najdaljša Hammad (5+/1 - 4), pa je merila celih 800 m. T. J.

DESET PRAVIL, KAKO UNIČITI KATERO KOLI DRUŠTVO¹

1. Ne udeležujte se sej in skupščin.
2. Če pa že pridete, zamudite.
3. Kritizirajte delo odbora in udov.
4. Ne sprejemajte funkcij, kajti laže je kritizirati kakor realizirati.
5. Ne udeležujte se nobenega skupnega izleta, ne pozabite pa reči, da vam izbrani cilj izleta ni všeč.
6. Če vas predsednik vpraša za mnenje, odgovorite, da nimate kaj reči. Po seji pa povejte vsemu svetu, da niste izvedli nič novega. Še bolje bo, če poveste, kaj bi bilo treba storiti.
7. Delajte samo tisto, kar je nujno potrebno, ko pa si drugi zavihajo rokave, začnite tarnati, da družbo vodijo klike.
8. Čim bolj zavlačujte s plačevanjem članarine.
9. Ne delajte si skrbi z novimi člani.
10. Jadikujte, da nikjer ni objavljenega nič zanimivega; vendar bog ne daj, da bi sami napisali kak članek.

¹ Nasvet nekega angleškega planinskega kluba (PV 1958, str. 129)

TEHNOOPTIKA
SMOLNIKAR d.o.o.

Novi trg 2, 1000 Ljubljana
tel./ fax.: 01 426 32 72

e-mail: tehnooptika@siol.net
www.tehnooptika-smolnikar.si

Delovni čas: sreda in petek od 8-14
pon., tor., čet. od 8-13 in od 16-18

Odповed PV

Sprejel sem težko odločitev, da s 1. 1. 2005 po več kot 50 letih ne bom več naročnik Planinskega vestnika. Naše (tudi v širnem svetu priljubljeno) glasilo se nam je na veliko žalost dela članov slovenske planinske organizacije tako odtujilo, da ga ni več mogoče imeti za svojega. Vsebina Vestnika ne odseva več problematike, ki ogroža vsebino in ideale slovenskih planincev. Še več, ne govori o vzrokih za razhajanje v vrhovih naše organizacije in tudi ne o vzrokih za potapljanje ciljev in uspehov ter truda slovenskih planinskih rok v vseh 110 letih obstoja. Posebne obsodbe je vreden odnos odgovornih do vrednot slovenskega planinstva, žrtev in dela, ki je bilo vloženo v planinski svet v obdobju po drugi vojni. Pozabljena so pogorišča na naših vrhovih in tudi planinski razcvet na gorah, na katerih ni bilo planinskih postojank, pa so jih planinci obnovili ali zgradili nove. PV je v pravi meri objavljaval dosežke naših alpinistov, vse manj pa vsebin o tem, kje spet nastajajo pogorišča dosežkov planinskih rok po drugi vojni. Vodstva slovenskih planincev mirno gledajo, kako naš ponos prehaja v zasebne roke in v njihov propad. Žal te resnice ne vidi ali ne sme videti nihče, ki bi o tem pisal ali želel pisati v PV ali vsaj v Obvestilih PZ. Nihče ne odgovarja tudi na konkretna pisma in zahteve po objavi vzrokov težav in sramote, kakršno doživlja povojni rod starejših planincev. Žal nam je! Lep pozdrav in upanje na korenite spremembe!

Drago Kozole

Tudi v uredništvu nam je izredno žal, kadar dobimo tako pismo. Naš cilj je narediti revijo privlačno za večino ljubiteljev gora in članov PZS, še posebno tistih, ki so ji bili tako dolgo zvesti. Veseli smo, ker dobivamo precej pohval in število naročnikov počasi, vendar vztrajno narašča. Skušamo se držati usmeritev, ki ste nam jih bralci dali v poletni anketi. Med drugim ste pokazali zanimanje za zgodovino planin-

stva, zato bi z veseljem objavili tudi članke o graditvi porušene planinske infrastrukture, če bi nam jih le kdo napisal in poslal.

Zavedamo se tudi trenj v planinski organizaciji, vendar se trudimo, da zaradi njih ne bi okrnili tistih vsebin, ki predvsem zanimajo naše bralce. Kot revija vseh članov smo veseli vsakega prispevka, ki ga dobimo v objavo. Zavračamo le redke, in to predvsem tiste, ki so po naši presoji slabo napisani ali pa do koga žaljivi. Sami se lahko prepričate, da smo v tem letu objavljali tudi članke tistih, ki imajo pomisleke do sedanjega načina delovanja PZS in ki konstruktivno iščejo boljše rešitve.

Uredništvo

Vrhovi prijateljstva

Spoštovani! Oglašam se zato, ker mi je padel v oči prispevek v 10. št. PV o Vrhovih prijateljstva. Že leta 1972, ko sem začel malo resneje hoditi v hribe, sva s sotrpinom vedela za takratno Pot prijateljstva. Ni bilo prave volje, pa tudi ne poguma, da bi se je lotila. Vseskozi pa me je spremljala želja in kot črv je vrtalo v meni, tako da sem leta 1994 končno začel in do leta 1999 osvojil vseh 30 vrhov na tej poti. Občutki so bili različni, ideja pa je čudovita in me veseli, da obstaja. Gornik, ki teh vrhov ne pozna, je prikrajšan za marsikaj. Verjetno sem doma na ravno pravšnjem koncu, približno na sredini vseh teh vrhov, tako da popotovanje le ni tako drago. Tudi sedanjih 60 vrhov bom kmalu prehodil, saj mi manjkata le še Avanza in Zuc dal Boor. Ja, zdaj smo pri Italiji. Tudi sam bi rajši prehodil 40 vrhov v Avstriji in nobenega v Italiji, pa je vendar treba priznati, da je tudi tam prelepo in da bi bilo narobe, če bi katerega teh vrhov izpustili. Treba se je pač prilagoditi tamkajšnjemu načinu, uživati v naravi in se v enem kosu vrniti domov. Žigi so problem povsod, kjer niso kovinski in zabetonirani ali pa pod budnim nadzorstvom oskrbnika koč. Veliko več so vredni tisti na vrhu kot v kočah, toda na žalost je kultura ti-

stih, ki uničujejo in kradejo žige, poglavje zase. Škoda besed, toda taki v hribe ne sodijo. Vem, da je tudi veliko takih, ki jim žig nič ne pomeni, vendar naj ga pustijo pri miru. Meni so ožigosane transverzalne knjižice predvsem spomin in ko nekoč ne bom več mogel naokoli, bom užival v listanju teh »pratik«, kar sam se mi bo zavrtil film o tem, kako je bilo takrat. Uničevalci žigov pač ne razumejo, da smo na svetu ljudje dveh vrst – tisti, ki mislijo, da so bogovi, in oni drugi, ki se zavedajo, da poleg njih obstaja še kdo. Veseli me, da se o Vrhovih prijateljstva govori, ker bi bilo škoda, če bi ta ideja zamrla ali celo izginila. Tudi sam mislim, da bi bilo treba vodnik spremeniti – namreč zmanjšati. Vsega in vseh pristopov v majhni brošuri ne moreš natančno opisati, vendar je zdaj že toliko drugih možnosti, da se pozanimáš o vrhu, na katerega se odpravljáš. Veliko vrhov s Poti prijateljstva sem obiskal že večkrat, nekateri pa so me tako pritegnili, da se vsako leto vracam nanje. Pa še nekaj: tudi njihovi sosede so tako zanimivi, da je prav Pot prijateljstva vzpodbuda in ideja za osvajanje preostalih vršacev. Torej naj živijo Vrhovi prijateljstva, taki, kot so, ali spremenjeni; na njih sem spoznal veliko novih znancev in celo prijateljev, videl in spoznal sem nove kraje in bi bil prikrajšan za marsikaj lepega, če te poti ne bi prehodil. Že dalj časa razmišljam o spletni strani, na kateri bi lahko podrobno predstavil vse te vrhove, zanimivosti, pristope in še kaj. Trenutno me preganja čas, če pa bi še kdo zagrizel v to, sem pripravljen pomagati. Pošiljam vam prijetne planinske pozdrave in vam želim še naprej uspešno delo.

Franci Košir

Nadaljevanje skupščine PZS

V novembrski številki je bilo v članku s tem naslovom zapisano, da je točka dnevnega reda z naslovom Razprava o nezdružljivosti funkcij v politični stranki in planinski organizaciji nastala zato, »ker je

predsednik Planinske zveze Slovenije (PZS) Franci Ekar na zadnjih volitvah za državni zbor kandidiral na listi stranke LDS.« Zapisano ne drži. Če bi bilo res, potem bi predlagatelj razprave (PD Domžale in še več kot trideset drugih članic PZS) grobo kršili ustavo Republike Slovenije in njeno zakonodajo. Predlog je nastal na podlagi dejstva, da je Franci Ekar, predsednik PZS, hkrati tudi član Pokrajinskega odbora Liberalne demokracije Slovenije za Gorenjsko, to pa je nezdržljivo z notranjo zakonodajo in dogovori planinske organizacije. O članstvu predsednika v omenjenem odboru se je lahko vsakdo prepričal na spletni strani tega odbora, informacijo pa je v časopisu Dnevnik (16. 10. 2004) potrdil tudi Jelko Kacin, predsednik gorenjske in kranjske Liberalne demokracije Slovenije. Strankarsko delovanje predsednika je postalo očitno 12. 3. 2004, ko se je udeležil prireditve ob 10-letnici združenega kongresa in nastanka nove Liberalne demokracije Slovenije na Bledu. Prav tedaj bi moral namreč voditi sejo upravnega odbora PZS (namesto njega sta jo vodila podpredsednika Danilo Škerbinek in Adi Vidmajer) in s tem je dal jasno vedeti, kaj je njegova zasebna prioriteta. Očitno je v treh letih spremenil mnenje, saj je v intervjuju za časnik Delo (Sobotna priloga, 28. 7. 2001) dejal: »Moja stranka je Planinska zveza Slovenije.« Izredna skupščina PZS je svoje delo opravila v skladu s svojo vlogo in poslanstvom planinske organizacije. Skrb pa zbuja to, da predsednik skoraj dva meseca po skupščini še vedno ni odstopil s strankarsko obarvanega funkcionskega mesta.

Borut Peršolja

Alpinistom povedati, kaj je alpinizem, je povsem nemogoče

Alpinizem na Slovenskem, Barbara Radovan, diplomska naloga, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 2004.

Mlada alpinistka Barbara Radovan se je lotila zahtevne naloge in opisala razvoj planinstva in alpinizma pri nas. Nastala je diplomska naloga z vabljivim naslovom Alpinizem na Slovenskem, iz kate-re veje avtoričino zanimanje in veselje in prevzame tudi bralca.

»Zgodovina so zgodbe o preteklosti, o ljudeh, o zmagah in porazih. Tudi zgodovina alpinizma je sestavljena iz veselih in tragičnih zgodb o hrepenenju, iskanju, dogodivščinah, tveganju, prijateljstvih, ki so se spletla v gorah in strmih stenah, o življenju in smrti.« Na začetku nam avtorica razloži, da je alpinizem navidez nekoristno premagovanje naporov, a je v bistvu moralno in telesno dejanje visoke vrednosti v stiku za naravo in samim seboj ter v iskanju življenjskega smisla. Motivi za ukvarjanje z njim so različni pri vsaki generaciji in celo posamezniku. Vsak ga doživlja po svoje. Cilja pravzaprav ni, materialnega prav gotovo ne, posebna vrednost alpinizma pa je v tem, da je to stremenje sodobnega človeka k razvoju, ustvarjalni dejavnosti in novim, boljšim vrednotam.

Avtorica predstavlja razvoj slovenskega planinstva in alpinizma v posameznih obdobjih in ju primerja s svetovnimi dosežki. Osredotoči se na prelomne dogodke in na alpiniste, ki so prispevali k razvoju in napredku. Potujemo od prvih začetkov planinstva v času razsvetljenstva, raziskovanj naravoslovcev in drugih, do gorskih vodnikov in pionirjev alpinizma. Slika domačega razvoja je postavljena v svetovni okvir in se z njim prepleta, še posebno z neverjetnim Valentinom Staničem, ki kot prvi alpinist v Vzhodnih Alpah daleč pred časom postane osrednja osebnost svetovne planinske zgodovine.

Doba organiziranega planinstva je od začetkov do konca prve svetovne vojne obarvana predvsem kot narodnoobrambni boj zavednih Slovencev. SPD s svojim delovanjem postavi trden temelj našemu planinstvu, s Tumo in dre-

novci pa se začne razvijati tudi alpinizem. Sledijo skalaši, Tumova »naša stremeča mladina«. Za filozofom in vzornikom Klementom Jugom prihajajo nove generacije, vmes pa je vpleteno svetovno dogajanje z alpinističnimi dosežki, raziskovalnim alpinizmom in odpravarstvom. Domači uspehi se večinoma ne morejo kosati s svetovnimi, je pa nekaj izjem, zato sta pozornosti deležni odlični alpinistki Debelakova in Jesihova.

Tuji plezalci so medtem že v velikih lednih stenah alpskih štiritisočakov in strmih dolomitskih sten, plezajo smeri VI. težavnostne stopnje in organizirajo številne odprave v najvišja gorstva sveta. Šele generaciji naših plezalcev v povojnih letih uspe ponoviti težke smeri doma in v tujini. S himalajskimi gorami se naši alpinisti srečajo leta 1960, ko so doseženi že skoraj vsi osemtisočaki. Vendar kljub zamudi pri himalajskem raziskovalnem alpinizmu prav hitro ujamemo korak z najboljšimi alpinističnimi vesilami in se že sredi sedemdesetih let z odmevnimi vzponi pridružijo najboljšim, dostikrat jih tudi presežejo. To prav tako velja za razmah novih plezalnih zvrsti.

Avtorica je v sto strani dolgo delo smiselno uvrstila vse bistveno. Kljub številnim dejstvom ne gre za dolgočasno naštevanje, ampak za razumljivo in zanimivo pripoved. Prikazi, ocene in primerjave ljudi in dogodkov so zapisani dobrohotno, pa vendar dosledno, osnovno zgodbo pa na nevsiljiv način popestrijo številne opombe pod črto. Avtorica se tudi ni izogibala omenjanju nesreč, ki so pomenile prelomnico v razvoju, upoštevala pa je tudi avtorje, ki so jih drugi spregledali.

Vsebinsko je mogoče uporabiti kot priručnik za planinsko in alpinistično šolo, le še z izbranim slikovnim gradivom jo je potrebno opremiti in izdati - kaže, da izdajanje strokovne literature pri Planinski založbi PZS spet oživlja. Skupaj z našimi predniki torej recimo: »Zdramimo se!«

France Malešič

Nikjer ni zapisano, da mora človek v gorah umreti

Nevarnosti v gorah, Varnost in tveganje v skali in ledu, Pit Schubert, Planinska založba PZS, Ljubljana, 2004.

Pred nami je knjiga Pita Schuberta, ki je nastala na podlagi rezultatov Komisije za varnost pri Nemškem planinskem društvu. Že 36 let izredno resno in podrobno raziskuje varnost in tveganje pri planinstvu, alpinizmu in športnem plezanju. Njihove ugotovitve so zbrane v srhljivih pripovedih in slikah, ki jih ne moremo odložiti, dokler ne pridemo do konca. Še vedno pa ostaja začetno vprašanje: Kako se je moglo to zgoditi?

Avtor seveda pričakuje od nas temeljito planinsko in alpinistično znanje. Ne mudi se toliko z osnovami nevarnosti v gorah, saj pričakuje, da jih vsi poznamo iz planinskih in alpinističnih šol. Še posebno pri nas, ko imamo tudi v planinstvu občutek, da znamo vsi vse in nam nobeno opozorilo ne pomaga, da ne bi rinili v najhujše. Branje te knjige nas najprej strezni in takoj nato šokira. Naslovi in podnaslovi so izredno zgovorni, besedilo neusmiljeno. Vrstijo se primer za primerom, napaka za napako, smrt za smrtjo. Vse brez možnosti, da bi si našli izgovor in pobegnili pred povedanim.

Nevarnostim vremenskih obratov in strel smo se že skoraj privadili, vendar nas zgovorni primeri osupnejo. Sledijo poglavja o pretrganih vrveh, zaradi staranja, padcev in pomot in o neverjetnih zgodbah v zvezi s tem, o zlomljenih in odprtih vponkah in prečnih obremenitvah, o vprašanih navezovanja in zakaj najlonski vozec ni varen, o spuščanjih po vrvi, ki niso nikoli povsem varna, o plezanju z varovanjem od zgoraj in problemih uporabe prižeme, o varljivem starem železju, ki je vzrok za številne nesreče, o plezanju z vrvo med kraki in o nevarnostih pri umikanju iz stene, o malomarnosti in bolečih izkušnjah s čeladami, o vsem, kar se lahko še zgodi med vzpenjanjem in plezanjem, o nevarnostih podcenjevanja ledeniških razpok in možnostih, da potegnemo s seboj tudi soplezalce. Potem je na vrsti poglavje o reševanju, ki ni vedno lahko in so odločitve pri tem marsikdaj težavne. Sledi še skromna tolažba v obliki primerov preživelih, ob tem pa majhna verjetnost, da bi velikokrat imeli takšno srečo.

Knjigo bistveno dopolnjujejo številne barvne fotografije, ki nam jemljejo dih. Ob vseh fotografijah smrtno ponesrečenih se zdrzemo. Vemo, da je knjiga nastala v tujini, vendar se nam zdi, da smo po obleki in opremi prepoznali svojega pokojnega prijatelja. Pomislimo: Zgodilo se bo tudi nam! Tehnične skice so s svojo izredno nazornostjo in poučnostjo prav tako neusmiljene do našega neznanja in napak. Karikature, ki se jim včasih tudi nasmehnemo, brenčijo okrog nas kot nadležne muhe in prav tako učinkujejo neizprosno.

Kaj nam še ostane po prebiranju takšne knjige? Takoj v planinsko in alpinistično šolo, ali pa podarimo čevlje in vrnimo opremo in pojdimo daleč stran od krajev, kjer nas poleg vsega drugega gnjavi še zemeljska privlačnost! Planinska založba nas je spet razveselila z izdajo nujno potrebne strokovne knjige. Gre za nepogrešljivo dopolnilo učbenikov plezalne te-

hnike, v katerem igrajo glavno vlogo naše napake. Vsekakor jih bo moral vzeti v roke vsak kolikor toliko resen planinec, alpinist in gorski reševalec in jo temeljito predelati. Še posebno pa to velja za vse strokovne planinske, alpinistične in reševalske kadre, ki bodo vsebino knjige nujno morali imeti ves čas v glavi, knjigo pa pri roki. Morda se kdo tega še ne zaveda, vendar bo to spoznal prav kmalu.

Sedaj je priložnost poudariti, da je izdajanje strokovne literature od vsega začetka eno bistvenih poslanstev Planinske založbe. Za planinsko leposlovje si prizadevajo druge založbe, za strokovno literaturo pa ni nobene gneče. Zato je izdaja te knjige izredno razveseljiva, čeprav govori o žalostnih stvareh. Naj ob tem nihče ne razpreda, da je resno pisanje o nesrečah slaba reklama za planinstvo in planinsko organizacijo. Gore so lepe kot dekle in bridke kot smrt, pravi gorenjski pregovor. Rešuje nas samo znanje in resnost.

Zato naj knjiga čimprej pride med vse naše planince. Predstavitvam in promocijski ceni naj sledijo popusti za strokovne skupine in drugi načini proti kopičenju zalog v skladišču.

Prepričani smo, da bo urednik strokovnih planinskih publikacij poiskal in spodbujal tudi domače avtorje. S svojim zgledom bo k delu potegnil za seboj še koga, ki bo prihodnjič postoril manjkajoče malenkosti. Res se lahko že zdaj veselimo izida naslednje strokovne knjige.

France Malešič

V stenah Zahodnih Julijcev

Giulie Verticali, Daniele Picilli in Maurizio Callegarin, založba Chiandetti, Videm, 2004.

Za vse ljubitelje vertikal Zahodnih Julijcev je izdaja vodnika Giulie verticali razveseljiva novica. Avtorja, alpinistična inštruktorja z dolgoletnim plezalnimi stažem, sta se pri ustvarjanju vodnika spopadla s precej nevhvaležno nalogo, saj

sta izmed množice smeri izbrala 50 takih, ki si zaslužijo predpono »naj«. Da bi lahko upravičeno presojala njihovo lepoto, sta jih tudi sama preplezala. Pri izbiranju sta se držala načela, da gre za alpinistični vodnik, zato v njem ni najti svedrovci opremljenih smeri.

Zasnova vodnika, napisanega v italijanščini, je klasična: kratkemu uvodu s pglavitnimi značilnostmi Zahodnih Julijskih Alp sledijo podatki o kočah in bivakih na opisanem območju, razlaga pojmov, uporabljenih pri opisu vsake smeri (težavnost, dolžina, časovni okvir, kakovost skale, možnost varovanja, ...) in legenda simbolov skic smeri. Predstavljenih je 30 vrhov v (pod)skupinah Strme peči, Montaža, Viša, Belih Vod, Kanina, Mangarta in Muzcev. Največ – kar 17 – opisanih smeri je iz slovenskim plezalcem dobro znane skupine Bele Vode, po številnosti izbranih smeri pa sledita skupini Viša in Montaža. Področje vsake skupine je najprej shematsko predstavljeno, nato pa se zvrstijo opisi smeri s krajšimi »dosjeji« o njej (skupina, vrh, orientacija stene, prvi plezalci, opremljenost, težavnost, dolžina, kakovost skale, priporočljiva oprema in letni čas, primeren za obisk, izhodišče, podatki o ponavljalcih in referenca za Buscainijev vodnik) in obveznimi podatki o dostopu, poteku smeri in sestopu, občasno pa so pripisane še splošne opombe oz. vtisi o

smeri. Za lažjo orientacijo so po večini na voljo dovolj velike in pregledne barvne fotografije sten z vrisanimi smermi; resnobnost plezalskega dela fotografij pa razbijajo motivi s floro in favno, ki ju najdemo v vertikalni Zahodnih Julijcev. Pomankljivost vodnika so gotovo skice – ne toliko njihova kvaliteta kot kvantiteta; le 15 jih je mogoče naštet. Ponekod morda zaradi skromnih težav, natančnega opisa in zgovorne slike zares niso potrebne, pa vendar ne bi bilo nič narobe, če bi dopolnjevale vse našteto. Nekoliko zahtevnejši plezalec bo zagotovo pogrešal težavnejše smeri – avtorja sta uveljavljenim, klasičnim smerem dodala 14 smeri novejšega datuma, le slab ducat (z nekaj velikimi izjemami, kot sta npr. Cozzolinova zajeda v Koritniškem Malem Mangartu in Pussijeva v Vevnici) – pa jih presega zgornjo peto stopnjo. Več sreče bo imel plezalec, ki ga bolj kot težavnost zanima kakovost skale – ta je pri več kot polovici smeri »ottima«, torej najboljša možna.

Vodnik, ki bo brez dvoma pripomogel k pogostejšemu obisku zamejskega dela Julijskih Alp, je dobrodošla dopolnitev Miheličevih »žepnih« vodnikov za to področje in sodi na knjižno polico vsakega ljubitelja Julijcev. Vodnik je mogoče za 20 evrov kupiti v Trbižu v knjigarni Zuzzi (Via Roma 7, 33018 Trbiž, tel. +39 0428 2448, e-naslov libritarvisio@libero.it), ki je dobro založena z gorniško in vodniško literaturo, pa tudi z odličnimi zemljevidi Tabacco – na voljo so vsi doslej izdani (do št. 048). Med drugim se dobi tudi ponatis Buscainijevega vodnika Alpi Giulie iz leta 1974.

Mateja Pate

Knjiga o kraljevi roži

Blagajev volčin, naša botanična znamenitost, Nada Praprotnik, fotografije Ciril Mlinar, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, 2004.

Blagajev volčin (z znanstvenim imenom *Daphne blagayana*)

velja za eno najlepših cvetlic pri nas; je kraljevska roža slovenskih cvetlic. Njegovo območje razširjenosti ni sklenjeno. Najdemo ga ločeno v vseh državah na Balkanu in celo v severnovzhodni Italiji v Karnijskih predalpah. Odkrit je bil leta 1837 na Gori nad Polhovim Gradcem (tudi Polhograjska gora ali Sv. Lovrenc). Prvi ga je opisal Henrik Freyer, kustos v Deželnem muzeju, kateremu je rožo pokazal Rihard Ursini grof Blagay. Grof, po katerem roža nosi ime, je bil med ljudmi v Polhovem Gradcu zelo priljubljen. Kot ljubitelj naravoslovja si je prizadeval za slovenska poimenovanja rastlin, živali in krajev. Leta 1849 pa so ga celo izvolili za prvega župana. Pod Goro je postavil spomenik v čast kralju Frideriku Avgustu II., ki si je rožo prišel ogledat celo iz daljne Saške, in je ob obisku izrazil željo oziroma pričakovanje, da bomo Kranjci Blagajev volčin znali varovati in da bomo tudi preprečili njegovo uničenje. To je bila najbrž prva zavestna naravovarstvena misel v Sloveniji, kraljeva roža pa je postala tudi simbol naše naravovarstvene dejavnosti.

To rožo so prvič, a pod napačnim imenom alpski volčin (*Daphne alpina*), že leta 1780 našli nekje v Romuniji, v Srbiji pa leta 1856. Tako je Blagajev volčin veljal sicer samo dvajset let za endemično rožo v Sloveniji. V Polhograjski dolini ji domačini rečejo tudi »bla-

gajka«, »blagajana« ter »Blagajeve ali rumene jožefce«. Raste tudi na Kočevskem, Gorenjskem in celo na Štajerskem. Na hribovskih kmetijah nad Rimskimi Toplicami in Zidanim mostom ji pravijo »igalka« ali »beli kozlovec«, v severozahodni Italiji pa »beli sleč«. Deželni zbor za Kranjsko pa je že leta 1898 sprejel zakon, ki ga je kasneje potrdil tudi cesar, o varstvu planike skupaj z Blagajevim volčinom. Leta 1994 so izšle prve štiri znamke z rastlinsko tematiko v samostojni Sloveniji. Poleg treh endemičnih rastlin (kranjskega jegliča, hladnikove in Zoisove zvončice) je bil tudi Blagajev volčin.

Zaradi njene lepote in izjemnosti so jo zasajali v različnih krajih po Sloveniji, v drugi polovici 19. stoletja pa se je gojenje razširilo po vsej Evropi. Danes raste na mnogih zasebnih vrtovih in v parkih, hranijo pa jo tudi v muzejih in herbarijih znanih evropskih botanikov. Cvetovi so rumenkasto bele barve in ker vsebujejo mnogo eteričnih olj, tudi močno dišijo. Sicer pa je ta roža močno strupena in je v začetku celo pogubila nekega kmeta.

Avtorica, dr. Nada Praprotnik, je v monografiji zbrala vse znane podatke o tej roži ter opisala njeno morfologijo, genetsko diferenciacijo, fitogeografsko in fitosociološko pripadnost ter njeno mesto v hortikulturi. Fotografije v različnih stopnjah razvoja te lepe cvetlice pa je prispeval fotograf Ciril Mlinar.

Ciril Velkovrh

Vsekakor je ob predstavitvi te knjige potrebno poudariti še nekaj, česar se morda premalo zavedamo – ni namreč veliko knjig, ki bi bile posvečene eni sami roži, in to roži, ki v naravi večinoma raste v strmih, težko dostopnih bregovih. Blagajka, kraljeva roža – ima svoj spomenik in zdaj tudi svojo knjigo. Kot zanimivost omenimo še vpliv podnebnih sprememb na to rožo – mile zime so jo, vsaj na Gori, namreč močno načele, saj se z njenimi poganjki (čeprav je strupena), hrani divjad. Avtorici pa

Iz knjigarne Konzorcij, Mladinska knjiga

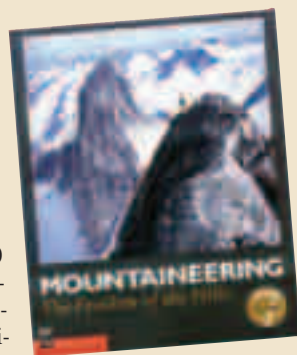

Več avtorjev: Walking in the Alps (Lonely Planet 2004).

V knjigi je opisanih 47 poti v avstrijskih, francoskih, nemških, italijanskih, švicarskih in slovenskih Alpah. Posebno mesto zavzema Mont Blanc in Haute Route (od Chamonixa do Zermatta). Vsi opisi poti poleg tehničnih napotkov vsebujejo tudi opis naravne znamenitosti ter dajejo informacije o nastanitvi in prevozu. Lepo je predstavljena tudi Slovenija (Bled in Blejski Vintgar, Triglav in Triglavska jezera, Kranjska Gora in Špik).

Steven M. Cox, Kris Fulsaa: Mountaineering. The freedom of the Hills (Mountaineers Books 2004).

Od izbire opreme do tega, kako narediti pravi voz, od osnovnih tehničnih napotkov pa do načrtovanja odprav. Vse to je v tem osnovnem priročniku. Prodanih je že več kot 500.000 izvodov prejšnjih izdaj. Zdaj je tu že sedma, prenovljena izdaja. Dodana so nova poglavja: ledno plezanje, fizična pripravljenost, slovar alpinističnih izrazov ... in še veliko več; lahko bi rekli, da je to »biblija za alpiniste«.

gre zahvala tudi zaradi prikaza številnih zgodovinskih zapisov o blagajani in spomeniku kraljevi roži (faksimile), prav tako pa je izbrskala blagajano iz starih herbarijskih zbirk in jo s fotografijami C. Mlinarja živo prinesla pred bralca. Opomba urednika M. B.

Zgodbe med obema tečajema

Med obema tečajema, uredil Janin Klemenčič, Novium, Maribor, 2004.

Sredi letošnjega leta je izšla knjiga, ki bo prišla prav ljubiteljem potovanj, še posebno pa popotnikom, ki izbirajo predvsem manj obljudene poti. Številne dežele na vseh koncih sveta, ki niso zanimive za pripadnike množičnega turizma, so pogost cilj popotnikov, ki

ob tem iščejo pristen stik z domačini, predvsem pa pustolovščine. Na potovanjih brez turistične agencije, s krajevnimi prevoznimi sredstvi, ob iskanju najcenejših hotelov in restavracij, pogostem prenočevanju kar v divjini in potikanju po puščavi, rekah, pragozdu, gorah, nastajajo najslajše zgodbe. »Zgodbe slovenskih popotnikov« je zapisano tudi v podnaslovu knjige, namenjene prav tistim, ki bi radi izkusili tovrstno plat potovanja. Skoraj 180 strani združuje 35 avtorjev, med katerimi bomo zasledili tudi nekaj širši javnosti znanih imen, kot so: Zvone Šeruga, Arne Hodalič, Janin Klemenčič, Nataša Pirc, Artur Štern, Stane Klemenc in mnogi drugi. In njihove zgodbe so resnične; niso zgolj fikcija, temveč so se v resnici dogajale resničnim ljudem. To jim pravzaprav

daje največjo težo, saj lahko njihove avtorje oziroma »glavne junake« srečamo na ulici, jih pozdravimo in se rokujemo z njimi. Zgodbe, podobne njihovim, se lahko zgodijo tudi nam. Precej pogosto se dogajajo tudi gornikom, saj je obiskovanje gora na vseh koncih sveta vselej povezano s potovanjem. Zgodbe so seveda lahko prijetne, lahko pa tudi neprijetne, in takšnim se raje izogibamo. Eden izmed namenov knjige je prav to, da bi se lahko na podlagi teh zgodb tisti, ki se bodo v prihodnje odpravljali v opisane kraje, slabim izkušnjam čim bolj izognili.

»Sanje se začnejo in končajo z življenjem, zato jih živite!« je zapisano v uvodu knjige, katere urednik je Janin Klemenčič, naš znani popotnik. Zgodbe se začnejo v puščavskih predelih Severne Afrike in se nato vrstijo čez mnoge bolj ali manj eksotične dežele, celo do Arktike in severnega tečaja. Tako lahko obiščemo ne le nekatere bolj znane države, kot so Egipt, Indija, ZDA, Brazilija, Kuba in druge, ampak tudi Gambijo, Srednjeafriško republiko, Kenijo, Gvatemalo, Ekvador, Venezuelo, Sri Lanko, Laos in celo Bosno, v kateri se avtor odpravi na pot kar z oslom. Ugotovimo, kaj v odročnih afriških vaseh pomeni pojem »razkošno«, spoznamo razne kulinarčne specialitete Azije, med katerimi niti podganji golaž ne sme manjkati, pa dirke za raznimi prevoznimi sredstvi, pri katerih moramo ob nazivu »taksi« pogosto razumeti, da gre za razpadajoče, rjaste in predvsem nevarne avtomobilom podobne škatle. Kaj se zgodi, ko v Južni Ameriki ostaneš brez potnega lista? Kaj storiti, ko te oropajo daleč na drugem koncu sveta? Ali veste, da »camp« in »camping« v Angliji še zdaleč ni isto? Da se lahko nošenje majice s turško zastavo v Grčiji slabo konča? Veste, koliko so lahko vredni »dragi« kamni indijskih trgovcev, kako se otesti raznih namišljenih študentov v Afriki, kaj ve beduin-ka o seksu? Odgovore na vsa ta in mnoga druga vprašanja boste našli v pričujočih zgodbah. Gre torej za

vsebinsko, ki je nastala po izkušnjah piscev.

Besedila so raznovrstna, kakor so raznovrstni avtorji. Nekatera so literarno močna, druga manj, odvisno od publicističnih izkušenj piscev. Med njimi namreč najdemo tudi avtorje knjig in odličnih reportaž, ki objavljajo celo v tujih revijah. Zato mogoče nekoliko bude v oči, da nimajo vsa besedila enake teže. Knjiga je bogato ilustrirana s fotografijami Janina Klemenčiča, vendar v nekaterih primerih pogrešamo fotografije avtorjev besedil oziroma fotografije, neposredno povezane z zgodbami. Med vrsticami pa boste našli marsikakšen dobrodošel nasvet, ki naj vas spremlja na naslednji poti. Poti nekeje med obema tečajema.

Boris Strmšek

Učno gradivo o Alpah

Alpe: trajnostna raba osrednje obrobne regije v Evropi. Učno gradivo Svetovnega sklada za varstvo narave (WWF).

Gradivo, ki je zelo zanimivo za učitelje zemljepisa in mentorje planinskih skupin, smo na straneh Planinskega vestnika že predstavili (marca 2002), tokrat le dodajamo informacijo, kje ga lahko dobimo. V Sloveniji ga po ceni 1530 tolarjev prodaja CIPRA Slovenije, Društvo za varstvo Alp, Večna pot

2, Ljubljana. Lahko ga naročite po navadni ali elektronski pošti cipra@gozdis.si.

Igor Maher

Zbornik GRS Jesenice

80 let GRS Jesenice (1924–2004), uredila Anja Peternelj, Jesenice: Postaja GRS, 2004.

Ob osemdesetem rojstnem dnevu jeseniške postaje so gorski reševalci izdali zbornik. S tem so se postavili ob bok postajam GRS, planinskim društvom in alpinističnim kolektivom, ki so ob svojih jubilejih pustili za sabo tudi knjižni spomin. Lično oblikovana in urejena knjižica s 60 stranmi je v glavnem delo urednice Anje Peternelj. V uvodnem delu so zbornik s kratkimi besedili pospremili na pot župan občine Jesenice, načelnik Komisije GRSS, predsednik Planinske zveze Slovenije in predsednik PD Jesenice. Poglavlje o zgodovini začenja zbledela skica organizacijske mreže GRS, ko je bila centrala še na Jesenicah. V dveh prispevkih tega poglavja je največ govora o reševanju s plazovnimi ali lavinskimi psi. Sledi najboljše poglavje – Reševalne akcije. Borut Razinger obudi spomine na reševalno akcijo v plazu v Prokletjih leta 1974, Mitja Košir piše o znani hudi nesreči v Hudičevem žlebu in o nesreči na turi

alpinističnega odseka v Rigljici, Klemen Volontar opisuje svojo prvo reševalno akcijo in posledice razdejavanja v Ukvah, letalec zdravnik Jani Pšenica pa svoj »delavnik« helikopterskega reševalca. V pomembnem naslovu Razmišljanja Klemen Novak razgrne svoje poglede na alpinizem in doživljanje gora. V zadnjem poglavju Zapisalo se je ... boste našli poobjavo prispevka Vlada Hledeta ob devetdesetletnici GRSS in zapis o petdesetem rojstnem dnevu reševalca Cveta Jaklja. Na koncu sta pregled vseh dosedanjih načelnikov postaje Jesenice s kratkimi predstavitvami in seznam članov postaje. Knjižico popestrijo lične fotografije različnih avtorjev, tudi arhivske, na več mestih sestavljene v zanimivem mozaik. Lična in pregledna knjižica, ki je obudila in bo ponela v zgodovino vsaj nekaj vtisov z mnogih napornih in zahtevnih reševanj z gora. To pa bi lahko posnemale tudi tiste postaje GRS, ki česa takega še nimajo.

Vladimir Habjan

80 let Postaje GRS Jesenice

23. oktobra 2004 so na Jesenicah praznovali 80 let gorskega reševanja.

Čeprav uradnega dokumenta o ustanovitvi postaje GRS na Jesenicah ni, štejejo za začetek avgust leta 1924, ko so jeseniški skalaši iz, takrat imenovane, »rešilne ekspedicije« prinesli izpod Stene v Vrata alpinista in vzornika dr. Klementa Juga. Začetki reševanja ljudi, ki so se ponesrečili v gorah, kot organizirana dejavnost planinske organizacije, niso bili takšni, kakršno poznamo danes. Dejavnost alpinistov kot reševalcev se je porajala spontano, iz potrebe, ne pa kot sad premišljenega hotenja skupine gornikov o nekakšni formalni, organizirani obliki dejavnosti. Reševati so začeli iz nuje, ker drugih (zadosti usposobljenih) za tako delo ni bilo. V prvotni organizacijski mreži GRS je bila, vse do tragedije v Špi-ku, centrala slovenske GRS na Je-

senicah, baze pa v Bovcu, Kranju, Celju in Ljubljani, okrog njih pa še v 19 postajah. Gorski reševalci postaje GRS Jesenice so praznik proslavili delovno. Organizirali so Dan odprtih vrat, kjer so predstavili postajne prostore in reševalno opremo. Sledila je vaja, kjer so prikazali reševanje s helikopterjem in iz višin. Župan občine Jesenice Boris Bregant se jim je na slavnostni seji zahvalil za požrtvovalno in nesebično delovanje. Ob tej priložnosti so izdali zbornik, kjer so opisali prehojeno pot; od legendarnega prvega načelnika Joža Čopa, pa vse do devetega po vrsti, Klementa Volontarja, inštruktorja alpinizma in GRS ter vodnika reševalnega psa.

Vladimir Habjan

100-letnica PD Cerčno

Z iztekajočim se letom se končuje tudi praznovanje 100-letnice PD Cerčno. Tradicionalne prireditve so bile po večini posvečene tej pomembni obletnici in hkrati dobra priložnost, da se obudi spomin na prehojeno pot. Najprej smo pripravili svoj lastni stenski koledar; domači avtorji so zanj prispevali lepe posnetke okoliških hribov, predvsem Porezna - zelo posrečeno so vključili tudi zgodovinske posnetke ter poezijo iz domačih logov. Na podložnem kartonu smo objavili najvažnejše dogodke iz bogate kronike društva, od ustanovnega občnega zbora SPD Cerčno 24. februarja 1904 do danes. Že 11. avgusta 1907

je bilo odprtje prve planinske kočice na Poreznu. Leta 1908 so nadelali pot v slikovito sotesko Pasice, v kateri je med drugo svetovno vojno delovala partizanska bolnica Franja. Organizirali so izlete, kulturne prireditve in veselice, markirali poti. Med prvo svetovno vojno je društveno delo zamrlo in na Porezen se je dalo priti le s posebno dovolilnico. Po koncu vojne in italijanski zasedbi naših krajev je nova oblast vsem društvom prepovedala javno delovanje. Koča na Poreznu je žalostno propadla, dostop je bil prepovedan. Hrib je bil prepreden z široko ograjo iz bodeče žice, za katero so gradili močne utrdbe. Leta 1946 se je društvo obnovilo z imenom Planinsko društvo Cerčno. Sklenili so, da ne bodo gradili nove kočice na starem kraju, temveč bodo nekdanjo italijansko vojašnico, zgrajeno pred približno trinajstimi leti tik pod vrhom Porezna, s primernimi adaptacijami preuredili v planinsko postojanko. Pripravljalna dela so se zaradi urejanja dokumentacije pri vojaških oblasteh zelo zavlekla in delo se je začelo maja leta 1949. Poseben problem je bilo spraviti na hrib gradbeni material, saj ni bilo nobene vozne poti, italijanske žičnice pa tudi ne več. Koča je bila odprta 14. avgusta 1949, hkrati je bil odkrit tudi spomenik padlim borcem NOV na vrhu Porezna. Načrtovalec spomenika je bil Viktor Jereb, dolgoletni tajnik planinskega društva. Kljub slabemu vremenu in mrazu se je odprtja udeležilo več kot 2000 ljudi. Poleg

Novinarska konferenca GRS

je bila 24. novembra 2004 v prostorih Uprave za zaščito in reševanje, glavnega financerja pri obrambnem ministrstvu. Udeležencev je bilo 18, na mizi pa 5 točk po dejavnostih:

1. Analiza nesreč

Nesreč je več kot lani, vendar manj smrtnih. Več je bilo poletnih zdrsov, ker je pač sneg ležal dlje časa, planinci pa se temu niso prilagodili. V Posočju gre v več kot polovici akcij za reševanje jadralskih padalcev. Čelade in druga varovala so še vedno premalo v uporabi. Predpisi o reševanju so včasih tudi ovira. Helikopter ne sme leteti brez zdravnika. V Alpah reševalci (saj vsi obvladajo prvo pomoč!) kar najhitreje poberejo ponesrečenca in ga odpeljejo v bolnišnico, namesto da se zdravnik s pomanjkljivo opremo ukvarja z njim na neprirnem kraju in zamuja čas (ali da se cele ure čaka nanj!). Druga težava je kombinacija profesionalcev in amaterjev. Dežurni zdravniki GRS so plačani, enako policisti (tudi z znakom GRS), reševalci pa seveda ne. Razvoj gre hočeš - nočeš k profesionalni posadki, ki ji bodo amaterji seveda v pomoč, če bo treba. Brez njih GRS ne more biti, saj helikopter ni vsemogočen (udeležen je pri 35-40 odstotkih akcij).

2. Splošni napotki pred zimsko sezono:

- posvetimo posebno pozornost načrtu ture, saj je srečna vrnitev močno odvisna od dobre priprave;

- pomislimo na spremenjene razmere in se primerno opremimo;
- poslušajmo vremensko napoved;
- preglejmo opremo in preizkusimo tisto, ki je poleti nismo uporabljali (dereze, cepin, plazovna žolna, smuči itn.);
- obnovimo znanje o gibanju v gorah pozimi;
- ne pozabimo na temeljna načela, ki veljajo za vsako turo in za vse gornike: ne precenjujemo svojih sposobnosti, pred turo se posvetujmo z bolj izkušenimi, napovemo potek in vrnitev s ture.

Nasveti na podlagi ankete:

- spremljajte podatke o snežnih padavinah in o snežni odeji;
- pri obilnem sneženju ostanite doma ali si izberite turo v nižjih, nenevarnih predelih;
- izberite pravilno smer gibanja (pravila o gibanju po plazovitem področju!) glede na možnost plazov;
- spoznajte osnove reševanja izpod plazov;
- ustrezno se opremito za zahtevne zimske ture (plazovna žolna, sonda, lopata, ...);
- nad gozdno mejo uporabljajte cepin in dereze - obvezno je, da jih znate pravilno uporabljati;
- pod gozdno mejo včasih zadržujejo tudi žabice;
- ni prav, če uporabljate kombinacijo dereze + palice (cepin pa imate v nahrbtniku);
- s palicami se ob zdrsu lahko le bolj zapletemo - nikakor niso pripomoček za zaustavljanje;
- trenirajte zaustavljanje s cepinom in hojo z derezami že v dolini ali na varnem počitku;

- opustite turo, če vas že na poti doseže snežni metež ali megla;
- v nahrbtniku naj najdejo prostor tudi topla oblačila in napitki.

3. Program aktivnosti GRS za leto 2005

V zloženki je naštetih 49 akcij pretežno izobraževalne in preventivne narave ter nekaj spominskih prireditev.

4. Urejanje statusa GRS

Nakazano je bilo prizadevanje GRS za večjo ali popolno samostojnost zaradi pridobitve statusa humanitarne organizacije (in s tem dodatnih sredstev). Težnja GRS po odcepitvi in le videzu povezanosti s PZS (večja pa naj bi bila povezanost med postajami in PD) in želja PZS, da je pri doseganju cilja ne bi ovirala, vendar pa naj bi bilo čim manj sprememb v sedanji organizaciji, sta bili le omenjeni, saj proces še ni dosegel stičnega področja.

5. Knjiga Kronika smrtnih žrtev v slovenskih gorah

France Malešič že dobra tri desetletja zbira podatke o nesrečah v naših gorah (1600 nesreč, 1850 ponesrečenec) in zdaj je gradivo pripravil za tisk. Knjiga bo kot peta izšla v zbirki Med gorskimi reševalci in ima velik zgodovinski, pa tudi preventivni pomen, saj so opisi hkrati tudi opozorilo.

PV bo objavil podrobnejši pregled dela GRS po pregledu celotne dejavnosti v letu 2004.

Tone Škarja

koče na Poreznu je bilo v naslednjih letih odprtih več zavetišč, tako na Robidenskem brdu, na Črnem vrhu, v Počah, v Ravnah in na Bevkovem vrhu. Po letu 1970 je po zaslugi posameznih učiteljev na osnovni šoli zelo naraslo število mladih članov, leta 1975 je bil ustanovljen tu-

di mladinski odsek. Leta 1973 je bila do koče na Poreznu speljana vzna pot. V letih 1974-1975 je bilo na Poreznu več množičnih prireditev, ko je bil sprejet sklep o organiziranju Spominskega zimskega pohoda na Porezen, vezanega na 24. marec 1945. Prvi pohod je bil 28. marca

1976, do danes se jih je zvrstilo že devetindvajset s skupaj 80.000 udeleženci. Prav množična udeležba na teh pohodih je okrepila željo po večjem in prijetnejšem planinskem domu. Dograditev oz. nadgraditev je zahtevala veliko priprav, sredstev in prostovoljnega dela. Vsa cer-

kljanska podjetja, obrtniki in kmetje, pa tudi slovenska javnost so jo podprli, bodisi z sredstvi, materialom ali prevozi, kot npr. nekdanja armada s helikopterskim prevozom 168 m3 lesa. Opravljenih je bilo kar 14.180 prostovoljnih delovnih ur in 14. septembra 1986 je bil dom slovesno odprt. Toda tako velikanska stavba v izredno ostrih razmerah zahteva stalno vzdrževanje in izboljšave. Največja investicija do danes je bila graditev solarnega sistema v letu 1996, ki rešuje problem električne energije, kljub vsem možnim zaščitam pa je izredno občutljiv na nemožne vremenske razmere, tako da vzdrževanje sistema pomeni eno večjih skrbi; dvakrat je povzročila škodo strela, zadnjo zimo pa še zmrzal. Rešitev bi bila elektrifikacija, o kateri se vse bolj resno razmišlja in za katero se že pripravlja idejni projekt; to bo ena pglavitnih nalog za drugo stoletje društva ...

Ob izdatni podpori proračunskih sredstev občine Cerklje na Gori je bil rešen problem dotrajane strehe; polovica je bila zamenjana leta 2001, druga polovica pa leta 2002. V letu 2001 je zaprlo vrata zavetišče na Robidenskem brdu, na Črnem vrhu pa so se razmere zaradi graditve smučarskega centra zelo spremenile, tako je vse gospodarjenje PD Cerklje na Gori osredotočeno na Porezen. Šele v letu 2002 je bilo z odkupom stavbnega zemljišča uspešno rešeno vprašanje lastništva doma, v postopku pa je še odkup funkcionalnega zemljišča.

Društvo ima danes približno 250 članov, v letih, ko se je gradil planinski dom na Poreznu, pa jih je bilo skoraj 1000. Dejavnost je usmerjena v organiziranje izletov, ki jih vodi šest vodnikov PZS, skrbimo za več kot 100 km planinskih poti, po nekaj sušnih letih oživlja mladinska dejavnost, izjemno uspešen pa je alpinistični odsek s približno 20 kategoriziranimi alpinisti in nekaj pripravniki. Posebno poglavje so bile prireditve v letu 2004. Značilnost 29. zimskega pohoda je bila izjemno slabo vreme, Dan šmarnik na Lajšah konec maja pa je bil prijetno sni-

denje planinskih prijateljev. 22. avgusta pa se je zgrnila na Porezen približno 2000-glava množica. Tradicionalno srečanje planincev, združeno s praznovanjem 100-letnice društva in z akcijo PZS Od Prekmurja do Primorja z geslom Za življenje zdravo v gorsko naravo, je bilo pravi vseslovenski planinski praznik. Delo cerkljanskih planincev močno podpira lokalna skupnost in ob 1. oktobru, prazniku občine Cerklje na Gori, je bilo PD Cerklje na Gori podeljeno Bevkovo priznanje, najvišje občinsko priznanje. Slovesna akademija, ki jo je 2. oktobra pripravilo Planinsko društvo, je bila velik kulturni dogodek v občinskem, pa tudi širšem merilu, hkrati pa tudi priložnost, da so se s podeljenimi častnimi znaki PZS in posebnimi priznanji društva zahvalili nekdanjim in sedanjim prizadevnim članom.

Katarina Filipič

30 let tečajev za markaciste

Na ustanovni skupščini PZS, 6. junija 1948 v Ljubljani, je skupščina izvolila v delovni odbor za markacije Franca Pengala [PV 48: 268-271, 1948]. 17. julija istega leta je skupščina Planinske zveze Jugoslavije med nalogami zapisala: »Izdelati pravilnik o markacijah na osnovi pravilnika, izdelanega v Sloveniji in uvesti enoten sistem markacij v vsej državi« [PV 48: 273-274, 1948]. Slovensko planinsko društvo je izdalo Določila o zaznamovanju potov SPD že leta 1895. Z uvedbo Knafelčeve markacije pa so bila objavljena navodila za enotno markiranje leta 1924. Z brskanjem po Planinskem vestniku se da med drugimi najti tudi kak zapis o planinskih poteh. Tako je GO PZS imel »že v mislih in sem prepričan, da bo poskrbel še za par dnevni praktični tečaj markacijskih odsekov ter dosegel s tem najuspešneje njihovo enotno delovanje«. Na koncu tega članka je Vilko Mazi še zapisal: »Markacija je javna prometna naprava, naj je komu vseh ali ne. Kdor jo zlonamerno poškoduje ali odstrani, naj tudi prejme zasluženo plačilo, če ga drugo ne mo-

re izpametovati« [PV 49:164-165, 1949]. O zaščiti markacije teče zdaj beseda v Državnem zboru o pripravi Zakona o označenih poteh.

Planinska založba je izdala publikacijo z evidenčno številko 21: Navodila o markiranju in označevanju planinskih poti (datum izdaje v Cobissu 1967, op. V.H.). Kdaj je bilo to izdano, se lahko le ugiba, verjetno leta 1965, če upoštevamo datum na koncu zapisanih Začasnih navodil za markiranje in zavarovanje smučarskih prog in poti (Davos, 1. 12. 1964). V navedenih virih publikacije je letnica članka Stanko Kosa 1963 [PV 63: 500-503, 1963]. Leta 1982 je bil izdan Priročnik za markaciste (ev. št. 101), prirejen tako, da so se listi lahko menjali. Urejal ga je Baldo Bizjak. Zadnje tako delo je Priročnik za markaciste, leta 2002, ki nosi evidenčno številko 232, v pripravi pa je nov, ker je ta že pošel.

Leta 1974 je zapisana v Planinskem vestniku novica o prvem tečaju za markaciste, ki je bil v Kamniški Bistrici [PV 74: 556-557, 1974]. Vodil ga je Stanko Kos, ki je napisal Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti (1982, ev.št. 80). Na koncu je dodatek: Pravilnik o markacistih (19.12. 1981) in Pravilnik o diplomih Alojzija Kanfeljca, (19.12. 1981). Oba navedena nova pravilnika čakata na potrditev, ker je pred diplomom sedaj uvedeno še priznanje. Sedaj še veljavni Pravilnik o markacistih je z leta 1996 [Obvestila PZS, št.6/97]. Drugi tečaj je bil v Mozirju šele leta 1982 [PV 82: 446-447, 1982]. Naslednja leta so bili vsako leto, včasih tudi po trije na leto. V letošnjem letu sta bila dva, zadnji je bil na Šmohorju (sept. - okt. 2004). Zadnja podelitev značk letos je bila na Košenjaku (30. oktobra 2004, tečaj leta 2002) V tem času je bilo skupno 891 tečajnikov, od teh je še 117 pripravnikov (65 iz leta 2003, 52 iz leta 2004) in 774 usposobljenih markacistov PZS. Seznam izdanih oštevilčenih značk ima zapisano zadnjo številko 786, toda 12 izdelanih značk ni

prišlo v roke markacistom zaradi tehničnih napak značke, le ena od teh (št. 400) je podeljena PD Maribor-matica, za njihovo urejeno zbirko planinskih značk. Usposabljanja markacistov PZS v letu 2005 se začena z novim potrjenim Programom usposabljanja za opravljanje dela v športu na področju planinstva, Strokovno organizacijski delavec 1 - Vodja, organizator in izvajalec športnih prireditvev, markacist Planinske zveze Slovenije. Ta program je bil sprejet na 2. redni seji KVIZ PZS (13. decembra 2002) in ga je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za šport (31. avgusta 2004) za dobo treh let. Program predpisuje predmetnik v skupnem številu 92 ur usposabljanja (teoretični del 14 ur, praktični 37 ur, izpitne obveznosti 41 ur). Novost je pri ocenjevanju v dveh pozitivnih stopnjah; le prva daje pravico nadaljevanja usposabljanja za markacista inštruktorja. Praviloma je obvezna 80 % udeležba na tečaju. Kot doslej je obvezno vsakoletno potrjevanje izkaznic in na vsakih 5 let je predpisano dodatno licenčno izpolnjevanje v času 9 ur in obvezno 100 % udeležbo. Poseben pogoj je določen tudi za dveletno prekinitev pri podaljšanju licence. Predavateljsko licenco za izvajanje tečajev in licenčnih seminarjev imajo samo ustrezno usposobljeni strokovni delavci v športu na področju planinstva, ki so na seznamu odbora PZS, pristojnega za podeljevanje licenc za opravljanje tega dela. Sedaj imamo le 13 inštruktorjev za planinske poti (prvih šest od 21. decembra 1994, drugih šest od 13. novembra 2003 in zadnji od 5. oktobra 2004), ki jih je potrdil le KVIZ PZS in na ustrezno zahtevano listo pridejo naslednje leto. Inštruktorji so se sestali zadnjič 25. marca 2004 v Mozirju.

Božo Jordan

Julijci v reviji Bergsteiger

V decembrski številki nemške revije Bergsteiger so na petih straneh objavili članek Im Angesicht

RAZPIS ZA NAJBOLJŠI SPIS

Mladi o gorah

Gore občudujemo, gore nas sproščajo, gore nas tudi navdihujejo. Za bralce Planinskega vestnika bi radi izbrali najboljše spise o gorah izpod peres mladih, tj. učencev in dijakov osnovnih in srednjih šol. Pišite o svojih doživetjih, o naporih, o trpljenju, o užitkih, o sanjah, skratka, o čemer koli v zvezi z gori. Dolžina spisa naj bo največ 8000 znakov s presledki. Spise pošljite na naslov pv@pzs.si ali Planinski vestnik, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana do 31. 1. 2005. Skupaj z njimi pošljite tudi svoje ime, starost in ime šole, ki jo obiskujete. Posebna komisija bo med poslanimi izbrala tri najboljše spise in ti bodo dobili nagrado (1. nagrada: praktično darilo iz ene izmed trgovin z gorniško opremo, 2. nagrada: knjižno darilo Planinske založbe, 3. nagrada: enoletna naročnina na Planinski vestnik). Deset najboljših spisov pa bomo v naslednjih mesecih objavili v naši reviji.

Uredništvo

des Dreihauptigen (Pod podobo Triglava) s podnaslovom Almwanderung im Triglav-Nationalpark (Od planine do planine v TNP). Avtorja Kerstin in André Micklitza sta v štirih dneh opravila turo od Rudnega polja prek Konjščice na Velo polje, z njega na Krstenico in mimo Planine v Lazu do Planine pri Jezeru, nato pa do Koče pri Triglavskih jezerih in končno čez Komno v Bohinj. Članek je opremljen z veliko dvostransko sliko Bohinjskega jezera in še petimi manjšimi fotografijami s poti. Piscema je bila tura očitno zelo všeč, saj opisujeta predvsem prijetne vtise. Zanimivo, da pri tisku slovenskih imen niso naredili večjih napak. V posebnih okvirjih so tudi strnjen povzetek opisa ture in osnovni podatki o tem, kako do naših gora, katere kočice so na poti (s telefonskimi številkami), kdaj na pot, kateri zemljevid je uporaben in kje dobiti dodatne informacije (www.tnp.si in www.slovenia-tourism.si). Za nas pa so zanimive drobnarije, ki jih tujci opazijo v naših gorah. Tako sta se recimo pritožila, da so markacije razmeroma skromne. Očitno sta tudi navajena pogostih kačipotov v domačih gorah, saj sta jih pri nas pogrešala. Zanimivo je tudi, da se jima je zdelo vredno prav na začetek članka kot nekakšen uvod zapisati, da v dolini Tri-

glavskih jezer ni GSM-signal. To naj bi bila prisposodba odmakljenosti teh gora. Navdušena pa sta bila nad kislim mlekom na planini Konjščici. Ena izmed objavljenih fotografij celo kaže napis »mega kislomleko« na skali. Po njihnih besedah česa tako dobrega v Švici, Nemčiji in Avstriji ne moreš več dobiti, ker so sanitarni inšpektorji prepovedali prodajo higiensko oporečnih produktov na planinah. O, da bi pri nas še dolgo zaostajali za preciviliziranim svetom in si ne bi po zgledu »razvitih« na zahodu prepovedali uživati dobrot, s katerimi živimo že stoletja.

Andrej Stritar

90 let Draga Vučetiča

Drago je najstarejši član našega društva. Njegovo življenje je zapisano planinstvu in prepleteno z bogato gorniško dejavnostjo. Rodil se je 21. 7. 1914 ob morju, na Reki, a se je že kmalu preselil v Varaždin. Nato ga je pot zanesla v Zasavje, in sicer v dolino zelenih hrastov - Hrastnik. Tam si je ustvaril družino. Z velikim veseljem je opravljal frizersko delo, za-

to je bil med občani priljubljen in spoštovan. Sodeloval je v različnih društvih, vse do 2. svetovne vojne je bil zelo dejuzen v društvu Sokol. Bil je tudi udeleženeec NOB vse do konca vojne. Član PD Hrastnik je že od ustanovitve, to je od leta 1948. Že pred tem je planinaril po slovenskih hribih in gorah, skupaj s planinci iz Trbovelj. Zato ni slučaj, da je bil med pobudniki za ustanovitev društva v Hrastniku in eden izmed ustanovnih članov. Takoj zatem je bil aktivnimi planinci, ki so gradili in zgradili planinsko kočo na Kalu. Ko je postala premajhna, je skupaj z drugimi dogradil večjo. Poleg svojega prostovoljnega dela je prispeval tudi nekaj denarja za prvo in drugo graditev. S tem požrtvovalnim dejanjem je že takrat pokazal in dokazal svojo ljubezen do planin. Pozneje je seveda planinaril po Sloveniji in Jugoslaviji in na svojevrsten način užival v razgledih na gore okoli sebe in v naravi na splošno. Ko se je upokojil, je dal pobudo za ustanovitev Odseka starejših planincev, v katerem še vedno sodeluje in obišče katerega izmed zasavskih ali še višjih vrhov, kadar mu počutje to dovoljuje. Njegova druga ljubezen v gorah je bil alpinizem. Spet je bil med tistimi prvimi zagnanci, ki so 29. januarja 1949 na sestanku v Puharjevem domu v Hrastniku sklenili, da ustanovijo alpinistični odsek. Že istega leta so organizirali alpinistični tečaj na Češki koči in alpinizem je bil vrsto let kar pomembna

specialnost nekaterih članov društva, tudi Dragova. Pod vodstvom Janeza Čanžka in skupaj z njim je preplezal mnoge stene, tudi zelo zahtevne. Leta 1951 se je skupaj z znanim alpinistom Jožetom Čopom udeležil plenuma PSJ na Jahorini. Leta 1953 je sodeloval pri ustanovitvi PD Dol pri Hrastniku. Tretje področje dela v PD pa je bilo organizacijsko delo. Začel je s funkcijo propagandista, pozneje pa je imel še številne druge naloge in prav vse je sprejel in opravljal z največjo odgovornostjo. Drago Vučetič je še danes aktiven član PD Hrastnik kot član Nadzornega odbora in je vedno pripravljen sodelovati v planinski dejavnosti. Društvu so še kako potrebne pozitivne izkušnje, ki si jih je pridobil v svoji dolgi planinski karieri. Tako bogata in vsestranska dejavnost v planinski organizaciji seveda ni ostala neopažena. Drago je za svoje delo prejel številna priznanja, lahko bi rekli, da skoraj vsa, kar jih je mogoče dobiti: srebrni znak PSJ, društvena priznanja, občinsko Bloudkovo priznanje – srebrni znak, srebrni in zlati častni znak PZS ter plaketo PZS ob življenjskem jubileju. Narava redko komu pokloni toliko življenjske energije, kot je namenila Dragu. Vsak dan, ne oziraje se na vreme, se odpravi na sprehod po bližnji okolici, pa ne samo po cesti – nagli koraki ga brez zasoplosti nesejo v vsak hrib. Mimoidoči ga poznajo po njegovi vedrini in hudomušnosti, njegov razum je še vedno čil in

zdrav. Ne manjka tudi na celodnevni izletih upokojujencev in planincev. Ob koncu tedna pa se z mlajšimi člani svoje družine pogosto odpravi na daljšo turo. Da bi doživel še veliko novega in lepega!

Prijatelj iz PD Hrastnik

Viktor Eržen – Mičo 1928–2004

2. novembra 2004 je tiho zapustil naše vrste legendarni markacist našega društva, praporščak in član UO Viktor Eržen – Mičo. Markaciskemu odseku je načeloval dolgih 32 let, od leta 1959 do leta 1991. V vsem tem času je narisal nešteto markacij na naših poteh po Julijcih in Zasavju in vzorno skrbel za vzdrževanje in nadelavo planinskih poti, vse dokler ga ni izdalo zdravje. Planinstvu je bil vdan z dušo in telesom in je zanj žrtvoval večino prostega časa. Znan je bil po tem, da ni manjkal na skoraj nobeni delovni akciji pri vzdrževanju, oskrbovanju in obnavljanju Zasavske kočice na Prehodavcih. Bil je eden tistih, ki jim ni bilo mar materialnih koristih; takšnih je, žal, vse manj. Težko je najti besede, s katerimi bi se mu primerno zahvalili za vse, kar je naredil za naše društvo, za planinstvo v Radečah. To dokazujejo tudi najvišja planinska priznanja, ki jih je prejel v znamenje skromne zahvale za svoje delo: zlati častni znak PZS, zlati častni znak PZJ, zlati častni znak MDO Zasavja, Knafelčeva značka in spominska plaketa PZS ob njegovi 60-letnici. Prijatelji in znanci se ga bomo s ponosom spominjali kot vestnega, odgovornega in hudomušnega sodelavca, vedno pripravljenega priskočiti na pomoč. Za njim ostaja v društvu vzelo, ki jo bo težko zapolniti.

Jože Šušteršič, PD Radeče

Napisi naših gora

Tak napis je visel v enem od bivačev v Julijskih Alpah pred 30 leti.

Uredništvo se želji pridružuje in vam hkrati želi tudi srečno 2005.

Jelen

Mirna

Jare

Platič

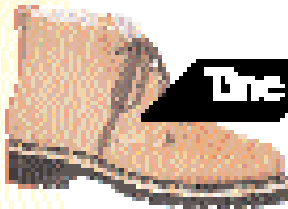

**SVO EDINI PROIZVVALCI
POSREDOVANJE V PROMETU S
POSREDOVANJE V PROMETU S**

Oblastev je namenjena za pohodništvo planincev,
gorsko reševalno službo, gradnja, delavce v
sivinskih gospodarnosti, lovca, delavce v lesniški
in vse, ki potrebujejo vrhunsko obutvo.

Tel.: (04) 51 05 300, fax: (04) 51 05 301,
GSM: (04) 3 841 - 638
Ljubla n. 41, 4224 211 www.gojzar.si

Tric

Beno

Naša

Linja

NOVICE IN OBVESTILA

ZAKAJ ME ZEBE severnega medveda pa ne

33%

promocijskega
popust@

[**akcija** smučarski kompleti]
akcija traja le do 25. 12. 2004

»Smučanje je gibanje v alpskem svetu«

In to z vsemi lepotami in nevarnostmi. Smučamo v višinah, kjer plezajo vrhunski alpinisti. Temperature in vreme so muhasti in se spreminjajo iz dneva v dan – iz ure v uro.

»Lahkota oblačil – svoboda gibanja«

Izkušnje alpinistov, prikrojene željam dobrih in preizkušenih smučarjev, odlikujejo novo kolekcijo. Funkcionalnost in estetika sta si podala roko. Vsak gram teže je pomemben. Slovo težkim, neokretnim »oklepom« – pozdrav lahkoti in užitku.

»Oblačilo diha kot koža«

Odlična membrana ščiti telo pred zunanjimi vplivi – oblačilo diha s kožo kot eno. In zelo pomembno: CLIMATE CONTROL je tudi vaš osebni in dobro pravilno izbrani sistem oblačil, kateri omogoča prehod telesne vlage (znoj) od kože preko aktivnega perila in termooblačil skozi membrano na prosto – tako ostanemo suhi. Stori vse, da bi znoj, katerega je izločil, tudi posušil.

»Ne obleci preveč – obleci ravno prav«

Pravilni izbor oblačil (in ne količina ali debelina) daje pravo toploto in svobodo gibanja – ostani lahek. Ko je zunaj mraz, nase navlečemo vse, kar najdemo, in tako

obložimo telo z vsem nepotrebnim. Telesna vlaga ostane stisnjena ob koži in telo nenehno greje in greje. Stori vse, da bi znoj, katerega je izločil, tudi posušil. Tako nas kmalu zazebe. Pravilni sistem oblačil CLIMATE CONTROL skupaj z odlično membrano daje telesu pravo udobje.

»Vsako telo ima svojo toploto«

Različni smo. Nekoga zebe pri 0°C, nekdo se počuti odlično pri -20°C. S pravilnim izborom oblačil tudi »premrženi« uživajo v hladni zimi – toplo jim je in lahko se gibljejo. CLIMATE CONTROL že z imenom pove, da je sistem pravilno izbranih visokofunkcionalnih oblačil, s katerim vaše telo obvladuje svojo mikroklimo ob telesu in daje udobje ob visoki aktivnosti in mirovanju. Ravno prav vzdržuje toploto vašega telesa.

»Kaj pa severni medved«

Severni medved je v milijonih let evolucije naravno razvil »CLIMATE CONTROL« - torej svoj osebni sistem toplotne zaščite, prilagojen lastnostim njegovega telesa. Mi nimamo milijonov let gibanja v ledenem podnebnju – imamo tehnologijo in znanje ter Vam tako pomagamo izbrati ravno prav – vaš osebni CLIMATE CONTROL. ■

> ski man jacket

> ski lady jacket

> climate control

Kadar se v oblačilih dobro počutimo, lahko zares uživamo v gibanju. Vsi izdelki CLIMATE CONTROL so narejeni tako, da odlično ščitijo pred zunanjimi vplivi, hkrati pa dobro dihajo. Posebna obdelava med spodnjo in vrhno plastjo pa preprečuje vračanje vlage k telesu. Takoj smo suhi.

Climate Control

[Pokliči zdaj 080 11 66]

MAYA MAYA

www.mayamaya.net

SPORT
EXTREME

V trgovinah **SPORT EXTREME** | Ljubljana > BTC-EMPORIUM, sp. etaža | Maribor > CITY CENTER, II nadstropje | Nova Gorica > MERCATOR CENTER | Slovenj Gradec > MERCATOR CENTER | Kamnik > MERCATOR CENTER | Novo Mesto > TPC HEDERA | Kranj > MERCATOR CENTER | Jesenice > MERCATOR CENTER | Split > MERCATOR CENTER

Aktivno športno perilo

KDry
TECHNICAL
UNDERWEAR

K-Dry perilo

- ohranja suh občutek in dodatno termično izolira
- dvostrani način pletenja zagotavlja prenos potu s kože na zunanjo stran perila
- dodatna obdelava pospešuje odvajanje vlage
- izjemno hitro sušenje
- antibakterijska obdelava preprečuje neprijeten vonj
- vzdrževanja je enostavno, vendar brez uporabe mehčalca

Prodajna mesta po Sloveniji
Hervis, Iglu šport ter ostale
dobro založene trgovine.

garantno • splošno • smučanje

KARIBU